

Bok og Bibliotek

Nr. 1. 2010

Prosas paradis - kritisk blikk på Biblio9

Vest-Finnmark kaller

Dark Horse i ABM-utvikling

Litteraturhus på beddingen i Stavanger

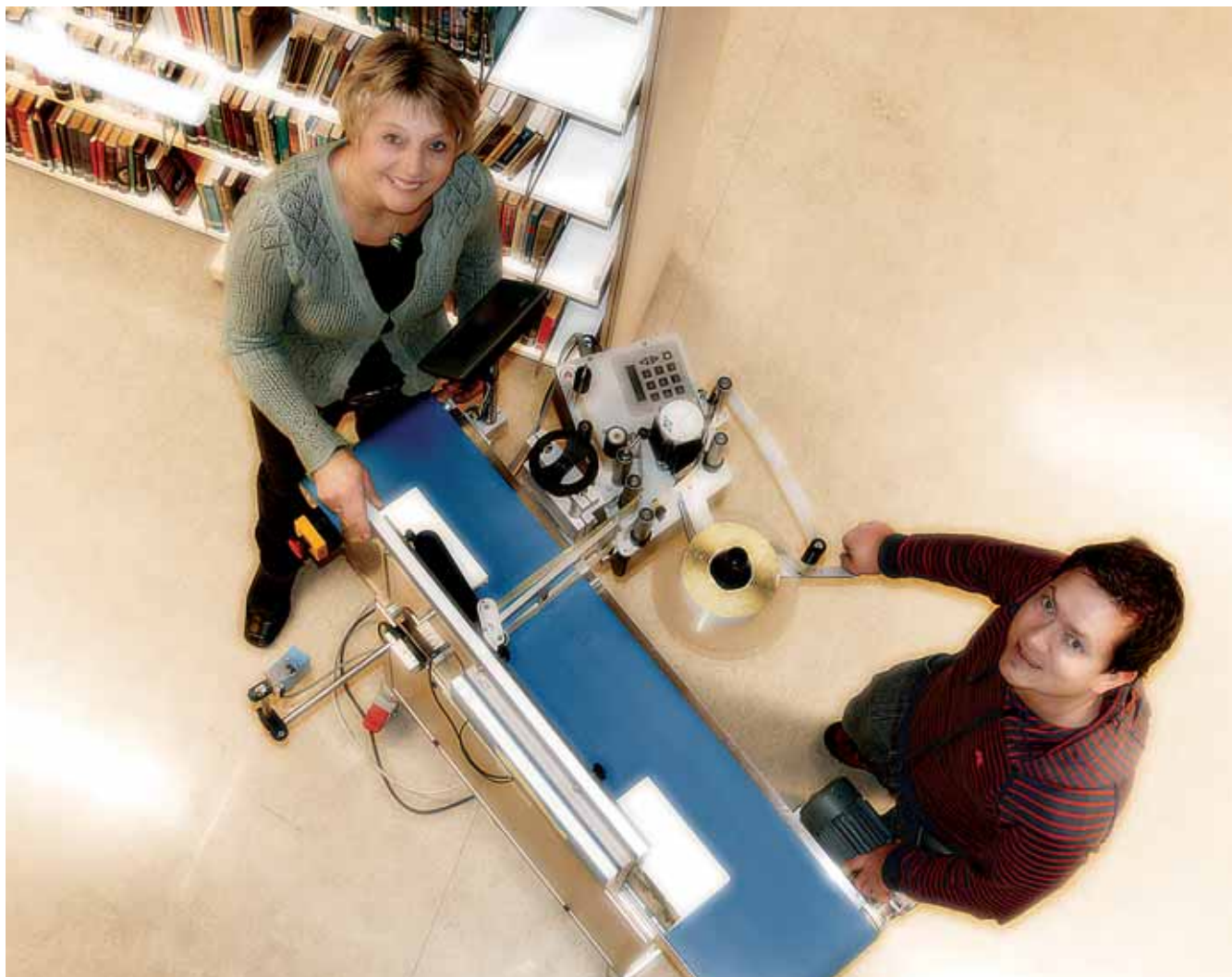

Foto: Gunn Ø. Kjøndal, Bibliotek-Systemer AS

Astrid Thorstensen fra Porsgrunn bibliotek er klar til å ta i bruk brikkemaskinen. Her sammen med Nils Petter Halvorsen fra Bibliotek-Systemer AS.

Brikkemaskinen Knut

Brikkemaskinen ble av Haugesund folkebibliotek gitt navnet Knut, og det har også blitt dens offisielle navn. Brikkemaskinen brukes til å sette inn RFID-brikker i boksamlingen, og knytte informasjonen i brikken til bibliotekskatalogen. Maskinen betjenes av to til fire personer, og den kan trilles mellom bokhyllene i biblioteket.

Erfaringen er at en kan behandle 600 – 900 bøker pr. time, og en kan dermed få lagt over samlingen i et bibliotek i løpet av forholdsvis kort tid.

Vi har blitt en betydelig leverandør av RFID-løsninger i norske bibliotek, og har opparbeidet oss gode kunnskaper om teknologien. Våre RFID-løsninger er tett integrert i BiblioFil biblioteksystem, men brikkemaskinen Knut tilbys alle bibliotek, enten for leie eller for kjøp.

Ta gjerne kontakt for mer informasjon eller tilbud!

BIBLIOFIL® levert av

Bibliotek-Systemer AS. Postboks 2093, 3255 Larvik

Telefon: 33 11 68 00. Telefaks: 33 11 68 22. Internett: <http://bibliofil.no> E-post: firmapost@bibliofil.no

Innhold

34

Ny kost i ABM-u.

Stein Slyngstad suser inn med friskt blikk og stor tro på ABM-sektoren.

- Alle virksomheter har et potensial for forbedring, mener han.

8

Bli med til Vest-Finnmark!

Prosaisk om folkebibliotekene

Hvorfor brukte tidsskriftet Prosa (utgitt av Norsk faglitterær forfatter- og oversetterforening) hele 2009 på en bibliotekkampanje? Hvilket budskap ble formidlet? Klarte Prosa å sette bibliotek høyere på den politiske dagsordenen? Fest sikkerhetsbeltet, bli med på en kritisk lesning av "kampanjen" Biblio9.

21

Småstoff

- 6 Kryss og tvers
- 7 Gratulerer, Asker bibliotek
- 20 Kryss og tvers
- 33 Kryss og tvers
- 37 Kryss og tvers
- 69 Bok og Bibliotek omtalt i Tyskland
- 70 Vi vil gjerne høre din mening

Reportasjer og intervjuer

- 8 Trespråklighet, nye bibliotek, litteraturfestival.
Bli med til Vest-Finnmark
- 21 Biblio9 – kritisk blikk på tidsskriftet Prosas artikkelserie om bibliotek i 2009
- 28 Ja, til litteraturhus i Stavanger
- 32 Litteraturhus-kommentar
- 34 The Dark Horse – samtale med Stein Slyngstad
- 38 I Snorres badevann
- 40 Invasjon i Frankfurt
- 42 Reale damer på UB

- 44 Jakten på det nye biblioteket: Saupstad i Trondheim
- 47 Nytt elektronisk arkivtidsskrift
- 48 Leipzig inviterer til lesefest
- 66 Lokalhistoriewiki.no – en mulighet til å synliggjøre lokalsamlingen i biblioteket

Debatt og kommentar

- 5 Leder: Ebøker og torpedoer
- 32 Litteraturhus-kommentar
- 52 Morten Harry Olsen: Markedets fetisjisme
- 54 Jørgen Lorentzen og Magnus Holm:
Er Google-avtalen en trussel for bokbransjen?
- 56 Tord Høvik: Levende blogger
- 58 Ragnar Audunson: Forskere før oss
- 60 Lars Petter Sveen: Auka sjølvstyre
- 62 Ine Marit Torsvik Bertelsen og Gunhild Blindheim Berge:
Er bibliotekarutdanningen ved HiO/JBI en digital sinke?
- 64 Svein Arne Tinnesand: Søndagstur mellom lukkede bibliotek
- 72 Sekken Leif: Tja til endring

Bibliotekenes IT-senter

Richard ville ha mer tid til å gjøre det han er best på. Jerry ga ham det!

tam tam

For ti år siden jobbet Richard Madsen i Sørfold folkebibliotek. Biblioteket var det aller første som tok i bruk Sentraldrift hos Bibliotekenes IT-senter.

- Jeg opplevde at jeg brukte mye tid på arbeidsoppgaver som jeg ikke kunne så mye om, og som jeg ikke hadde tid eller lyst til å prioritere, forteller Richard. Oppgraderinger og evinnelige sikkerhetskopieringer, administrasjon av andre menneskers jobb tok mye av den tiden jeg egentlig ville bruke på å ha kontakt med lånerne og på å utvikle biblioteket, forklarer han.

- Da vi fikk Sentraldrift, var det som å få en helt ny hverdag. Vi opplevde at dataproblemene nærmest forsvant helt fra første dag, og vi fikk bedre service og

tettere oppfølging, avslører Richard, og poengterer at han dermed fikk mye mer tid til å konsentrere seg om sine oppgaver som bibliotekar.

- Det kan jeg takke Jerry Woodward og Bibliotekenes IT-senter for, avslutter Richard med et fornøyd smil.

10 år med Sentraldrift i norske bibliotek!

Sentraldrift fungerer som et stordriftsfellesskap der nesten 1400 bibliotek nyter godt av Bibliotekenes IT-senters store satsing på sikkerhetsutstyr og datapark. Med denne tjenesten er våre kunder garantert at bibliotekets katalog alltid ligger på nett og at oppgraderinger skjer automatisk. Sentraldrift gir deg full funksjonalitet og store besparelser på utstyr og administrasjon.

Ta kontakt med Bibliotekenes IT-senter dersom du også vil ha mer tid til det du er best på!

Bibliotekenes IT-senter

Postboks 6458 Etterstad, 0605 Oslo
Tlf.: 22 08 34 00

www.bibits.no

**Sentraldrift
fyller 10 år!**

77. årgang

Bok og Bibliotek er et redaksjonelt uavhengig tidsskrift og redigeres i samsvar med Redaktørplakaten. Debattinnlegg og innkjøpte artikler uttrykker ikke nødvendigvis Bok og Biblioteks mening. Antall utgivelser: 6 per år.

I REDAKSJONEN

Odd Letnes, ansvarlig redaktør
odd.letnes@bokogbibliotek.no

ADRESSE

Pilestredet 48
Postboks 4 St. Olavs plass, 0130 Oslo
Telefon: 41 33 77 86
www.bokogbibliotek.no

UTGIVER

ABM-Media AS
Postboks 4 St. Olavs plass, 0130 Oslo

FRIST FOR STOFF 2009

Nr 2:	2. mars	ferdigtrykt 25. mars
Nr 3:	11. mai	ferdigtrykt 3. juni
Nr 4:	17. aug	ferdigtrykt 9. sept
Nr 5:	5. okt	ferdigtrykt 28. okt
Nr 6:	9. nov	ferdigtrykt 2. des

ABONNEMENT

DB Partner as
Postboks 163, 1319 Bekkestua
bob@dbpartner.no
Tlf 67 11 38 05

ANNONSER

v/Heidi Torstensen, Mediateam
tlf 47 31 80 30

Forsidefoto: Trond Isaksen

Grafisk produksjon: Zmedia AS

ISSN 0006-5811

Leder

Odd Letnes

odd.letnes@bokogbibliotek.no

Ebøker og torpedoer

I disse dager klekker de norske forlagene ut politikken de skal legge seg på i forhold til ebøker. Hvordan skal de distribueres, hva skal de koste, hvordan skal forfatternes rettigheter og honorar sikres? Hvis alt går etter planen, får vi bransjens utspill i mars.

Utfordringene fra ebøkene går direkte inn i folkebibliotekenes kjerne. Det vil i og for seg ikke være problematisk for bibliotekene å låne ut ebøker. Hvordan det praktisk skal skje, handler om å tilrettelegge teknologi. Men biblioteksektorens helligste prinsipp heter gratisprinsippet. Det kan skape et dilemma. Siden ebøker ikke har noen fysiske begrensninger, slik papirbøker har, vil enhver ebok i prinsippet kunne lånes ut et uendelig antall ganger. Konsekvensen av det kan bli at bibliotekene går bokbransjen rett i strupen. For hvorfor kjøpe en ebok, når den kan lånes gang på gang på gang - gratis, spør man seg nå i bokhandlerbransjen.

Biblioteksektoren har to hovedvalg i denne saken. Det ene innebærer at man møter den digitale teknologien med blikket i bakspeilet hvor den analoge tiden lokker med overskuelig trygghet. Her viderefører man praksisen fra papirbøker med begrensning på antall eksemplarer. Man kjøper den siste bestselgeren av Jo Nesbø digitalt for X antall kroner, med en klausul om at fila kan kopieres (lånes ut) Y antall ganger. Ved hjelp av kunstig begrensning kan man videreføre dagens ordning med ventelister for å hindre at utviklingen løper løpsk. Når Y er nådd, stenges boka for utlån dersom ikke biblioteket utvider lisensen.

Det andre valget handler om å ta konsekvensen av den nye teknologien: Kom til biblioteket og lån elektroniske bøker! Det finnes ikke lenger ventelister –

alle får! Brukerne trenger ikke en gang å gå til biblioteket, men kan sitte hjemme og laste ned fra bibliotekets nettsider. Denne muligheten har vakt frykt i bokbransjen. I tidsskriftet Bok & samfunn, som eies av Den norske Bokhandlerforening, stiller redaktøren seg sterkt kritisk til det ABM-utvikling-støttede ebokprosjektet som går i regi av Buskerud fylkesbibliotek (se Bok og Bibliotek nr 6/09). Han kaller det en "urealistisk visjon" og mener at "Prosjektet E-lån ønsker en utlånspolitikk på e-bøker som i praksis vil undergrave bokmarkedet."

Temaet står allerede på dagsordenen i biblioteksektoren. Utfordringen blir tatt opp på Neptunseminaret i Bergen i februar og på Det 72. norske bibliotekmøtet i mars. Hva som kommer ut av diskusjonene, er det i skrivende stund (2.2.10) umulig å si. Jeg tror imidlertid at utfordringen fra ebøkene kan være den anledningen som gjør at biblioteksektoren virkelig blir nødt til å åpne opp for debatten om *hva biblioteket skal være i framtiden*. Debatten ble forsøkt satt i gang av Trond Andreassen og Liland gjennom en kronikk i Aftenposten (29.4.08). Reaksjonene fra biblioteksektoren den gang var temmelig avvisende og preget av arroganse. Det virket som om man ikke tålte at noen utenfor sektoren begynte å stille vanskelige spørsmål.

I den debatten som kommer nå, er det viktig at de involverte partene legger an en analytisk holdning. Tradisjonelt har forlagene, bokhandlerne og bibliotekene til sammen dannet grunnmuren i det «litterære huset». Vil det fortsatt være slik? Eller vil det skje så store sprekke-dannelser at hele bygningen kan rase sammen? Nå kommer debatten, og den blir heftig.

Fagpressen

OPPLAGSKONTROLLERT

Leser bare krim

» Nordmenns lesevaner er dramatisk endret. Vi låner og kjøper nesten utelukkende krim, spenning og melodrama, hevder forsker Cecilie Naper.

Dan Brown, Anne B. Ragde, Jo Nesbø og Unni Lindell fylte nesten hele Topp 10 både i norske bibliotek og bokhandler i 2005 og 2006. Ni av ti kvalitetsbøker forsvant fra bibliotek- og salgstoppen fra 1993 til 2007. Samtidig har lesevanene forandret seg, til en situasjon der alle leser de samme bøkene.

Den ferske listen for 2009 viser det samme, mens den i 1993 hadde bøker både av Hamsun, Kafka, Undset, Dostoevskij, Bjørneboe, Skram og Borgen. Nå er alle disse borte, sier Naper til VG.

Ønsker bokopplevelser

» I forbindelse med det nasjonale leseåret 2010 ønsker Deichmanske bibliotek i Oslo å høre hva folk leser. Hver dag forteller derfor en person om en bok eller tekst som har betydd noe for dem. Fortellingen legges så ut på Deichmanskes hjemmeside, skriver lettlestavisen Klar Tale.

Toril Bang Lancelot, som hadde ideen til prosjektet, sier at det kan dreie seg om alle typer tekster. Gjerne en bok leseren leste som barn, en blogg eller for den saks skyld en SMS.

Litauisk gave til Deichmanske

» Deichmanske bibliotek i Oslo fikk like før jul en gave av den avtroppende litauiske ambassadøren i Norge, Alfonsas Eidintas, som overrakte de 11 bøkene han selv har skrevet til biblioteket. Eidintas er akademiker og forfatter, og fire av bøkene var skrevet i Norge.

Deichmanske har en egen avdeling for utenlandske bøker, der 40 forskjellige språk er registrert. Bøkene til Eidintas vil bli plassert her, skriver Lokalavisen Frogner.

Søndagsåpent igjen på Majorstua

» Deichmanskes biblioteks filial på Majorstua i Oslo kommer igjen til å holde åpent på søndager. Dette er mulig etter at partiene Høyre, Frp, Venstre og KrF gikk sammen om et budsjettforlik som gjør dette mulig, skriver Lokalavisen Frogner.

Filialen måtte i fjor høst, på grunn av stramme budsjetter, legge ned søndagstilbudet. Biblioteket hadde da holdt søndagsåpent i over ti år.

Ønsker bokopplevelser

» Snakke om bøker er en nettlesesirkel drevet av Deichmanske bibliotek i Oslo, der deltakerne leser en bok i fellesskap og etterpå diskuterer den på Internett. Bloggen ble satt i gang i november og skal ifølge Oslo kommunes informasjonsavis, Oslo Nå, bli en arena for diskusjon og utveksling av boktips og litterære erfaringer.

Lesesirkelen ligger på nettadressen www.lesesirkel.wordpress.com. Prosjektet er støttet av Fritt Ord.

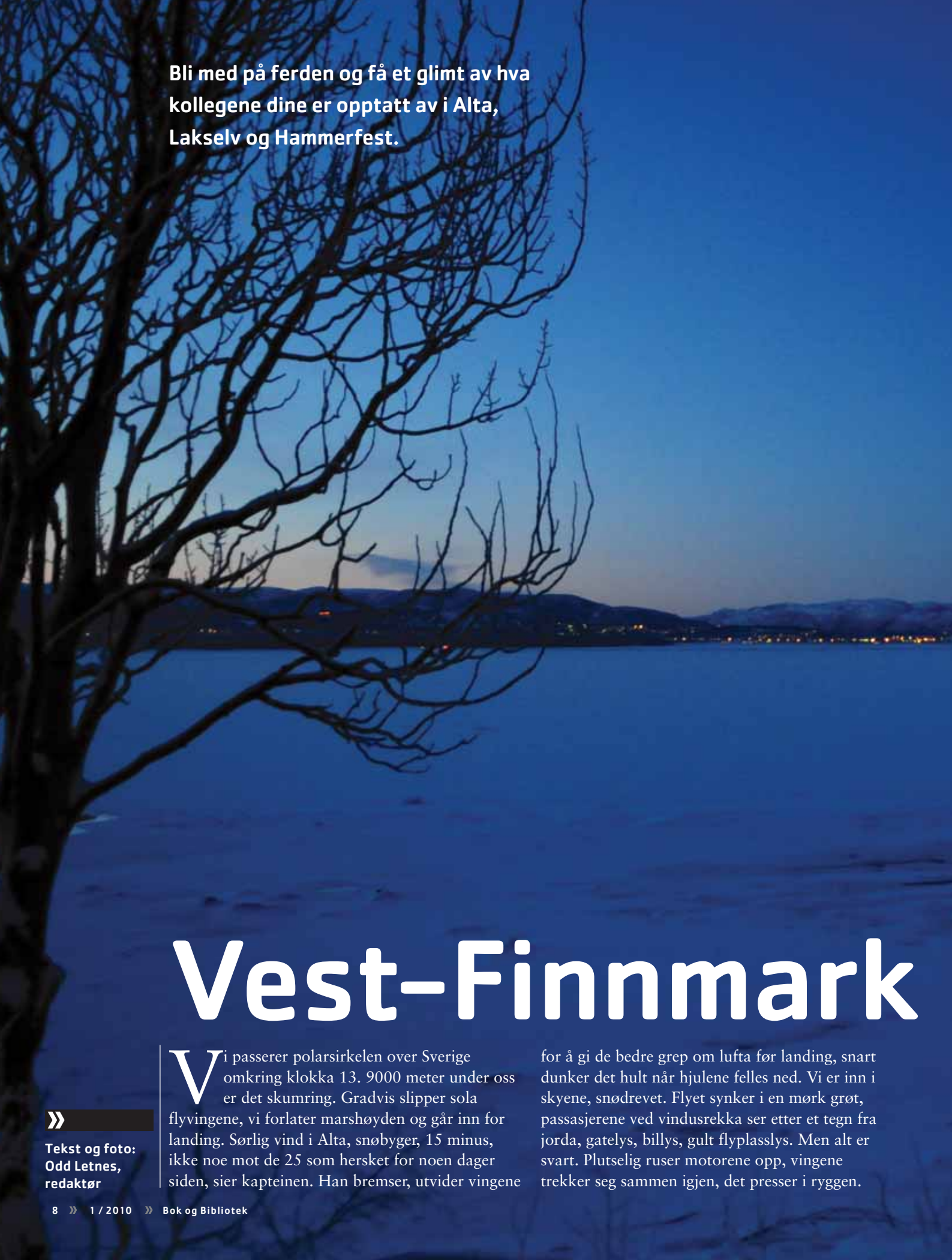
Gratulerer, Asker bibliotek!

- Det er spesielt gledelig i et Leseår å kunne gi prisen til et bibliotek som har markert seg så sterkt på formidling, sa kulturminister Anniken Huitfeldt da hun på nyåret overrakte prisen Årets bibliotek for 2009 til Asker bibliotek. Hun framhevet også bibliotekets risikovillighet og takhøyde, og det samme gjorde Askers ordfører Lene Conradi og forfatteren Vigdis Hjorth,

som foruten å være hovedstyremedlem i Norsk Biblioteksforening også sitter i juryen for Årets bibliotek.

Biblioteksjef Live Gulsrud var overveldet over prisen og all rosen og bekreftet stolt prinsippene biblioteket drives etter, skriver Norsk Biblioteksforenings nettside.

Vi føyer til for egen regning: Her handler det om langt mer enn bøker! (Foto: Trond Isaksen.)

Bli med på ferden og få et glimt av hva kollegene dine er opptatt av i Alta, Lakselv og Hammerfest.

Vest-Finnmark

Tekst og foto:
Odd Letnes,
redaktør

Vi passerer polarsirkelen over Sverige omkring klokka 13. 9000 meter under oss er det skumring. Gradvis slipper sola flyvingene, vi forlater marshøyden og går inn for landing. Sørlig vind i Alta, snøbyger, 15 minus, ikke noe mot de 25 som hersket for noen dager siden, sier kapteinen. Han bremses, utvider vingene

for å gi de bedre grep om lufta før landing, snart dunker det hult når hjulene felles ned. Vi er inn i skyene, snødrevet. Flyet synker i en mørk grøt, passasjerene ved vindusrekka ser etter et tegn fra jorda, gatelys, billys, gult flyplasslys. Men alt er svart. Plutselig ruser motorene opp, vingene trekker seg sammen igjen, det presser i ryggen.

kaller

Snart er vi over skydekket. Flyet kretser noen runder før det setter stødig kurs mot den røde solranden i sør. Tromsø, sier en stemme bak meg. Snart bekrefter kapteinen det. På grunn av lavt skydekke og frostrøyk i Alta måtte vi bryte av landingen. I Tromsø får vi valget mellom å bli med flyet tilbake til Oslo for å gjøre et nytt forsøk i

Alta med kveldsflyet - eller å ta buss til Alta. Buss, ja. Ingen tvil. Klokka 16.30 snekler vi oss ut av Tromsø. Kl 22 ankommer vi Alta. Det er stjerneklart og et svakt grønt belte av nordlys på himmelen.

Kulturmøte. Innerst i Porsangerfjorden ligger bygda Lakselv. Porsanger er Norges tredje største kommune målt i areal. Den er trespråklig med norsk, samisk og kvensk. Det gir biblioteket en særegen profil.

1. dag – Lakselv, trespråklige utfordringer

Bygda Lakselv ligger innerst i Porsangerfjorden, den største av fjordene i Finnmark. Det er mørketid, men på grunn av

klarvær ligger det et blått, mykt lys over landskapet. Det kommer ved nitida og forsvinner halv ett. Skal du ta bilder ute, er det da det skjer.

Biblioteksjef Ann-Britt Svane loser meg fram den siste biten på mobiltelefonen. Hun har de siste dagene vært plaget av slem bihulebetennelse, og det var

lenge et spørsmål om hun ville bli frisk til møtet vårt. Men nå har medisinene begynt å virke, det er bra, hun har mye å fortelle.

Det siste viktige som har skjedd, er at Porsanger bibliotek har inngått avtale med Kvensk

institutt og Samisk språk- og kultursenter, som begge ligger i kommunen. Disse to institusjonene har gått til innkjøp av Mikromarc biblioteksystem og registrerer nå sine bøker og andre medier i underkataloger i bibliotekets database.

- Dermed har vi nå to ”fagbibliotek” i vår folkebibliotekskatalog, sier Svane fornøyd.

- Som du sikkert så på veien hit, er alle skilt i Porsanger på tre språk, norsk, kvensk og samisk, sier hun og forteller om bakgrunnen.

Utgis for lite. For å bygge en samling for framtida, kjøper biblioteket alt som utgis av samisk og kvensk litteratur. Men det utgis altfor lite, mener Ann-Britt Svane. Her med den samiske avisen Ávvir.

Porsanger kommune ble i statsråd 6. juni i 2003 gitt nye trespråklige navn, og fikk dermed tre likestilte navneformer: Porsanger (norsk), Porsángu (samisk) og Porsanki (kvensk/finsk). Porsanger kommune ble dermed den første kommunen i Norge som offisielt har definert seg som trespråklig og trekulturell: norsk, samisk og kvensk.

- Kommunen arbeider kontinuerlig med tiltak for å synliggjøre de tre kulturene. Vi er en av få kommuner som har påtatt oss en pådriverrolle for kvensk språk og kultur. Det setter et klart preg på biblioteket vårt, det gir biblioteket en helt spesiell profil, sier Svane, som selv er av samisk ætt. Hun lærte å snakke samisk som barn og har i voksen alder lært å lese og skrive

språket, blant annet ved å ta grunnfag i samisk ved Universitetet i Tromsø.

Kulturmøter. Fram til 1750 var området utelukkende omtalt som et samisk område. Rundt 1750 ble de første kvenene registrert i kommunen. Nordmennene kom sent inn i området, og selv i folketellingen i 1910 var bare 261 av totalt 1926 innbyggere telt som norske.

- I dag er fremdeles språkene samisk og kvensk levende i lokalsamfunnet. På kommunesenteret i Lakselv eller i andre bygder langs Porsangerfjorden, kan du høre språkene i bruk både i offentlig og privat sammenheng, sier hun.

- Hvordan er fordelingen mellom de tre språkene i biblioteket?

- 90 prosent går til norsk litteratur, musikk og film, deretter følger samisk, så kvensk. Problemet er at det kommer ut svært lite på kvensk, men vi kjøper alt som utgis.

- Når det gjelder samisk og kvensk, nytter det ikke å tenke samlingsutvikling ut fra teorier om omløpshastighet?

- Nei, vi skal bygge en samling for både nåtiden og ettertiden og må tenke dokumentasjon og opplysning. Vi kasserer aldri noe på kvensk eller samisk, i så fall må det være ødelagt, sier Svane og blir avbrutt av telefonen. Hun tar den og slår over på samisk og forteller etterpå at det var fra Samisk språk- og kultursenter, som lurte på om hun kunne komme og holde kurs i katalogisering i Mikromarc.

Trespråklig hyllemerking. I tråd med Porsanger kommunes trespråklige- og trekulturelle

profil, har Porsanger bibliotek merket alle sine bibliotekhyller på de tre offisielle språkene i kommunen.

- Emnemerkingen på tre språk er også en markering av å være med på en nasjonal dugnad for å synliggjøre det kvenske språket, sier Svane, som er leder for Norsk bibliotekforenings spesialgruppe for flerkulturelle bibliotekstjenester – FlerKult.

Arbeidet med trespråklig emnemerking er en historie for seg selv. Det startet i mars 2007. Biblioteket rettet da en forespørsel om oversetting av emnemerking til samisk. Språkkonsulenten i Porsanger kommune, Marit Olsen, ble spurt om hun kunne oversette emneord for biblioteket. Hun gjorde seg raskt ferdig med jobben og leverte de oversatte emneordene i mai 2007.

Så kom turen til det kvenske språket. Forespørselen ble rettet til Kvensk institutt/Kainun institutti i Børselv i Porsanger. Instituttet svarte at de var villige til å påta seg arbeidet, men at det nok ville ta litt tid før de kunne levere noe fra seg.

En særlig utfordring med kvensk, er at det i all hovedsak har vært et muntlig språk. Kvensk har ikke hjelpemidler som ordbøker og grammatikk, og normeringsarbeidet er i startfasen.

- Det er viktig å skyte inn her at arbeidet med kvensk skriftspråk ikke har noe med det muntlige språket å gjøre. Det muntlige språket skal ikke normeres, det har vi ikke tradisjon for her i landet, uansett språk.

Eneste bibliotek. For Kvensk institutt, i samarbeid med Kvensk språkråd og Kvensk språkting, ble arbeidet med å

oversette emneordene et nybrottsarbeid i å danne nye ord. I slutten av juni 2008 var arbeidet ferdig og listen ble overlevert til Porsanger bibliotek. Arbeidet med emnerking på tre språk var sluttført i begynnelsen av november 2008. Med dette arbeidet er Porsanger kommune og Porsanger bibliotek sannsynligvis det eneste biblioteket i Norge som har emnerket sine hyller på språkene norsk, samisk og kvensk.

- Hva er den største utfordringen med å være et trespråklig bibliotek?

- Vi har et innkjøpsbudsjett på ca 200 000 kroner. Det er ikke mye. Med knappe ressurser må man hele tiden velge. Samtidig har vi plikt til å bygge opp en best mulig samling på våre tre språk. Jeg må hele tiden ligge i forkant og følge med på hva som utgis. Dersom vi mener alvor med å gi minoritetskulturer i Norge livets rett, burde kanskje staten gått inn og støttet bokutgivelser på de pressede språkene og latt de komme inn under en innkjøpsordning, sier Ann-Britt Svane.

Kvenske utfordringer

Lakselv bibliotek er en viktig samarbeidspartner, sier fagansvarlig ved Kvensk institutt, Silja Skjelnes-Mattila.

- Hva er de største utfordringene knyttet til arbeidet med kvensk språk?

Skjelnes-Mattila: Kvensk språk er et muntlig språk og defineres som et døende språk. Utfordringene er derfor mange. Hvordan skal vi få tilvekst i antall språkbrukere, hvordan skal vi best ivareta restene av den enorme språkskatten vi holder på å miste og hvordan skal vi få språkbrukerne til å føle stolthet over sin bakgrunn? Den største utfordringen knyttet til kvensk, er nok at vi mister språkbrukere i en enorm fart og at vi ikke har god nok skriftlig dokumentasjon av de kvenske dialektene.

- Hva bør det offentlige gjøre?

Skjelnes-Mattila: Heldigvis har vi flere instanser, både på institusjons- og organisasjonsnivå, som jobber for å styrke det kvenske. Definisjonen av satsingsområder varierer litt, men det virker som om de fleste satser på språklige og kulturelle tiltak blant barn og unge. Flere instanser har signalisert et sterkt ønske om at språkundervisningen i skolene må styrkes.

- Hvorfor er det viktig å styrke kunnskapen om den kvenske kulturen?

Skjelnes-Mattila: Kunnskap om kvensk er viktig for kvenene selv, men også for den øvrige befolkningen. Kunnskap om den kvenske kulturen er kunnskap om det flerkulturelle Norge. Økt kunnskap gir økt forståelse.

- Hvilken rolle spiller Kvensk institutt - og hvilken betydning har Lakselv bibliotek?

Skjelnes-Mattila: Hovedoppgaven til Kvensk institutt er å styrke kvensk som et skriftlig språk, slik at man har et redskap til å kunne samkjøre for eksempel læremiddelutviklingen i skoleverket. For at kvensaka skal få nye rom å virke i og at flere skal få vite om den flerkulturelle og flerspråklige kulturarven på Nordkalotten, så er det svært viktig med lokale støttespillere og frittstående institusjoner som jobber for å markedsføre og styrke det kvenske språkets stilling. Lakselv bibliotek er nettopp en slik samarbeidspartner. Forhåpentligvis vil flere følge opp tiltakene til Ann-Britt Svane og biblioteket.

Nybrottsarbeid.

Hyllemerkingen i biblioteket er i dag på tre språk. Oversettelsen til kvensk, som er et ikke-normert språk, var i seg selv en stor utfordring.

Fin beliggenhet. Ikke langt fra Hurigruten ligger byens storstue, Hammerfest folkebibliotek.

2. dag – Hammerfest, festivalplanlegging i byens storstue

Biblioteket i Hammerfest er ikke bare byens storstue, det er også en lun oase i vintermørket, med store, ekte

bjørkefikentrær og en praktfull tre meter høy yuccapalme, kunst av lokale kunstnere, trehvitt inventar og myke sofaer å sitte i.

Ja, biblioteksjef Randi Gustavsen og resten av de ansatte har god grunn til å være stolte av biblioteket. Hvis det går

an å snakke om en perfekt beliggenhet for et bibliotek, må biblioteket i Hammerfest skåre høyt. Midt på kaia, godt synlig, med et kjøpesenter på den ene siden og hurtigrutekaia på den andre, lokalbåtene og busstasjonen like i nærheten. Da jeg nærmet meg den treetasjes

Oasen.
Folk trives her,
sier biblioteksjef
Randi Gustavsen.

bygningen, tenkte jeg "så heldige de er her, et flott nytt bygg på tre etasjer som i sin helhet er viet byens bibliotek og Finnmark fylkesbiblioteks Hammerfest-avdeling". Men der tok jeg feil.

- Bygningen er et gammelt ombygd pakkhus, hvor vi flyttet inn i 1992. Det har fungert helt fint, men nå er tida i ferd med å løpe fra oss, forteller Gustavsen.

- Vårt store prosjekt er nå å få til en modernisering av biblioteklokalene våre. Vi tok nåværende lokaler i bruk før internett og informasjonsteknologien slo til for fullt. Vi har veldig trivelige lokaler, og får mye skryt fra publikum for at det er så fin atmosfære her. Men lokalene, innredningen og infrastrukturen bærer preg av at de er 17 år gamle.

- Dessuten har vi alt for mange medier i kompaktmagasin, og er nødt til å gjøre en større kassering. Vi ønsker å fjerne ca 1/3 med tanke på å få mer relevante og aktuelle samlinger, og ha dem tilgjengelig i åpne hyller. Og så ønsker vi å gjøre alle typer medier mer likestilte og skape et publikumsareal som er mer åpent og dynamisk, og med mer plass til aktiviteter. Magasinene i andre etasje skal bli åpne for publikum. I tillegg til å være et generelt folkebibliotek har biblioteket også et mål om å bli

et kompetansebibliotek når det gjelder energi og miljø i arktiske strøk.

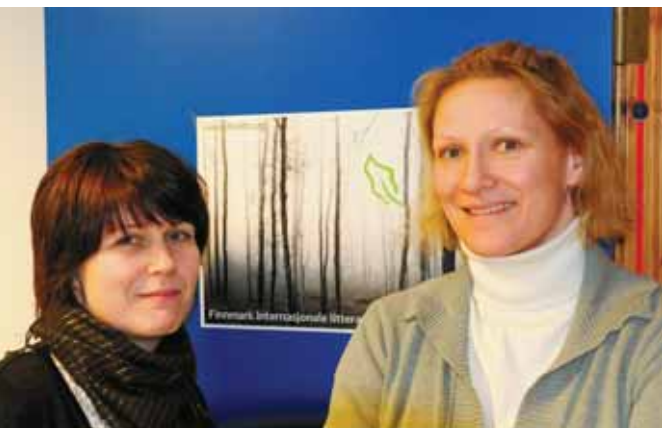
Tidligere hadde Hammerfest bibliotek filialer ute på to av øyene. Men de ble for dyre i drift. Da sto de overfor valget – å legge ned eller tenke nytt. Løsningen ble bok i butikk.

- Nei, ikke bok, men "bibliotek i butikk", føyer Gustavsen til.
- På den måten kunne vi fortsette å gi brukerne på øyene et visst minimum av bibliotekstjenester.

Spleiselag. Forfatterbesøk er populært blant brukerne. Men forfatterbesøk i Finnmark blir gjerne en dyr affære. Når det ikke finnes så mange forfattere i landsdelen, må de ofte hentes sørfra. Et besøk kan fort koste 10 000 kroner for reise, opplesning og overnatting.

- Vi har allerede et samarbeid med Alta bibliotek om forfatterbesøk for å dele på utgiftene. Nå vil vi også inngå samarbeid med biblioteket i Måsøy, som ligger lenger nord i retning av Honningsvåg og Nordkapp. Det er en god måte å dele utgiftene på og kan gjøre det mulig med flere besøk enn om man var alene om det.

På reiser rundt i landet har jeg ofte hørt fra bibliotekarere i distriktene at veien til sentrale strøk, hvor det ofte arrangeres

Mye spennende. Kom til Alta i mars og få med deg litteraturfestivalen, oppfordrer Marianne Lilleaas (t.h.) og Elisabeth Jæger.

konferanser og kurs, kan være lang. Å dra på en konferanse i Trondheim eller Oslo når man jobber på et bibliotek i Finnmark, kan bety at man blir borte i flere dager. Det betyr igjen at de små bibliotekene rett og slett må stenge, fordi de eller den som blir igjen ikke kan makte å holde biblioteket åpent.

- Det er et dilemma, ja, mener Gustavsen. – Vi ønsker selvsagt å være med på konferanser og etterutdanningskurs og andre kompetansehevende tiltak, men hvem skal da steppe inn og overta jobben i mellomtiden? Det går ikke akkurat noen arbeidsledige bibliotekarer her i byen.

- Hva om det hadde fantes et slags "vikarkorps" av fleksible bibliotekarer, som kunne trå til når man hadde behov for avløsning for å dra på kurs og konferanser?

- Det hadde vært et godt tiltak, svarer Gustavsen på en måte som understreker behovet.

Hardt arbeid. – Nå nærmer vi oss mål, sier fylkesbiblioteksjefen i Finnmark, Sissel Jakola.

Festivalen. Den store hendelsen på litteraturområdet i Finnmark denne våren, er Finnmark internasjonale litteraturfestival, som er et ektefødt barn av Finnmark fylkesbibliotek. Den arrangeres for første gang i Alta 9.-12. mars. Festivalen skal være et møtested for litteraturarbeidere og for det natur- og litteraturinteresserte publikum. Fag- og skjønnlitterære forfattere fra Norge, Norden og Russland deltar, og det blir innslag av litteratur fra andre verdensdeler, forteller Marianne Lilleaas. Hun er engasjert som rådgiver ved Finnmarks fylkesbibliotek og har et viktig ansvar for at festivalen loses trygt i havn.

Gjennomgangstema for festivalen er natur, i vid forstand. Naturen og naturkreftene er en selvfølgelig del av livsgrunnlaget for mennesker i nord, enten det gjelder råstoff, ressurser og klimaspørsmål, eller naturglede, identitet, myter og fortellinger.

- Vi håper at et møte mellom natur og litteratur kan belyse noen av de store spørsmålene i tilværelsen, sier Lilleaas.

- Hva er de typiske utfordringene ved å arrangere en litteraturfestival?

- Vi har arrangert en masse konferanser og seminarer, men ikke festivaler, sier spesialbibliotekar Elisabeth Jæger ved fylkesbiblioteket. - Den største forskjellen er at ved en konferanse skal deltakerne stort sett gjøre det samme over en viss tid. Selv om festivalens sentrum er Rica Hotell i Alta, kan deltakerne "flyte" omkring og ta med seg et foredrag her, en diskusjon eller intervju der, få med seg en opplesning i biblioteket eller et musikalsk innslag på en av kafeene. Dette krever en helt annen planlegging.

- Det har noe med forskjellige

roller å gjøre. En konferansedeltaker er mer "passiv" og kjøper en pakke. En festivaldeltaker er mer "aktiv" og setter sammen pakken selv mens festivalen pågår, legger Lilleaas til.

- Dere har satt sammen et imponerende program. Var det ikke vanskelig å få alt på plass?

- Det har vært mye ringing og mailing, ja. Men det har også vært noe av det morsomme i prosessen. Vi er kjempefornøyd med programmet. Til alle dere som kunne tenke dere en spennende kulturopplevelse i mars, ta en tur til Alta. I tillegg til Finnmarks flotte natur og en spennende litteraturfestival, kan du oppleve Borealisfestivalen og starten på Finnmarksløpet i Alta sentrum, sier Lilleaas i en appell til slutt.

Lang modning. Det første kornet til litteraturfestivalen ble sådd i 2004, forteller fylkesbiblioteksjefen i Finnmark, Sissel Jakola, på telefon fra Vadsø. Fylkesbiblioteket skulle da utarbeide strategiplan for de neste årene. Etter hvert modnet ideen og gikk inn i kulturplanen for Finnmarks fylkeskommune i 2007/08.

- Vi bestemte tidspunktet for festivalen for to år siden og store deler av 2009 har gått med til forberedelsene. Nå teller vi dagene til åpningen og håper publikum vil komme, både fra regionen og andre steder i landet.

- Kan du si litt om hva dere har å by på?

- Masse spennende! Blant annet vil Hanne Ørstavik, Kjartan Fløgstad og islandske Einar Már Gudmundsson gi smakebiter fra forfatterskapene sine. Det vil også bli anledning til å stifte nye, spennende litterære bekjentskaper. Hver kveld klokken 22 blir det Nightspot med personlige forfattermøter.

Bråk. I dag er det bråk og ståk som preger hverdagen. Biblioteksjefen i Alta, Sonja-Kristin Granaas, teller dager til innflytting i nytt bibliotek.

3. dag – Alta, på vei inn i nye lokaler

På åpningskvelden for litteraturfestivalen i Finnmark skal Hanne Ørstavik ha opplesning i Alta bibliotek. Ikke i kjelleren på Postgården der biblioteket har holdt hus det siste året, men i et splittert nytt bibliotek i første etasje. Biblioteksjef Sonja-Kristin Granaas gleder seg.

- Tidligere holdt vi til i kjøpesenteret, sier hun og peker tvers over torget. – Av praktiske grunner ble vi nødt til å flytte, og fikk lokaler i byens gamle Posthus. Beliggenheten her er den beste du kan tenke deg, vegg i vegg med Kunnskapscenteret og godt synlig for alle som ferdes i Alta sentrum.

Men det opprinnelige posthuset var jo ikke bygget for bibliotek. Det måtte store ombygginger til. I mellomtiden har biblioteket holdt til i kjelleren, hvor det ble plass til omtrent 1/3 av samlingen.

- Etter flyttingen ut av kjøpesenteret pakket vi bare opp igjen den nyeste og mest utlånte litteraturen. Vi har med andre ord hatt et typisk ferskvare-bibliotek.

- Hvordan har det vært å bo i en kjeller?

- Vi har bodd i et bomberom. For å være ærlig må jeg si at det har vært en nokså tøff periode. Lokalene egner seg absolutt ikke for bibliotekdrift, og det er ingen hemmelighet at besøk og utlån har gått ned det siste året. Men vi har visst at det er midlertidig og det har holdt motet oppe. Nå flytter vi straks inn i et helt nytt bibliotek, hvor vi bokstavelig talt har tømt lokalet og begynt å innrede på nytt.

Feng Shui. Det nye biblioteket har hentet inspirasjon fra både Danmark (Aalborg og Hjørring) og fjerne Østen. Fra de to bibliotekene i Danmark var det særlig de åpne lokalene og åpne magasinene som fenget.

- Dere har lagt det såkalte Feng Shui-prinsippet til grunn for utformingen og innredningen av de nye lokalene. Det er ikke vanlig kost i norsk biblioteker?

- Noen vi sikkert si at det er dristig. Men vi syntes det var spennende når arkitekten i februar 2008 presenterte det for oss i

biblioteket. Etter å ha drøftet det, ga vi klarsignal til arkitekten for å gå videre. Neste skritt var å få utbygger og sektorleder i kommunen med på det. Vi fikk tilsagn, men det ble noen runder i forbindelse med at en del av møblene måtte plassbygges og spesialproduseres.

- Hovedtanken hele veien har vært at vi skal ha et sterkt fokus på formidling og møteplassfunksjonen. Den fysiske samlingen vil bli «slanket» og deler av den blir satt åpent i kjelleren, slik at vi skal ha plass til mer aktivitet, læring og arrangementer.

Feng Shui er en eldgammel kinesisk praksis for å arrangere rom for å oppnå harmoni med miljøet. Blant annet er himmelretningenes kvaliteter viktig i Feng Shui, det samme gjelder farger, materialer og geometriske figurer.

- På hvilken måte vil brukerne merke dette?

- De får et bibliotek med en utradisjonell innredning. De geometriske formene er representert både i utsmykning på vegger og utforming av møbler. Bokhyl-

lene er ordnet i halvsirkler, trekanter og rektangler og kvadrater. Plassering av enkelte møbler med tilhørende funksjoner er også gjort ut i fra hva som vil være gunstig i forhold til de ulike himmelretningene.

- Vi ønsker at biblioteket skal være et sted hvor man kan stikke innom av flere grunner. Noen vil låne en bok, en cd eller en dvd, andre vil lese tidsskrifter og dagens aviser, noen tar med sin bærbare PC for å jobbe eller gjøre lekser, andre vil bruke bibliotekets PCer eller spille dataspill og så videre. Vi får også en egen amfiscene hvor vi kan arrangere teater og små konserter, sier Granaas gjennom bulder og brak fra ombyggingsarbeidet.

Tilbake... Jeg sitter i ventehallen på flyplassen og ser ut i mørket som ligger over rullbanen. Det har begynt å lave ned av snø. Flyet fra Oslo, som skulle ta oss hjem, kunne ikke lande og ble dirigert til Lakselv. Vi får vite at det vil gå fra Alta ca kl 17 – tre og en halv time forsinket.

Det gjør ikke noe. Det er godt å sitte her og la inntrykkene fra Lakselv, Hammerfest og Alta synke inn. Hit skal jeg tilbake, tenker jeg, til litteraturfestivalen i mars. Jeg finner fram PCen og begynner å skrive den reportasjen du nå har lest:

Vi passerer polarsirkelen over Sverige omkring klokka 13. 9000 meter under oss er det skumring. Gradvis slipper sola flyvingene, vi forlater marshøyden og går inn for landing...

Smørøyet. Biblioteket i Alta sett fra skiferdriveren på torget. En bedre plassering skal du lete lenge etter.

Drømmer om døgn-åpent bibliotek

» Et funklende nytt, stort bibliotek i Sandefjord som har åpent 24 timer i døgnet året rundt, var en av

ideene som kom fram da interesserte på nyåret kom sammen i byens kunstforening for å diskutere prosjektet Kunstpinse.

Koordinator for Kunstpinse, Mette Lundby, sier til Sandefjords Blad at hun håper drømmene får røtter og har blitt til noe i 2015. Programmet for årets Kunstpinse er ennå ikke helt klart, men det later blant annet til å gå mot eksperimentell dans, og det er planlagt en stor plastinstallasjon i byens badepark.

Moss bibliotek med flere besøkende

» Moss bibliotek opplevde i 2009 en økning i antall besøkende, trolig grunnet satsningen på nye områder som lydbøker, filmer og tegneserier. I tall betyr dette 125.000 besøkende. Dette er en økning på hele 12 prosent sammenlignet med året før, skriver Moss Avis.

Biblioteket har blant annet satset mer på studenter og på digitale tilbud. Det er blitt lettere for brukerne å kommunisere med ansatte på biblioteket via e-post og sms, og ved hjelp av det nye hjelpemiddelet «mappa mi» kan brukerne nå selv søke på bøker både ved Moss bibliotek og andre bibliotek, skriver avisen.

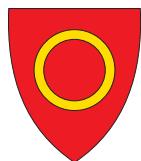
Vått i biblioteket på Biri

» Det ble ganske vått i bibliotekfilialen på Biri da en vannledning i Herredshuset i bygda sprang lekk på nyåret, melder Gudbrandsdølen Dagningen. Vannet flommet i hele første etasje, og vannstanden i biblioteket var på mellom fire og fem centimeter.

Betjeningen visste ikke når filialen kunne åpne igjen, men regnet med at det ville gå en tid. Det hører med til historien at filialen egentlig skulle flytte rundt 1. Februar, men det nye lokalet var ennå ikke ferdig renoverert og innflyttingsklart.

Tidlig vår på Ringerike

» I november lå Ringerike kommune an til et av de største bibliotekkuttene i Norge, da 1 av 4,8 millioner kroner skulle bort. Men etter kommunestyremøtet 18. desember var 0,8 millioner tilbakeført, skriver NBF-veven.

Venstre-politikeren Helge Stiksrud, som var en av lokalpolitikerne som engasjerte seg sterkest for å unngå nedskjæringen, sier at bibliotekene som et av de viktigste demokratiske virkemidlene vi har, både for læring og som sosialt møtested. For å opprettholde tilbudet ble det blant annet opprettet en Facebook-gruppe med over tusen medlemmer, og i Nes i Ådal var det dannet en egen «bestemor-aksjon» for å bevare filialen.

Nytt «veikrobibliotek»

» Først i januar ble Norges tredje «veikrobibliotek» åpnet på Tiur'n veikro på Koppang. Tilbudet er særlig beregnet på langdistan-

sesjåførene, som sliter med stramme arbeidstidsregler som gjør det vanskelig å bruke lokale bibliotek, i tillegg til at de har svake tradisjoner for boklesing. I Sverige åpnet annenhver yrkessjåfør aldri en bok, kunne forfatter og trailersjåfør David Ericsson ifølge NBF-veven fortelle under åpningen.

I 2007 ble det første biblioteket av denne typen etablert på Høydalsmo i Telemark, etter mønster av Sverige. Der er det nå ti bibliotek av denne typen. Som i nabolandet består tilbudet på Koppang i hovedsak av lydbøker, men også tidsskrifter, en internett-pc og et sted å sitte ned.

Prosaisk om folkebibliotekene

Hvorfor brukte tidsskriftet Prosa (utgitt av Norsk faglitterær forfatter- og oversetterforening) hele 2009 på en bibliotekkampanje? Hvilket budskap ble formidlet? Klarte Prosa å sette bibliotek høyere på den politiske dagsordenen?

Fest sikkerhetsbeltet, bli med på en kritisk lesning av "kampanjen" Biblio9.

Det faglitterære tidsskriftet Prosa bestemte seg i 2009 for å sette bibliotekenes situasjon på dagsorden. Det gjorde de gjennom én bibliotekartikkel i hvert nummer gjennom hele året, samarbeid med Dagbladet om kåringen av årets folkebibliotek og debattmøte om bibliotekenes digitale framtid. Spennende! Så spennende at jeg ble fristet til en kritisk gjennomgang av hele prosjektet.

Spørsmålene. Hvorfor skjer det enorme endringer i norske folkebibliotek uten offentlig debatt? I reportasjeserien Biblio9 i Prosas seks nummer i 2009 oppsøker seks skribenter sentrale personer og steder på jakt etter svar. Hvorfor er det for eksempel slik at «alle» er for bibliotek i nærmiljøet, men få protesterer når 270 bibliotekfilialer er nedlagt de siste ti årene? Er denne utviklingen unngåelig og riktig? Er biblioteksektoren det området i Kultur-Norge med lengst avstand mellom festtaler og handling? Kommer det noe konkret i stortingsmeldingen om bibliotek i 2009? Hvordan ser bibliotekfolk landet rundt på de statlige innkjøpsordningene for

litteratur? Hvordan fungerer biblioteket som flerkulturelt møtested? Hva gjøres for å engasjere barn og ungdom i folkebibliotekene? Hva skjer med digitaliseringen? Ja, hva er et godt bibliotek på 2000-tallet?

Dette var programmerklæringen det faglitterære tidsskriftet Prosa gikk ut med i starten av 2009. Prosa er Norges største litteraturtidsskrift og blir utgitt av Norsk faglitterær forfatter- og oversetterforening (NFF).

Første spørsmål som melder seg er selvsagt, hvorfor ønsker Prosa og NFF å kaste seg inn i bibliotekdebatten? Det er grunn til å tro at organisasjonen har en klar egeninteresse av å fokusere på bibliotekenes stilling. NFF er en sterk organisasjon som arbeider for bedre vilkår for faglitteraturen, bl.a. har organisasjonen i en årrekke kjempet for en sterkere innkjøpsordning for sakprosa. Skal innkjøpsordningen fungere er det ikke bare ønskelig at staten betaler for å kjøpe inn bøkene. Det er også naturlig at organisasjonen retter søkelyset mot det som er mottakerleddet for bøkene - folkebibliotekene.

Å etablere et bilde. Første artikkel i bibliotekserien fikk

Tekst: Svein Arne Tinnesand

Svein Arne Tinnesand er utdannet bibliotekar og har bl.a. arbeidet som biblioteksjef, fylkesbiblioteksjef og politisk rådgiver på Stortinget. Han har i en årrekke deltatt i bibliotekdebatten gjennom artikler og foredrag.

Foto: Trond Isaksen.

tittelen «Aktiv dødshjelp. Om biblioteknedleggjaren og hennar medsamansvorne». Forfatteren er Astrid Sverresdotter Dypvik, hun ønsker å tegne et bilde av folkebibliotekene som en institusjon som langsomt dør, uten debatt. Dypvik har ved hjelp av ABM-utviklings årsstatistikk funnet ut at 270 bibliotekfilialer er forsvunnet de siste ti årene.

Dette har vært en gjenganger i bibliotekdebatten i en del år og skyldes ene og alene ABM-utvikling sin presentasjon av bibliotekstatistikken. Figuren som viser fallet i antallet utlanssteder, opptrer i statistikkheftet fra 2008 på side 53. Denne figuren som kunne vært et stjerneeksempel i klassikeren «Hvordan lyve med statistikk», sier selvsagt ingenting om hvordan det står til med norske folkebibliotek. Den er en telling av antall utlanssteder – og bare det. I likhet med andre virksomheter må bibliotekenes tilstand måles ut fra ressurser og resultater. Tilstanden må måles i input på personale og medier - og på output i forhold til åpningstimer og på aktivitet i form av besøk og utlån. Hadde det vært tjue prosent nedgang på disse områdene de siste ti årene, hadde det virkelig vært grunn til å slå alarm.

Nettopp fordi Sverresdotter Dypvik ser bort fra begrepene ressursinnsats og resultat, klarer hun, sikkert mot sin vilje, i samarbeid med Svanhild Aabø å bevise at folkebibliotekene i Norge er de beste i Norden. I følge artikkelen sier førsteamanuensis Svanhild Aabø følgende om norske folkebibliotek sammenlignet med bibliotekene i andre nordiske land:

«Det som likevel er heilt eintydig, er at det er ein direkte samanheng mellom kor mykje

pengar samfunnet bruker på bibliotek, og kor mange borgarar som bruker biblioteka, » slår Aabø fast. «I Noreg er 52 prosent av folket bibliotekbrukarar, i Danmark bruker 62 prosent av folket biblioteka, i Finland 60, og i Sverige 58 prosent. Om ein samanliknar med innbyggjartalet, bruker alle desse landa meir på bibliotek enn Noreg – Danmark tre gongar så mykje, Finland og Sverige om lag dobbelt så mykje.»

Det vil altså si at om norske bibliotek tredobler ressursinnsatsen slik at de kommer opp på dansk nivå, så vil resultatet være en økning i antallet lånere på 10 prosentpoeng.

Nettopp fordi Astrid Sverresdotter Dypvik teller filialer og ikke resultater, blir skurken i det bildet som tegnes opp biblioteksjefen i Levanger, Guri Sivertsen Haugan. Det er biblioteksjefen som med «kald» beregning sier at de siste filialene i kommunen ikke lenger fungerte. Biblioteksjefens kunnskap om bibliotekbruken i kommunen fører til nedleggelse av filialer. Hun er sammen med sine medsamansvorner (resten av landets biblioteksjefer?) den store *bibliotekdødaren*.

Dagbladrapporten. Osloavisen Dagbladet startet sitt samarbeid med Prosa med å kjøre en kortversjon av artikkelen til Astrid Sverresdotter Dypvik, denne gangen under overskriften «En kulturtragedie». Her har hun fått Snåsamannbiografen, Ingar Sletten Kolloen, til å uttale at det som skjer i Levanger er en av de store kulturtragediene i Norge i dag, og som kordame og sufflør har han fått med seg forfatteren Anne B. Ragde. Det kan ikke være enkelt for en hardtarbeidende biblioteksjef i

en norsk kommune å bli utropt til selve vandalen i norsk kulturliv. Bibliotekfaglig kommer det ikke fram argumenter i avisa som tyder på at Guri Sivertsen Haugan skulle ha grunn til å føle seg som noen vandal, tvert om alt tyder på at hun gjør en respektabel jobb i Levanger.

Det var Dagbladet som kjørte avstemningen om hvem som skulle kåres til Norges beste folkebibliotek på vegne av Prosa. Samtidig som avstemningen pågikk hadde Dagbladet en serie med intervjuer om norske forfatters holdning til bibliotek. Det er lett å si at en slik serie var i overkant enkel, det er vel ikke mulig å finne en forfatter som har noe mot bibliotek. De daglige forfatterportrettene satte søkelyset på bibliotekene og leserne fikk et inntrykk av hvor viktige bibliotekene kunne være. I det minste hva de hadde vært for forfatterne i oppveksten. Opp til flere kunne takke bibliotekene for at de i det hele tatt hadde overlevd. Mange av forfattere fortalte også at de hadde vært personlig engasjert i debatten omkring filialnedleggelse og bibliotek. Dessuten fungerte serien som en daglig påminnelse om den pågående kåringen av Norges beste bibliotek.

Det å kåre landets beste bibliotek er i utgangspunktet ingen dårlig idé, selv om den selvfølgelig har sine svakheter. Den største svakheten er selvsagt at en slik kåring skjer med det utgangspunktet at folk stort sett bruker sitt lokale folkebibliotek. Kåringen ligner derfor mer på kåringen av «klubben i mitt hjerte» enn på Norgesmesterskapet i fotball, det var den lokale mobiliseringen som gjorde utslaget. Kåringen fikk i det minste synliggjort gode folkebibliotek og vinnerplassen til det

nye biblioteket i Tromsø virket absolutt ikke ufortjent.

Det aller beste i landet. Det at Tromsø bibliotek vant avstemningen om hva som var landets beste folkebibliotek var nok ikke klart da Danny J. Pellicer startet å skrive sin reportasje fra dette biblioteket i Prosa 2/09. Den reportasjen hadde overskriften «Bok, håp og kjærlighet». Pellingler griper i sin reportasje fatt i noe som Sverresdotter Dypvik bare så vidt er innom i sin reportasje fra Levanger, nemlig bibliotekets brukere. Hadde hun lagt merke til hva den låneren som heter Tofik sa om sitt bibliotekbruk, kunne hun laget en helt annen reportasje om biblioteket i Levanger.

Det er denne typen historie Pellicer griper fatt i sin reportasje fra Tromsø. Her handler det om bibliotekbruk og bibliotekbrukere, «hovedpersonen» i fortellingen er kvinnelesegruppa ved biblioteket. Kvinnelesegruppa er en flerkulturell kvinnegruppe som bruker biblioteket aktivt, men de er langt fra alene som brukere på Tromsø bibliotek. I Pellinglers reportasje hører en nærmest lyden av et bibliotek i bruk, som han og alle bibliotekbrukere vet, er det ikke stillhet som kjennetegner folkebibliotekene. På dette biblioteket hører vi lyden av både barn og poeter, en rekke aktiviteter og en biblioteksjef som klager på innkjøpsbudsjettet. Lyden av bibliotek, akkurat som et bibliotek skal være. Biblioteksjef Paul Henrik Kielland har grunn til å være fornøyd når han viser reporteren rundt og ut fra bildet reportasjen gir er det også en grunn til at Tromsø ble kåret til landets beste bibliotek.

Den digitale utfordringen. I artikkelen i Prosa 3/09 «Den

store skilnaden. Om den digitale vekkinga som heimsøkker våre bibliotek» av Per Anders Todal har stillheten igjen senket seg over bibliotekene. Etter tjuefem år vender Todal tilbake til Aure folkebibliotek på Nordmøre. Her på sitt barndomsbibliotek forsøker han å finne ut hvordan digitaliseringen og digitale tjenester vil påvirke folkebibliotekene.

Selv om Per Anders Todal er den eneste bibliotekbrukeren i reportasjen så er han ikke helt alene. Han har kontakt med mange mennesker underveis. I tillegg til å treffe biblioteksjef Marit Alsvik på biblioteket, er Todal en kløpper til å kommunisere elektronisk med personer som har meninger om digitalisering og bibliotek. Aller først prøver han ut en av de digitale tjenestene biblioteket tilbyr, en tjeneste som han kaller «ønskelån», jeg tar det for gitt at det er «Ønskebok» han mener. Når han søker etter en morsom, optimistisk nynorsk bok med mye sex får han boka «Taxfree» av Reidar Karlsen. Biblioteksjefen Marit Alsvik tror ikke «Ønskebok» er en tjeneste som blir mye brukt. Det er også langt fra «Ønskebok» til den typen brukerpåvirkede tjenester som Nasjonalbibliotekets Svein Arne Brygffjell beskriver. Brygffjell er ikke den eneste Todal snakker med om digitalisering. Forfatteren Eirik Newth stiller spørsmål med NFFs strategi for utvidet innkjøpsordning for fagbøker og hans kollega Jon Bing tror at fagbøkene vil bli erstattet av e-bøker.

Todal intervjuer også Leikny Haga Indergaard i ABM-utvikling, hun slår fast at Norge er dårligst i Norden når det gjelder digitalisering av bibliotekstjenester. Det har hun jo ikke rett i, men ABM-u har visst som

Dyre poeng. Om norske bibliotek tredobler ressursinnsatsen slik at de kommer opp på dansk nivå, så vil resultatet være en økning i antallet lånere på 10 prosentpoeng.

hovedstrategi å svartmale den sektoren de skal arbeide for, selv ABM-direktøren må jo ha hørt om Nasjonalbibliotekets digitaliseringsarbeid og ikke minst Bokhylla.no.

Avslutningsvis legger Todal turen innom sin barndoms grønne dal. Her oppsøker han en av de 270 bibliotekfilialene som har forsvunnet de siste ti årene. I Todalen finnes 15 fastboende og bibliotekfilialen ble lagt ned i 2005. Fortsatt fungerer de gamle skolehuset og biblioteket som samlingsplass for folk på sommerstid når folketallet i dalen mangedobles, slår Per Anders Todal fast, mens han ved hjelp av PCen fornyer sine boklån på Deichman.

Stillstand. Agnes Ravatn tar under tittelen «Det er din feil. Ein bibliotektilsett seier det som det er» opp dagliglivet på biblioteket sett fra sin plass i utlånsskranken på Bergen offentlige bibliotek. Hennes betraktninger i Prosa nr. 4/09 er om forholdet mellom ansatte og lånere - eller det er vel riktigere å snakke om brukere siden mange av dem bruker biblioteket til mange andre ting enn det vi vanligvis kaller biblioteksaktivitet. Samtidig bekrefter hun at biblioteket er et sted som blir brukt av mange, hun ante faktisk ikke at det fantes så mange brukere før hun begynte å jobbe på biblioteket.

Stykket er morsom lesing, men for folk som har jobbet på et større bibliotek, er det ikke mye nytt å lese i betraktningene verken om brukerne eller om tankene som tenkes bak utlånsskranken. Det som kunne være en nyhet, men som Ravatn ikke nevner, er at den jobben hun hadde i Bergen offentlige bibliotek etter hvert automatiseres og rasjonaliseres vekk fra bibliotekene.

Innkjøpsordningen. Hvordan fungerer egentlig innkjøpsordningen for faglitteratur for bibliotekene? Det er ingen tvil om at utlånet av faglitteratur har vært synkende på norske bibliotek i en årrekke, samtidig utvides den selektive innkjøpsordningen for sakprosa. Dette er temaet i fjorårets nest siste nummer av Prosa.

Under tittlen «To er flere enn ingen. Om økt innkjøpsordning – og økt utlånsutfordring» spør Mia Frogner seg om hvordan innkjøpsordningen fungerer for biblioteket. I likhet med Todal starter hun artikkelen med å dra til sin barndoms bibliotek. Det må være noe med bibliotekene som gjør at det vekker denne dragingen mot fortiden, enten det er forfattere som snakker med Dagbladet eller det er Prosaskribenter som skal skrive om bibliotekenes utfordringer. Mia Frogner gjør tre viktige oppdagelser om innkjøpsordningen. Den første er at bibliotekene synes at selve innkjøpsordningen er bra. Den andre er at organiseringen av dagens ordning fører til at bøkene kommer veldig seint ut i hyllene på biblioteket. Den tredje er at utlånet av bøkene i ordningen ikke akkurat er overveldende. Dette er viktige oppdagelser når innkjøpsordningen skal evalueres og utvides. For bibliotekene er nok den største frustrasjonen at bøkene kommer seint og derfor ikke finnes på biblioteket når de er mest aktuelle.

Lavt utlån er en utfordring for alle forfattere, kulturfond og bibliotek. Derfor har, i følge artikkelen, NFF i samarbeid med ABM-u og Kulturrådet tenkt å gjøre noe med dette. En satsing på formidling av faglitteratur. Sammen skal de ifølge forfatteren arrangere en turne som skal fremme formidling av sakprosa

og tidsskrifter i folkebibliotekene. Det høres i utgangspunktet ut som en god idé. Det som ikke høres ut som en god idé, er navnet på turneen. Det er vanskelig å forestille seg hvor navnekomiteen til tiltaket har vært, men å navngi en formidlingsturné negativt og med brodd mot andre deler av tilbudet på bibliotekene, kan ikke være spesielt lurt. Inntrykket av dette er en intern «stammekrig» innenfor litteraturfeltet forsterkes av at uttrykket som brukes stort sett bare brukes innenfor bok- og bibliotekbransjen. Turnénavnet «Ikke bare skjønt» er med på å forsterke inntrykket av at denne litteraturen befinner seg i sin egen innelukkede verden. Det er synd, for gode litteraturformidlingstiltak kan det ikke bli for mange av.

Bibliotekenes framtid. I fjorårets siste nummer av Prosa presenterer Morten A. Strøksnes den nye bibliotekideen «Idea store» i London under overskriften «Biblioteket i babel». Den første «Idea store» ble opprettet i bydelen Bow i 2002. I engelsk sammenheng var dette en helt ny måte å tenke bibliotek på. En måte å tenke bibliotek på der man i en helt annen grad enn på «gammeldagse» bibliotek, kommer brukerne i møte både med tilbudet av bøker og andre medier.

I forhold til moderne folkebibliotek, som vi finner mange plasser i Norge, skiller ikke «Idea stores» seg særlig ut på innholdssiden. Den store skilnaden på disse institusjonene og norske folkebibliotek er først og fremst knyttet til kursvirksomheten. I artikkelen fra Tromsø kunne vi lese at det nye biblioteket samarbeidet systematisk med voksenopplæringen, det er likevel ikke vanlig rundt om-

Likhet. I forhold til moderne folkebibliotek, som vi finner mange plasser i Norge, skiller ikke «Idea stores» seg særlig ut på innholdssiden.

kring i landet. Det som likevel er vanlig er at biblioteket samarbeider med ulike organisasjoner i lokalsamfunnet om arrangementer. I Prosa nr 5 forteller for eksempel Mia Frogner om hvordan foreningen Norden klargjør biblioteklokalet for et arrangement i Nannestad. Dessverre er det slik at ABM-u ikke bruker tallene for arrangementer og deltakere på disse som de samler inn fra folkebibliotekene hvert år. At det dreier seg om omfattende virksomhet vises blant annet av at arrangementskalenderen til Deichmanske bibliotek i Oslo som hvert kvartal utgjør et trykt hefte på over femti sider.

Strøksnes avlegger forøvrig forslaget om nytt hovedbibliotek i Oslo en visitt i sin artikkel, der han temmelig kategorisk slår fast at mens de Londonske «Idea stores» legges til trafikknutepunkter så legges «Nye Deichman» usentralt. Et synspunkt Prosaredaktør Karianne Bjellås

La strekkodene hjelpe dere!

Alle biblioteker ønsker seg en effektiv og pålitelig løsning for merking av bøker samt inn- og utlevering.

Interconnect AS har levert strekkodelesere, etiketter, etikettskrivere og programvare for inn-/utlevering av bøker i mer enn 20 år.

Be om referanser, vi har mange!
Ring 67 16 64 00 eller kontakt oss på
data@interconnect.no

Gilje også fremmer i Dagsavisen. Det virker som både artikkelforfatteren og redaktøren ikke har hørt om Oslo S, Jernbanetorget og bussterminalen. Om det er trafikknutepunkt som avgjør hva som er sentralt, er vel Bjørvika Norges mest sentrale plassering. Om kravet er nærhet til en fargerik del av byen, så vil det nye hovedbiblioteket i Bjørvika være det nærmeste biblioteket for store deler av befolkningen i bydel Gamle Oslo.

Utfordringen for nye Deichman bør derfor ikke være beliggenheten, men innholdet. Der har både Oslobiblioteket og andre bibliotek ting å lære av «Idea stores» samtidig som de også må tilpasse seg lokale forhold.

På dagsorden? Formålet Prosa hadde med serien Biblio9 var å sette bibliotekene på dagsorden. Spørsmålet er om artikkelserien klarte det. Svaret må bli både ja og nei.

Formen på artiklene i Prosa vanskeliggjorde at de kunne fungere som grunnlag for en debatt. Langt på vei var de for faglige til at sentrale politikere kunne bruke dem til å utforme politikk. De politikerne som deltok i debatten om bibliotekmeldingen, siterte dem i alle fall aldri og det er grunn til å tro at de neppe har lest dem. Artiklene var også for upresise og allmenne til at de kunne gripe inn i den faglige debatten om bibliotekene. Denne artikkelen er den første drøftingen av Biblio9 som er

beregnet på et faglig publikum.

Et hovedproblem var selvsagt også at den første artikkelen i serien som ga grunnlaget for tidsskriftets forståelse av folkebibliotekene i dagens samfunn, var så misvisende at det var vanskelig å forholde seg til den. Den innbød heller ikke til debatt med fagmiljøet med sitt angrep på de faglige vurderingene som biblioteksjefene er satt til å ivareta.

Dagbladartiklene om forfatters forhold til bibliotek samt kåringen av landets beste folkebibliotek ble derimot lagt merke til på en positiv måte. Problemet med disse var at formen var så upolitisk at den ikke skapte debatt.

I 2009 foregikk det en aktiv

bibliotekdebatt i aviser, i form av åpne møter og ikke minst på Stortinget i forbindelse med at Stortingsmeldingen om bibliotek ble behandlet og vedtatt. Prosa var en av de som bidro til debatten, men mer som en deltaker enn en premissleverandør.

Kilder

Prosaartiklene under samlebetegnelsen biblio09:
<http://www.prosa.no/bibliotek/index.asp>

Dagbladartiklene om bibliotek:
<http://www.dagbladet.no/bibliotek/>

ABM-utvikling.
 Bibliotekstatistikken 2008:
<http://www.abm-utvikling.no/publisert/abm-skrift/abm-skrift-57-pdf>

NYHETER PÅ DVD FRA NORSK FILMINSTITUTT

MIN MORS HEMMELIGHET

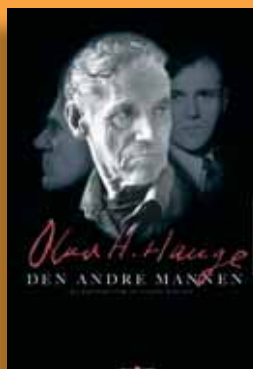
Hva skjer når du plutselig får vite at du er samisk – i voksen alder? En viktig dokumentarfilm om samisk identitet.

OLAV H. HAUGE. DEN ANDRE MANNEN

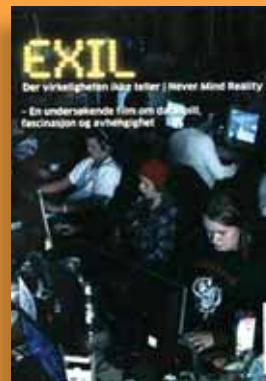
"Et poetisk og gripende bilde både av dikteren og privatpersonen Olav H. Hauge som bør ha appell langt utover "menigheten".

Stavanger Aftenblad 🎲

EXIL – DER VIRKELIGHETEN IKKE TELLER

Mange blir hektet på online-spill. Men hva med den virkelige verden? Aktuell dokumentar om fascinasjon og avhengighet.

MOTFORESTILLING/ JAKTEN

To sentrale filmer fra norsk filmhistorie av Erik Løchen. Endelig tilgjengelig på DVD.

Filmbutikken.no

Tlf 22 47 45 50

FILM KINO

NORSK FILMINSTITUTT

Ingen Oslo-kopi i Stavanger

Suksessen til Litteraturhuset i Oslo, frister andre byer. Stavanger er en av dem. Der ønsker man å ha biblioteket med på laget.

Lista over steder som ønsker litteraturhus, begynner å bli lang. Blant aspirantene finner vi både Bergen, Trondheim, Tromsø, Grimstad, Skedsmo, Odda og Bryne. I Stavanger er planene kommet langt.

– Vi er i gang med 1. fase i realiseringen av et litteraturhus i Stavanger, bekrefter Marit Egaas, kulturhussjef for Stavanger kulturhus, Sølvberget, der biblioteket holder til. En treårig prosjektlederstilling for «tidlig-fase» ble utlyst i januar i år.

Startet med Kielland. Forut for idéen om litteraturhus, er den årelange diskusjonen om å bygge et Kiellandsenter i Stavanger, fortrinnsvis på tomte i Byparken der Alexander Kiellands hus en gang lå. Forprosjektet «Kielland-senteret – Åpen Port» ble lagt fram våren 2009. Der het det: «Litteraturarven etter Kielland kan tjene som inspirator for dagens skribenter – særlig med tanke på Kiellands samfunnskritiske tilnærminger til aktuelle samfunnsspørsmål.»

Dette forprosjektet er behandlet både på Sølvberget og i Stavanger kommune. I september 2009 vedtok et enstemmig

formannskap i Stavanger kommune at: «Det etableres et Kielland-senter i Stavanger som også blir litteraturhus.»

Veien mot litteraturhus er delt i to faser. – Vi er nå i 1. fase. I de neste tre årene skal vi jobbe med innholdet i litteraturhuset, hvilke samarbeidspartnere vi skal ha, finansieringen må på plass og lokaliseringen avklares, forteller Egaas. Fase to blir selve etableringen av litteraturhuset.

En treårig prosjektlederstilling ble utlyst i begynnelsen av 2010. – Prosjektlederen blir underlagt Sølvberget, så vi sitter i førersetet, smiler Egaas.

– Det er viktig å starte med diskusjonen om litteraturhusets innhold. Ikke minst i forhold til biblioteket. Hva er naturlig å ha i biblioteket og hva blir naturlig å ha i litteraturhuset. Innholdet vil også virke bestemmende for hva slags lokaler litteraturhuset trenger.

Egaas understreker at lavterskeltilbudene skal beholdes i biblioteket. De er nødvendige vilkår for å lykkes med moderne bibliotekdrift. Virksomheten i litteraturhuset vil nødvendigvis bli smalere. Hun forventer andre brukergrupper i litteraturhuset enn de som er hovedbrukere av biblioteket.

Ikke Oslo-kopi. Noe av suksessen i Oslo skyldes nok følelsen av å «spise kirsebær med de store», det at en kan oppleve å møte kjente forfattere og kulturpersonligheter i litteraturhuset. Stavanger, som de fleste andre steder i Norge, har ikke like mange kulturkjendiser, verken forfattere, forlagsfolk eller mediepersonligheter. – Vi kan ikke kopiere Oslos litteraturhus. Vi må bygge vårt hus på våre fortrinn, sier Egaas.

Blant pilarene hun trekker fram, er den årlige litteraturfestivalen Kapittel, og det at Stavanger er hovedkvarter for ICORN (International Cities of Refuge Network), nettverket for internasjonale fribyer for forfulgte forfattere. Stavanger var Norges første friby for forfulgte forfattere, og har så langt tatt i mot seks av dem.

Biblioteket? Men som så ofte ellers, er det ikke innholdet i litteraturhuset som preger mediene. Det gjør lokalisering-debatten. Mange mener litteraturhuset må inn i eget bygg. Blant dem er utflytta siddis og daglig leder av Litteraturhuset i Oslo, Aslak Sira Myhre.

– Sølvberget er en fantastisk

Bibliotekene. – Vi sitter i fører-setet når det gjelder planlegging av et litteraturhus i Stavanger, forteller Marit Egaas, kulturhussjef ved Sølvsberget. Hun mener bibliotekene må delta i debatten om litteraturhus.

institusjon, men arkitekturen blir helt feil for et litteraturhus. Vår erfaring er at litteraturhuset trenger lukka rom og intimitet. Sølvsberget er for åpent. En får ikke den nødvendige intimiteten der. Derimot vil det være en fordel at et eventuelt litteraturhus etableres i samarbeid med biblioteket, men da utenfor Sølvsberget, sier han.

Marit Egaas ønsker derimot å ha litteraturhuset på Sølvsberget. – Vi har allerede i dag mye av det som kreves av et litteraturhus: Sentral plassering, arrangementslokaler og kafeer. Vi har rundt 300 arrangement i året både på dag- og kveldstid. Dessuten har huset 1,3 millioner besøkende i året, noe som utgjør et stort potensial for et litteraturhus. Det er ikke publikum i Stavanger til å fylle et litteraturhus fra morgen til kveld. Derfor er det viktig å bygge videre på det vi allerede gjør innen litteratur og litteraturformidling, sier hun.

Sølvsberget? En slik løsning avhenger av kinoens behov. I dag er det 8 kinosaler på Sølvsberget. Kinoen trenger flere. Det har vært planer om å bygge ny kino, men nå er det mest aktuelt å

Inspirasjon.
Litteraturhuset i Oslo er en inspirasjonskilde, men Litteraturhuset i Stavanger skal ikke bli noen direkte kopi.

utvide innenfor Sølvbergets vegger. Da mister biblioteket magasinplass, og Norsk barne-museum må flytte ut. Litteraturhus blir det ikke plass til.

– Hvis litteraturhuset plasseres utenfor Sølvberget, tror jeg uansett at det bør organiseres som en administrativ enhet under Sølvberget. Det vil avklares i fase 1 i prosjektet, sier hun.

Rolf Norås, kultursjef i Stavanger, ønsker også primært litteraturhus på Sølvberget, men

ser at det neppe lar seg kombinere med videre utvikling av kinoen. – Mye taler for å legge litteraturhuset utenfor Sølvberget. Det går imidlertid an å se for seg en modell der et slikt hus drives av Sølvberget, sier han.

Hvorfor litteraturhus? Men det kanskje viktigste spørsmålet er: Hvorfor skal en ha litteraturhus? Er det kun fordi en ønsker å kopiere suksessen i Oslo?

– Det er et viktig spørsmål.

Jeg tror ikke det er plass til veldig mange litteraturhus i Norge. Unntaket er i de større byene. På mindre steder bør kommunene bygge ut biblioteket til litteraturhus. Bibliotekene bør uansett bli mer offensive, for folk vil svært gjerne ha noe mer enn bare muligheten til å låne bøker, sier Egaas.

Ifølge henne har bibliotekene et samfunnsoppdrag. De er nasjonens hukommelse, og et sted for folkeopplysning. De skal

trekke et bredt publikum, og være et godt tilbud for svakere grupper, som folk med dårlig økonomi, innvandrere, barn og unge. Grupper som neppe blir storforbrukere av et litteraturhus.

Litteraturhus har ikke dette samfunnsansvaret. Derimot kan de bli en viktig arena for den borgerlige offentligheten. – Litteraturhuset i Oslo er blitt en meningsarena. Også Stavanger trenger en slik nøytral arena for debatt.

Litteratur, både skjønn- og faktaalitteratur, er gode innganger til å starte debatter. Folk har behov for å høre kloke folk diskutere sammen. De trenger noe annet enn kranclingene på fjernsynet der målet kun er å vinne debattene, poengterer Egaas.

Ifølge kultursjef Rolf Norås er det bred oppslutning om litteraturhus i Stavanger: – Stavanger har de siste årene etablert seg som et knutepunkt for ytringsfrihet og litteratur. Bystyret har nettopp vedtatt en kommunedelplan for kunst og kultur som slår fast at Stavanger skal videreutvikle denne profilen.

Aslak Sira Myhre ønsker ikke å si noe om hvorvidt Stavanger skal ha et litteraturhus eller ei. Men skulle det bli etablert, tror han det er marked for et slikt hus.

– Ikke minst litteraturuka på café Sting viser at det er publikum nok til litteraturarrangement, sier han. Myhre mener Stavanger ikke må tenke for stort, men heller ikke for smått. I likhet med Marit Egaas mener han et eventuelt litteraturhus bør ha ambisjon om å bygge en offentlighet i byen.

Begge deler. Marit Egaas mener bibliotekene ikke må melde seg ut når det gjelder litteraturhus. Store byer har plass til begge.

– Det kan bli en vinn-vinn situasjon. Får vi til et godt samspill mellom biblioteket og litteraturhuset, vil det gjøre biblioteket mer synlig og trekke nye brukere. I tillegg vil et litteraturhus hele tida utfordre biblioteket, slik at begge må jobbe og forbedre seg når det gjelder å utvikle møteplasser og lage gode litteraturarrangement, sier hun.

Hun frykter ikke at litteraturhus vil ta midler fra bibliotekets budsjett, i hvert fall ikke for Stavangers del.

– Dette er et nytt tiltak som det er stor politisk vilje til å satse på. Hva som skjer hvis det blir store nedskjæringer i kommunen, vil jeg ikke spekulere på nå, sier Egaas.

(Se kommentar side 32)

ROM FOR OPPLEVELSE

Godt nytt innredningsår 2010!

*Et utvalg biblioteker vi har
levert innredning til i 2009:*

Sør-Odal Bibliotek

Hauketo skolebibliotek Oslo

Odda Bibliotek

Ibestad Kulturhus

Lindeberg skole

Gildeskål Bibliotek

Nøtterøy vgs

Årdal Bibliotek

Samisk Høgskole

Froland Folkebibliotek

Rendalen Folkebibliotek

Kulturtorget Vigeland

Madla Folkebibliotek

Manglerud videregående skole

Chr.Michelsens Institutt

Vågsbygd Bibliotek

**Ny kunde-
avis ute
21. Januar!**

BS Eurobib

www.bseurobib.no

Litteraturhusbølgen på vei mot bibliotekene

Mange har meninger om fenomenet litteraturhus. "Jeg tror ikke det er plass til veldig mange litteraturhus i Norge. Unntaket er i de større byene. På mindre steder bør kommunene bygge ut biblioteket til litteraturhus. Bibliotekene bør uansett bli mer offensive, for folk vil svært gjerne ha noe mer enn bare muligheten til å låne bøker," sier kulturhussjef Marit Egaas til Bok og Bibliotek (se side 28-31).

Journalist Ulf Andenæs skriver i Aftenposten 19.6.09: "Noen tror at biblioteket slik vi kjenner det vil være umulig å berge på sikt, og at hvis det skal overleve, må det være som et lokalt kulturelt møtested, etter et forbilde som nå blir vist med nyskapninger som Litteraturhuset i Oslo.»

I Romerikes Blad kunne vi i fjor vår lese at ordfører Anita Orlund taler varmt for å opprette et barnas litteraturhus i Lillestrøm (Skedsmo kommune) - med referanse til Bibliotekmeldinga, og med klar beskjed om at hun tenker å søke om statlige midler til dette. Men i samme avis noen dager senere (22.5.09) ble dette fulgt opp med et leserinnlegg, velskrevet og fullt av begeistring. "Problemet" - sett fra biblioteksektorens synsvinkel - er at innlegget beskriver et aktivt folkebibliotek, under dekknavnet litteraturhus. Særlig tankevekkende blir det når det i samme avis slås opp med krigstyper at kommunen står foran store kutt, og ett av kutforslagene er å legge ned

bibliotektilbudet på Skedsmokorset for å spare 500 000 kroner.

"Litteraturhus brer seg" heter en reportasje i Aftenposten sist høst. Her får vi vite at det ikke bare er Skedsmo som har planer om litteraturhus. Også Stavanger, Odda, Trondheim, Grimstad, Tromsø og Bergen har snust på ideen.

Det er selvfølgelig positivt at suksessen i Oslo - og kontinentet hvor det begynte for snart 20 år siden med Litteraturhaus Berlin - får ringvirkninger på denne måten.

Men det er samtidig grunn til å spørre: Hva blir forholdet mellom litteraturhuset og biblioteket? Kommer de til å utfylle hverandre? Kommer det til å oppstå en motsetning mellom det nye og friske litteraturhuset og det noe mer tradisjonelle og velkjente biblioteket? Blir biblioteket det stedet hvor man først og fremst finner "trauste lavterskeltilbud", mens litteraturhuset blir stedet hvor man kan søke friske opplevelser

med vin og Cæsarsalat attåt?

Hvilken strategi bør bibliotekene legge seg på i forhold til litteraturhusbølgen?

Et leserinnlegg i Oppland Arbeiderblad kan vise vei. Her sier skribenten: "Et litteraturhus er i første omgang tenkt å være en del av Gjøvik bibliotek. Jeg tenker meg da at biblioteket blir et enda mer spennende sted å være, et møtested for forfattere og litterater, et sted der bøker skrives og bøker leses. Et sted for meningsfulle samtaler, foredrag, og et sted der nye ideer får vokse til vakre roser i Gjøviks beste hagejord."

Jeg tror litteraturhusbølgen kommer, vi har bare sett begynnelsen på den. Jeg tror også at Marit Egaas har rett: Bibliotekene trenger inspirasjon og fornyelse. Hovedregelen må være at politikerne bør se på litteraturhuset som en del av biblioteket - og ikke som et konkurrerende tilbud. Her står sektoren overfor utfordrende øvelser i overbevisningens kunst.

(Se intervju side 28-31)

Støttet modellbibliotek

» Bibliotekmiljøet var ikke imponert over presisjonsnivået i fjorårets Bibliotekmelding, men forslaget om modellbibliotek fikk allmenn aksept. Gjennom nettverket Bibliotekparaplyen har bibliotekorganisasjonene nå tatt myndighetene på ordet og etablert en egen wiki for å få fart på arbeidet med modellene, skriver NBF-veven.

Modellbibliotek er etter Bibliotekparaplyens mening en fin metode til å vise fram potensialet for utvikling av bibliotekstjenester i alle former og for alle typer bibliotek, små som store. Initiativtakerne innbyr derfor til idédugnad, gjerne for å vise udekkede behov og ønsker sett fra publikums ståsted.

Penger i bøker

» Det er ikke mange som legger tusenlapper i bøker de låner på biblioteket, men det gjorde den 17 år gamle

sangfuglen Martine Solstad fra Kråkerøy, som la pengene hun hadde fått for en sangopptreden inne i boken og glemte dem. Tusenlappen ble funnet av den neste låneren, Anne May Olsen, som besøkte biblioteket

for å finne sanger til en julekonsert hun skulle sette opp på Hvaler. Dermed kom saken i Fredriksstad Blad, og Martine Solstad skjønte snart hvem som ble etterlyst.

Som finnerlønn lovte hun å synge på julekonserten, noe en glad Anne May Olsen takket ja til. Og dermed sluttet historien lykkelig, for begge parter.

Mensa på biblioteket

» Foreningen Mensa, som organiserer særlig intelligente mennesker, har hatt testdag på bibliotekene i Sarpsborg, Moss og Fredrikstad, der alle som torde, kunne få testet intelligensen sin.

I Fredrikstad møtte Fredriksstad Blad opp for å ta en prat med Mensa-klubben og for å snakke med noen av dem som tok testen. Det viste seg at ingen andre var påmeldt i Fredrikstad, og det var heller ingen andre som spontant møtte opp for å ta testen. Avisens reporter ble derfor den eneste som tok testen.

Etter 20 minutters intensiv grubling konkludere journalisten, ifølge fb.no, med at han helt sikkert ikke ville få tilbud om å bli med på Mensas neste utepils.

Flere låner bøker i Øvre Eiker

» En gjennomgang av statistikk tallene for 2009, viser at Øvre Eiker bibliotek hadde en utlånsøkning på 5,9 prosent i fjor, skriver Eiker Avis.

Biblioteksjef Anne Foss synes det er gledelig at enda flere nå benytter seg av muligheten til å låne bøker på biblioteket. Spesielt sier hun seg glad for at barn opplever leseglede, noe hun mener er av meget stor verdi.

Dark Horse inn fra skyggen

Ingen kjepphester, men full av glød. Det er ABM-utviklings nye administrerende direktør, Stein Slyngstad, i et nøtteskall.

Bok og Bibliotek (BoB): Hvorfor mener du ABM-utvikling er viktig?

Stein Slyngstad (BoB): Det er viktig å ha et nøytralt organ som kan bidra til å samordne, inspirere og initiere på feltet. Vår hovedmålgruppe er mer enn 1000 institusjoner. Mange av dem er svært små og trenger støtte og fora for samarbeid. Det er dessuten viktig å holde fast ved og videreutvikle et helhetssyn på ABM-feltet.

Bok og Bibliotek (BoB): Du var en typisk "dark horse" i søknadsrunden om ny administrerende direktør for ABM-utvikling?

Stein Slyngstad: Ja, det kan du si. Selv om jeg har vært i kultursektoren i hele mitt yrkesliv, var det nok en del i ABM-feltet, kanskje særlig innenfor biblioteksektoren, som ikke kjente meg fra før. Men det er jeg blitt vant til. I de fleste jobbene jeg har hatt, har jeg gått inn på nye områder. Det opplever jeg som veldig spennende.

BoB: Hva er din styrke?

Slyngstad: Jeg har bred erfaring fra ledelse av kulturvirksomheter, både forvaltningsorganer og utøvende virksomhet. Jeg tror det er der styrken ligger. Men jeg vil gjerne legge til at det er veldig spennende å komme inn i en virksomhet som ABM-utvikling med så høy fagkompetanse.

BoB: Har du noen kjepphester?

Slyngstad: Nei. Men det blir viktig å se ting med nye øyne og

gjørne utfordre de som sitter med kompetansen og har jobbet med dette i mange år. Alle virksomheter har et potensial for forbedring.

BoB: Regjeringen ønsker en gjennomgang av fordelingen av ansvar og arbeidsoppgaver mellom ABM-u og NB? Hva kan du si om den prosessen der du sitter nå?

Slyngstad: Det er viktig at et departement med jevne mellomrom ser på de underliggende etatene og deres oppgaver. Plasseringen av oppgaver kan ha historiske årsaker som ikke lenger gjør det relevant. Det kan også være andre årsaker til at ting må justeres og gjøres annerledes. Vi har nå laget et notat til departementet om dette. (Bok og Biblioteks produksjonsplan gjorde det vanskelig her å gå inn i diskusjonen rundt dette i slutten av januar, red. anm.)

BoB: Er det noen oppgaver som departementet har pekt ut for nærmere vurdering eller ser departementet for seg en generell gjennomgang av oppgaver?

Slyngstad: Det er viktig å ta utgangspunkt i de ulike rollene vi skal ha, Nasjonalbiblioteket som et stort og operativt bibliotek, ABM-utvikling som et strategisk utviklingsorgan. Vi må se på de prinsipielle linjene her.

BoB: I bibliotekmiljøer sør man seg om B'en kan bli betydelig slanket? Er det grunn til å tro det?

Slyngstad: Selv om vi skal gå

gjennom organisasjonen og forholdet til Nasjonalbiblioteket, er jeg ikke bekymret for det. Samtidig vil vi regelmessig måtte vurdere forholdet internt mellom A, B og M. Det er nødvendig så lenge vi ønsker å beholde et helhetlig ABM-perspektiv.

BoB: A-en har alltid vært liten i ABM siden det kun var B- og M-institusjoner som ble fusjonert i sin tid. Likevel tyder mye på at arkiverket blir mer og mer synlig, for eksempel gjennom Digitalarkivet. Er det et paradoks for ABM-utvikling?

Slyngstad: Det ligger mye spennende i A'en. Det hadde vært interessant om vi kunne ha fått en stortingsmelding om arkiv, med en like grundig gjennomgang som innenfor de to andre sektorene.

BoB: Det ble bare bevilget 3 millioner til "modellbibliotek" i 2010. Det er ikke mye å rutte med? Eller skal hele beløpet gå til et prosjekt?

Slyngstad: En utfordring for oss er at vi ennå ikke har fått selve tildelingsbrevet. Vi vet derfor ikke hva slags føringer departementet kommer til å gi. En pott penger kunne alltid ha vært større, sånn er det i alle sektorer. Vi skulle gjerne hatt mer penger. Men nå skal vi først sette oss ned å se hva vi kan få ut av de tre millionene.

BoB: Mange ser på ABM-u først og fremst et direktorat for folkebibliotekene. Vil du også forsøke å favne bredere om de

Tekst:
Odd Letnes,
redaktør

Foto:
Sebastian
Ludvigsen

Gjennomgang. Vi vil regelmessig måtte vurdere forholdet internt mellom A, B og M.

Synlig. Jeg ønsker at ABM-u skal bli mer synlig i den offentlige debatten.

offentlige fag- og forskningsbibliotekene?

Slyngstad: Jeg er veldig opptatt av at vi også skal være et direktorat som er opptatt av fagbibliotekene, selv om disse ligger under et annet departement. Jeg vil derfor gå i en dialog med dem og lytte til behov og ønsker. Det er en viktig del av det oppdraget vi har fått. Vi har allerede representanter fra den sektoren i styret vårt og dermed et godt utgangspunkt.

BoB: Har ABM-utvikling den riktige kompetansen til å inngå et tett samarbeid med fag- og forskningsbibliotekene?

Slyngstad: Det mener jeg vi har.

BoB: ABM-us informasjonsblad ble lagt på is sommeren 2009. Hvilke informasjonskanaler vil ABM-u satse på framover?

Slyngstad: Vår hovedmålgruppe er institusjonene ute i ABM-sektoren. Det jeg er mest opptatt av, er hvordan vi best mulig kan gå i dialog med disse. Hvilken kommunikasjonsplattform vi skal bruke, om vi skal bruke papir og/eller nett, har vi ikke konkludert med, det noe vi må se på. Samtidig ønsker jeg at ABM-utvikling skal bli mer

synlig i det offentlige ordskiftet...

BoB: ...da som statens stemme...?

Slyngstad: ...Ikke nødvendigvis. Jeg tenker mer på å synliggjøre de ansattes faglige kompetanse og faglig grunngitte synspunkter. Vi har mange høyt kvalifiserte personer som burde ha mye å bidra med i den offentlige ABM-faglige debatten.

BoB: De fleste bibliotekene i Norge er små og befinner seg langt unna Oslo og ABM-u. På hvilken måte vil du sørge for at disse ikke blir glemt og kommer i skyggen av de store og suksessrike bybibliotekene?

Slyngstad: Dette griper rett inn i den klassiske sentrum-periferi-debatten, enten vi snakker om Oslo i forhold til resten av landet eller for eksempel Tromsø i forhold til Nord-Norge. Selv er jeg glad for at jeg har jobbet svært mye ute i distriktene. Det gir et fruktbart perspektiv. Satt på spissen burde alle kulturledere hatt en praksisperiode ute i distriktene. Når det er sagt, er jeg ikke så bekymret for at de større bibliotekene har suksess. Men jeg er veldig opptatt av at flere, også de små, skal ha suksess. Dette er noe vi hele tiden må jobbe med.

BoB: Mange små bibliotek finner det vanskelig å delta på konferanser og seminarer da det medfører at de må stenge biblioteket for publikum, noe de færreste ønsker. Kunne ABM-u tenke seg å etablere et vikarkorps av mobile bibliotekarere som kunne avløse i slike situasjoner, etter mønster av hva man har innenfor landbruket?

Slyngstad: (Latter) En artig idé. Vi takker for alle gode forslag.

Uansett må vi sørge for å legge til rette for kompetansebygging for institusjonene enten de befinner seg i byene eller distriktene.

BoB: Hva blir bibliotekenes rolle i en tid hvor stadig mer litteratur vil være digital? Bokhandlerne og forlagene frykter at gratis utlån av et ubegrenset antall eksemplarer – filer – av en bok, vil kunne undergrave hele den kommersielle delen av bokbransjen. Hvordan ønsker du å påvirke den digitale utviklingen?

Slyngstad: Jeg må nok si at jeg ikke tror at vi har de helt store musklene når det gjelder å påvirke denne utviklingen. Her er det mange krefter i sving og det skjer mye hele tiden. Utfordringene er formidable for *hele* kulturfeltet. Kommersielle interesser vi alltid være bekymret for at det kommer aktører på banen og tilbyr mer konkurransedyktige løsninger. Bibliotekene er selvsagt ikke ute etter å undergrave bokbransjen. Det er viktig å ta pulsen på utviklingen hele tiden. Det er vel ingen gitt i dag å forutsi i hvilken retning dette går.

BoB: Hvem skal finansiere Nasjonale digitale bibliotek tjenester som Biblioteksvar og Ønskebok i framtida?

Slyngstad: Det er helt klart en stor utfordring hvordan man skal videreføre de beste prosjektene som har nasjonalt potensial. Vi skal støtte prosjekter innenfor en gitt ramme tid, men ikke gi støtte til drift. Det faller utenfor vårt mandat å gi slik støtte.

Vil bygge på Bryggen

» Hanne Finseth, student ved Bergen Arkitekt Skole, mener at Bryggen i Bergen dør uten fornying og nye funksjoner. I prosjektoppgaven sin kan hun blant annet tenke seg bibliotekfunksjoner der, selv om hun er redd for å røre ved selve strukturen.

Bryggen, som står på UNESCOs verdensarvliste, tar imot 650.000 besøkende årlig. 500.000 av disse kommer i juni, juli og august.

Lokalbefolkningen i Bergen bruker derimot Bryggen i svært liten grad. Skal det skje noe på Bryggen, må det være noe der som bergensere har nytte av i dagliglivet, sier Finseth til Bergens Tidende.

Etterlyser gammel lokallitteratur

» - Vi har en lokal samling av bøker som er gitt ut i Sandnes eller av sandnesforfattere. Nå er vi veldig interesserte i å få vite om eldre bøker, sier Øivind Eltervåg, leder av faktaavdelingen ved Sandnes bibliotek, til Stavanger Aftenblad..

Etter initiativ fra en av brukerne vil biblioteket blant annet prøve å finne den eldste boken som er utgitt i Sandnes. Den eldste sandnesboken i bibliotekets eie i dag er «Sandnes folkeskole: Femaarsberetning. 1891–95», som forteller om hvordan det sto til i folkeskolen. Fraværet i både «pikeklassene» og «gutteklassene» skjøt da i været fordi det var så kaldt.

Stavangerfolk låner flere romaner

» Vi låner flere romaner på biblioteket. Stavanger bibliotek hadde 12 prosent økning i utlånet av skjønnlitteratur for voksne i fjor. Den totale økningen i utlånet var på ni prosent. Besøket økte med ti prosent i samtlige avdelinger i biblioteket på Sølvberget, melder Stavanger Aftenblad.

Bøker til barn og voksne utgjør to tredeler av det totale utlånet, men utlånet av andre medier som film, lydbøker og musikk øker mest.

Skattejakt på biblioteket

» I Gjøvik bibliotek har barn fra Eik naturbarnehage og Marilhøna barnehage vært på skattejakt og øvd seg på å sette sammen tall og bokstaver, som de skulle sette sammen til ord. De kom fram til ordet «snekkerbua» som er et av rommene i biblioteket. Der fant de en boks med en bok og spennende dukketeaterdukker. Deretter leste betjeningen fra boka og lagde dukketeaterforestilling, forteller Oppland Arbeiderblad.

Til slutt fikk barna se et skattekart og være med å lete etter en skattekiste i biblioteket. Alle fikk så velge to skatter hver, skriver avisa.

I Snorres badevann

Badevannet til Snorre Sturlason er fremdeles varmt. På Reykholt nord for Reykjavik kan man besøke stedet der Snorres gamle gård lå, beskue hans restaurerte badebasseng og få bedre kunnskap om nordisk middelalder ved å ta en tur innom Snorrastofa.

Stortrives. Norske Evy Tveter (t.h.) er ansatt som prosjektleder ved Snorrastofa. Her sammen med sommerhjelp Asgerdur Olafsdottir.

Islandingene sliter økonomisk for tiden, men ingen kan ta fra dem en usedvanlig rik litterær arv. Sagaskrivningen ble utført av både anonyme og kjente forfattere, og forbindes vel først og fremst med navnet Snorre Sturlason. Snorres skrifter er vår fremste kilde til kunnskap om den norrøne mytologien og middelalderhistorien i de nordiske landene, spesielt i Norge.

Snorres gamle gård lå på Reykholt, omtrent en times kjøring nord for Reykjavik, og man regner med at han skrev de fleste av verkene sine der. Han slo seg ned på Reykholt i 1206, og det var her han ble myrdet 23. september 1241. I Snorres dager fungerte Reykholt som et

senter for skriftkultur i kontakt med lignende sentre andre steder i Europa. I dag viderefører kultur- og middelaldersenteret Snorrastofa interessen for skriftkultur på Reykholt.

Norske konger. Snorre var opptatt av norske konger, og beskrev deres råd og dåd i Heimskringla. I nyere tid har norske kongelige vist sin verdsettelse av Snorres litterære innsats. I 1947 besøkte daværende kronprins Olav Reykholt og avduket et norsk tegn på takknemlighet i form av en Snorrestatue laget av Gustav Vigeland. Kong Olav reiste etter eget ønske tilbake til Reykholt på 1980-tallet, og illustrerte Snorres

betydning for vårt lands historie ved å uttale at "det er takket være Snorre jeg vet at jeg er nummer fem". Den formelle åpningen av senteret Snorrastofa den 29. juli 2000 ble foretatt av kong Harald, og senere har også kronprinsparet Haakon og Mette-Marit besøkt Reykholt.

Norsk prosjektleder. Norske Evy Tveter er ansatt som prosjektleder ved Snorrastofa. Hun har bodd på Reykholt siden 2005 sammen med mann og tre barn, og snakker flytende islandsk. Evy har en mastergrad i nordisk lingvistik, og koordinerer forskningsarbeidet ved senteret i tillegg til å være involvert i det generelle formidlingsarbeidet. Snorrastofa har daglig åpent for turister og andre gjester. En informativ utstilling forteller om Snorres liv og verk og den tiden han levde i. I museumsbutikken selges islandske kvalitetsprodukter, bøker og postkort. Snorrastofa arrangerer forelesninger, kurs og konferanser, og stiller en gjesteleilighet til disposisjon for forskere.

Bibliotek og forskning. En av dem som ivaretar interessen for skriftkultur på Reykholt, er bibliotekar Gísliína Jensdóttir. Hun har ansvar for et rikholdig forskningsbibliotek, i tillegg til en samling som fungerer som folkebibliotek for nærområdet.

Tekst og foto:
Benedikte Nes,
rådgiver
Norsk lyd- og
blindeskrift-
bibliotek (NLB)

Stiftelsen Snorrastofa startet sitt regelmessige virke i 1998, men opphavet kan spores tilbake til 1930 da flere utgaver av Snorres skrifter ble donert Reykholt av nordmannen Einar Hilsen. Han uttrykte ønske om etablering av et bibliotek dedikert Snorre Sturlasons minne, og håpet at flere ville følge hans eksempel og donere sine samlinger. Hans ønske er siden gått i oppfyllelse, og senteret besitter nå flere betydelige boksamlinger etter privatpersoner. Snorrastofa har stått bak utgivelsen av flere akademiske publikasjoner som er beskrevet på senterets hjemmeside. En av forskerne som er tilknyttet Snorrastofa, Oskar Gudmundsson, utgir i disse dager en ny biografi om Snorre. Biografien utkommer også på norsk.

Fremtidsplaner for fortiden.

De ansatte ved Snorrastofa har ambisiøse planer for fremtiden, og i mange retninger. På forskningssiden planlegges blant annet et større oppslagsverk om mytologi i samarbeid med et internasjonalt nettverk av

forskere. Når det gjelder formidlingen av Reykholt som historisk sted foreligger det konkrete planer om utvidelser og oppgradering.

Siden 2000 har Snorrastofa holdt til i en særegen bygning tegnet av arkitekt Gardar Halldórson, et bygg som også huser Reykholt's nye kirke. Halldórson har tegnet forslag til utbygging som på en unik og miljøvennlig måte forener ny teknologi med stedets historiske atmosfære. Utstillingsarealet blir betydelig utvidet, og man ønsker å lage et overbygg til ruinene av middelaldergården som er gravet frem i senere tid. Denne gården regner man ganske sikkert må ha tilhørt Snorre på grunn av dateringer og fordi det er funnet en tunnel fra kjelleren på gårdshuset og ut til Snorrebadet, eller "Snorralaug". Badet er omtalt flere ganger i Sturlunga-saga, hvor det blir beskrevet hvordan Snorre og de andre høvdingene satt i bassenget og diskuterte saker.

Usikkert. Det er usikkert når de planlagte utvidelsene lar seg

Fag og folke. Bibliotekar Gísli Jónsdóttir. Hun har ansvar for et rikholdig forskningsbibliotek, i tillegg til en samling som fungerer som folkebibliotek for nærområdet.

realisere ut fra dagens økonomiske situasjon. Men i mellomtiden er Snorrastofa verdt et besøk for alle med sans for nordisk historie og litteratur, og på Reykholt fortsetter dampen å stige fra de varme kildene som sikret Snorre en behagelig badetemperatur for 800 år siden.

Les mer:

<http://www.snorrastofa.is>

Haiti trenger hjelp nå!

Et folk i ekstrem fattigdom kjemper for livet i ruinene. Gi Haiti hjelp nå.

Bruk konto 8200 06 08331 eller ring 820 44 001 (200 kr).

Du kan også gi på rodekors.no

Røde Kors

Foto: REUTERS/Isauro Minoz/www.ajrnet.org

Gavmild.

Forbundskansler Angela Merkel lovte at den nye regjeringen vil beholde både fast bokpris og redusert merverdiavgift på 7 prosent for bøker (normal mva er 19 prosent). Foto: Frankfurter Buchmesse.

Den årlige invasjon av medieinteresserte

I oktober 2009 invaderte 290 469 mennesker – 2,9 prosent færre enn i fjor – den tyske finansmetropolen Frankfurt am Main. Felles for dem var at de var mer interesserte i medienes innhold enn i deres tekniske raffinesser.

Med om lag 3000 arrangementer, fasthold “Buchmesse” sin topplassering i verden. Mange utstillere klarte å skrive kontrakt med nasjonale og internasjonale kunder. På pressekonferansen var Jürgen Boos, direktør for bokmessen, veldig fornøyd med resultatene.

Tradisjonelt er bokmessa også plassen for ulike spesialiserte programmer, for eksempel trend-konferansen “Tools of

Change for Publishing“, “DGI Online-Tagung“ som er organisert av “Deutsche Gesellschaft für Informationswissenschaft und Informationspraxis (DGI)“ eller “Bibliothek im Foyer“, organisert av “B.I.T. online“ og “Fachbuchjournal“.

Også flere utenlandske kringkastingselskap sørget for at “Buchmesse” ble en internasjonal suksess. De to tyske offentlige almenne kringkastingselskapene, ARD og ZDF, lagde

reportasjer og deltok med eget program. To dominerende temaer spilte allerede i forveien og under messa en viktig rolle: Omveltningen i bokbransjen gjennom internett og digitalisering, som Google Settlement og ebøker er et uttrykk for, og dessuten Kina som hedersgjest.

Kina, debatt. Kina utløste, selvfølgelig, debatter og demonstrasjoner om hvem som kan inviteres: Bare statsvennlige eller

**Av professor
Wolfgang Ratzek**

også statskritiske skribenter, kunstnere og politikere? Til slutt var begge parter til stede. På gårdsplassen var det til og med et stort telt for «Free Tibet»-bevegelsen. Deltakerne kunne velge mellom mer enn 500 arrangementer, forfatteropplevelser og paneldiskusjoner. Og interessen var stor.

Ved siden av sosiale og politiske spørsmål ble også problemer innen bokbransjen tematisert, blant annet Google Settlement, som især bekymrer europeiske forlag.

- Vi stoler på at den nye tyske regjeringen klarer å etablere et funksjonelt politisk rammeverk for å beskytte åndsverk i en digital verden, sa Gottfried Honnefelder i Börsenverein des Deutschen Buchhandels ("Bokhandlerforeningen") i åpningsseremonien med adresse til den gamle og den nye forbundskansleren Angela Merkel. Hun hadde tatt med seg en liten gave til den tyske bokindustrien. Den nye regjeringen vil beholde både fast bokpris og redusert merverdiavgift på 7 prosent for bøker (normal mva er 19 prosent). Til tross for den globale økonomiske krisen, økte det tyske bokmarkedet i 2008 med 2,8 prosent.

Ebøker. Når det gjelder ebøker, virker det som om bransjen er enig: For tiden er ebokmarkedet fortsatt underutviklet, men eboka har fremtiden for seg. Det er konklusjonen i en undersøkelse utført av arbeidsgruppen for elektronisk publisering (AKEP) i "Börsenverein". Mange forleggere og portaler presenterte sine tilbud.

Hall 4 var reservert for "tjenester for forleggere og bokhandlere". Derimot var foajé og hall 4.2 satt av til bibliotekarer og informasjonsvitere. Her

presenterte og demonstrerte informasjonsforetak som Ebsco, Juris, Springer og Swets sine produkter og tjenester. Anne Bein, direksjonsmedlem i Swets, synes at bokmessa er en ideell plattform for kolleger fra hele verden, men også for å holde kontakten med en rekke forleggere og andre kunder.

Erfarne og unge. Siden 1979 har DGI organisert den ikke virtuelle "DGI-Online Tagung", den tidligere "Dokumentartag". Konferansen er en viktig møteplass for informasjonsspesialister fra tysktalende land. Fra 15. til 17. oktober 2009 diskuterte om lag 250 deltakere "Generasjon internasjonal – Fremtiden for informasjon, vitenskap og profesjon". I tilknytning til konferansen gjennomførte DGI "Young Information Professionals Day 2009" (YIP-Day 2009) med over 100 "unge nykommere". Målet med arrangementet er å bringe sammen representanter fra praksis og studenter og nybegynnere. Dette arrangementet er trolig ganske unikt, noe som bidro til god mottakelse.

Panelet omfattet en representant for konsulentfirmaet McKinsey, DGI-presidenten, en arkivar i BStU (Bundesbeauftragte für die Unterlagen des Staatssicherheitsdienstes der ehemaligen Deutschen Demokratischen Republik, som er en statlig organisasjon som bevarer dokumentene fra den østtyske etterretningstjenesten og politiske politi, "Stasi"), samt en IT-konsulent og sjefen i et IT-foretak. Etter drøfting av jobb-relaterte temaer avsluttet YIP Day med en "get-together" med et rikholdig koldtbord.

Bibliotek i foajé. "Bibliothek 2020 – Zwischen Vergangenheit und Zukunft" ("Bibliotek 2020

– mellom fortid og fremtid") var mottoet for "Bibliothek i foajé". I tre paneldiskusjoner drøftet bibliotekarer, informasjonsvitere og fagfolk fra forvaltning temaer som "Biblioteket er ikke død, men ...", "Den elektroniske lesesalen – visjon eller virkelighet?", "Bibliotek og almen utdanning" og "Oppgaver og utfordringer i fremtiden".

Erwin König, daglig leder i Dinges & Frick forlag og organisator av paneldiskusjoner, er veldig fornøyd på mange måter. Det viktigste er: Arrangørene av bokmessa anerkjenner at bøker og bibliotek har noe til felles. Våre bibliotekariske temaer falt også i god jord hos ikke-bibliotekarer. Mange viste også interesse for våre bibliotekariske publikasjoner. Jeg er også glad for at sammensetting av podiet førte til noen kontroverser om bibliotekenes fremtid.

Nordiske forlag i Hall 6. Her kunne vi beundre de nordiske forlagene, ikke bare for medieutvalget sitt, men også for sine spennende utstillingsstander. Ved siden av Danmark, Finland og Sverige var også Island og Færøyene representert. Selvfølgelig var også Norge til stedet med bl.a. Gyldendal, Schibsted, Pax og Cappelen Damm.

- Frankfurt-messen er viktig for forlaget, både når det gjelder kjøp og salg av bøker. Det inngås ikke så mange kontrakter på selve messen, svært mye skjer i etterkant. Vi er nesten 30 mennesker fra forlaget til stedet på messen, og vi har møter med forlag fra hele verden. Dette kontaktpunktet er helt uvurderlig for samarbeidet med disse forlagene resten av året, sa Tuva Ørbeck Sørheim, rettighetssjef i Cappelen Damm.

Reale damer – hvem var nå de?

Comming girls:

Fra venstre:
Thora Scheel,
Ragna Nielsen,
Alette Falch, ?,
Kristine Bonne-
vie, Eva Crawford
og Thekla
Resvoll.

Et klassebilde i svart-hvitt som er over hundre år gammelt. Seks kvinner og en mann stirrer alvorlig og høytidsstemt på fotografen i 1892. Forrest sitter Ragna Nielsen som startet sin private pikeskole i 1885, og som tidlig åpnet for fellesundervisning. Gymnasiet var toårig og ble en port for kvinner som hungret etter en ny mulighet – universitetsstudier.

Tre av de unge kvinnene på bildet skulle senere sette spor etter seg i akademien. Zoologen Kristine Bonnevie ble vår første kvinnelige doktorand og professor. Thekla Resvoll ble botaniker, klippet håret kort og dro på feltarbeid i bukser. Alette Falch, senere Schreiner, tok embetseksamen i medisin og fortsatte å arbeide innen faget i et tett samarbeid med sin mann Kristian.

Disse tre kvinnene var blant pionerene i akademien i Norge. Tidligere bibliotekar på geologisk bibliotek i Oslo, Vibeke Eeg-Henriksen, gjorde for en del år siden et formidabelt arbeid med å samle informasjon om de første kvinner som ble fast ansatt i vitenskapelige stillinger. Alt ble vist i utstillingen Alma Matres døtre, som nå ligger permanent ute som nettutstilling. <http://www.almamatersdotre.no/>

Realfagene. Da kvinnene gjorde sitt inntog på universitetene var det til realfagene de kom. For mange betydde veien inn i universitetene også veien ut i verden, på ekspedisjoner i inn- og utland. Spesielt innen biologi og geologi ble det nødvendig å bytte ut hverdagsantrekket med klær som var egnet for ekskursjoner. Hvorvidt de beholdt korsettet under turdrakten eller hvordan de fikk den nødven-

»
Av Anne-Mette Vibe, senior-rådgiver, Universitetsbiblioteket, Oslo

dige hygiene, kjenner vi lite til. Men vi vet en del om kampen på den tiden for å kunne kvitte seg med de side skjørtene og iføre seg mer lettvinde plagg.

På nettsiden til Museum for universitets- og vitenskapshistorie ved Universitetet i Oslo er det nå satt fokus på disse kvinnelige pionerene. Foreløpig ligger det ute åtte korte profiler og historier. Spesielt fjellturen til Kristine Bonnevie i Jotunheimen i 1896 viser noe av klesdrakten: med lange, subbene skjorter krysser hun og Alette Falch kampesteinsvirvaret på den gamle ruten gjennom Stygge-dalen fra Turtagrø. Selskapet besøkte også Gjertvassbreen i tau. Reformturistdrakten for kvinner var lansert nesten ti år før, men her opptrer de to kvinnene med fotside skjørt og hatt. Hvilke knep benyttet de for å komme seg over kampesteinene? Les om dette og mer på websiden. Det er også lagt ut en billedserie med sjeldne bilder fra turen. <http://www.muv.uio.no/menneskene/tema-reale-damer/>

Billedserie er også lagt ut om Thekla Resvoll, den fredelige opprører som poserer med sin mann på et studiofoto etter en fjelltur i Telemark i 1896. Resvoll har, sikkert helt bevisst, iført seg langbukser, og opptrer dermed på det første kjente fotografiet av en norsk kvinne med bukser uten skjørt.

Strømmen til realfagene. I perioden 1900 til 1921 ble 11 kvinner ansatt i fast vitenskapelig stilling (Eeg-Henriksen 2005). Alle innen realfag, men ikke alle fagene er representert. Matematikk, astronomi og fysikk glimrer med sitt fravær. Innen fysikk ble forøvrig første norske kvinne ansatt i professorat i 1988. De biologiske fag tiltrakk de fleste av pionerene. Hvorfor? Blir

botanikk og zoologi sett på som mer feminint, til tross for at man her altså har utfordringene med klesdrakt og overnattinger i felten med bare mannfolk?

Matematikk krever tross alt bare et stille rom og noe å skrive med og på, omtrent som forfatteryrket.

En del av forklaringen ligger nok i at universitetet i Oslo økte sin lærerstab kraftig i perioden 1911-22, spesielt innen zoologi, botanikk, kjemi og geologi/mineralogi. Dette, kombinert med et lavt lønnsnivå i staten generelt, førte nok til strømmen av kvinnelige realister. Ifølge Eeg-Henriksen hevder Fritjof Nansen på denne tiden at «Selv en tømmerhugger tjener nu mer enn en alminnelig vitenskapsmann».

Innen kjemi ble det faktisk opprettet et personlig dosentur for Ellen Gleditsch i 1916, slik at hun kunne bygge opp et fagmiljø i radioaktivitet. Hun hadde da tidligere arbeidet for Marie Curie i Paris i fem år. Gleditsch var først utdannet farmasøyt. Farmasien kan ha vært inngangen til kjemistudiet også for Milda Prytz, den andre kvinnelige kjemiker i perioden.

Doktordisputaser og bulgarsk teaterforestilling. De to kjemikere, Gleditsch og Prytz, møttes offentlig under sistnevntes disputas i 1925. Gleditsch var opposent og hudflettet sin medsøster. «Saa megen kvindelig ondskaap iklædt en saa elskelig form har vi aldrig set», skriver journalisten fra Oslo Aftenavis. Bedre gikk det ikke med zoologen Aslaug Sverdrup Sømme som disputerte i 1931. Her er det ikke opposenten som er ondskapsfull, men journalisten. «Jeg ville forstått mer av en bulgarsk teaterforestilling», skriver han, og latterliggjør den akademiske

utilgjengeligheten ved oppgaven. Som om det var noe nytt at disputaser innen naturvitenskap er abrakadabra for folk flest.

Akademia og morsrollen. Da Sømme disputerte, ble hun spurt hvorfor arbeidet hadde tatt så lang tid. Hun svarte da at hun hadde hatt «annet å gjøre». Det var i all enkelthet at hun nettopp hadde fått et barn, og selv hadde måttet betale sin vikar i to måneder. Sømme var en av de tidligste vitenskapelige mødre ved Universitetet. Den første var Thekla Resvoll, som fikk barn i 1903.

Som en kuriositet må nevnes at universitetsbibliotekar Gudrun Thue, som ikke er med i nettutstillingen, holdt på å miste sin jobb på universitetsbiblioteket da hun ble gravid. Bekreftelsen på at hun som nybakt mor fikk fortsette, måtte bringes helt opp til departementsnivå. Barnet, senere 1. konservator ved Nasjonalgalleriet Oscar Thue, ble født i 1926.

Før vi slipper universitetsbibliotekarene, må nevnes danske Jenny Munthe, født Hempel. Gift med en overbibliotekar og mor til en senere riksbibliotekar. En lovende forsker innen plantefysiologi som forlot academia i ung alder.

Noen vil savne en annen akademisk mor i nettutstillingen, den ikke ukjente botaniker Hanna Resvoll Holmsen. Søster til Thekla, reiseglad, skrivefør, fotograf og forkjemper for fredning av Gjende. Hun har imidlertid fått en utmerket biografi skrevet av tidligere universitetsbibliotekar Bredo Berntsen, så henne haster det ikke slik å få med.

Naturlig. PCene er et naturlig samlingspunkt, hvor ungdommen chatter, mailer, spiller og gjør lekser.

Nytt bibliotek for drømmer og opplevelser!

»
Jakten på det nye biblioteket
Tekst og foto: Astri Holm, skribent

Jeg er på vei til Trondheims nyeste og flotteste bibliotek som nettopp har åpnet dørene for publikum. Biblioteket ligger på Saupstad, en mil sør for Trondheim sentrum. Det er ikke nytt i området, men det har fått nye og større lokaler. Jeg er litt spent, fordi jeg kjenner biblioteket og bydelen godt fra 80-tallet da jeg arbeidet som kommunal fritidsleder her.

Jeg føler meg med en gang velkommen i de lyse romslige lokalene. Bak skranken står

Aslaug Strømme Nilsen, som også jobbet på biblioteket da jeg var fritidsleder for over tjue år siden. Aslaug har vært på biblioteket på Saupstad siden 1982, og hun sier at det er mye mer besøk her nå enn før. Hun forteller at biblioteket på Saupstad er den filialen som er mest besøkt utenom hovedbiblioteket i sentrum

- Det er innvandrerbarna som bruker biblioteket mest. For ungdommen er internett og spill populært. Vi har nå fått et eget

”spillrom” som spesielt ungdom synes er veldig morsomt. Selv om en del ungdom låner bøker her, er det mest utlån av filmer.

- Ellers er det mange eldre her som kommer for å lese aviser og tidsskrifter. Mange låner bøker også.

Mange kulturer. Det er 16.000 mennesker som sokner til bydelsbiblioteket på Saupstad. Ungdomsskolen og de to barne-skolene i nærområdet har over 25 prosent elever med et annet

morsmål enn norsk. Det samme gjelder også for de tre barnehagene på Kolstad.

- Vi har fått mer penger for å vise at vi er et bibliotek i en bydel hvor mange språk og forskjellige kulturer er representert. Det vil etter hvert komme mange flere bøker her på flere språk. I tillegg skal vi arrangere "språkkafe" som voksne innvandrere kan delta på. Her har vi henta inspirasjon fra Stockholm som har prøvd det samme med gode resultater, sier Sølvi Eriksen Lind som er avdelingsleder på biblioteket.

- Vi skal arrangere jentekvelder sammen med fritidsklubben. Da skal vi bruke lokalene våre til forskjellige aktiviteter, samtidig som vi forteller om hva vi har av bøker og andre tilbud på biblioteket. Vi har hatt slike aktiviteter før også, og jeg har sett at flere av dem som har vært med, har kommet og lånt bøker seinere.

- Ellers har vi mye kontakt med alle skolene og barnehagene i området. De bestiller bøker hos oss, eller de kommer innom selv.

28 språk. Saupstad skole ligger i nærområdet til biblioteket. Her går til sammen 233 elever som snakker til sammen 28 språk. På skolens nettsider finner jeg følgende:

"Vi ser at mange av våre elever faller utenfor fritidstilbud på kveldstid. Vi har derfor valgt å tilby aktiviteter midt i skoledagen. Vi bruker begrepet GULTID på dette. Aktivitetene gjennomføres ved hjelp av skolens lærere, assistenter og eksterne samarbeidspartnere. Eksempler på aktiviteter i dag er: sjakk, data, allidrett med Kolstad idrettslag, afrikansk dans, Boka mi (samarbeid med Saupstad bibliotek, Søbstad sykehjem og Ringen barnehage)".

Jeg synes det er oppløftende å

Michael Jackson. Stemningen stiger da Sergio Giamwanya på ni år fra Burundi på ekte Michael Jackson-vis flyter over gulvet etter fengende rytmer.

se at samarbeidet mellom skolen og biblioteket har kommet inn på aktivitetsplanen på skolen. Her blir det faktisk en naturlig del av skoledagen å bruke tid på biblioteket.

Åpningsdagen. Barn og ungdom fra barnehager og skolene i nærområdet er på plass. Barnehagebarna sitter som tente lys når elevene fra Kolstad skole fremfører utdrag av "En glad gutt" av Bjørnson som en hyllest til dikteren i begynnelsen av Bjørnson-året. Stemningen stiger da Sergio Giamwanya på ni år fra Burundi på ekte Michel Jackson-vis flyter over gulvet etter fengende rytmer.

Jeg får en prat med Sergio etter oppvisninga. Han forteller at han går på Saupstad skole, og

at han har vært i Norge i tre år. Han snakker godt norsk, og jeg spør hvilket morsmål han snakker hjemme

- Jeg snakker kirundi, og det språket har jeg også lært å skrive. I tillegg kan jeg fransk og swahili.

Mora til Sergio har også tatt turen til biblioteket i dag, og hun forteller meg at i Burundi er ikke morsmålet til barna undervisningsspråket. På skolen må de bruke fransk, som er helt forskjellig fra morsmålet. - Som du forstår, så er det ikke sånn som i Norge der barna får bruke morsmålet sitt på skolen.

Jeg takker for samtalen, og tenker at i denne bydelen er det mye språkkompetanse utenom den norske, som bør synliggjøres. Her fins mange barn som er

Gammel traver. Ved kaffe-maskina sitter Einar Tildmo (82), som har brukt biblioteket i en mannsalder.

vant til å bruke mange språk til daglig. Det skulle være et godt utgangspunkt for å lære seg norsk også.

Esme Tahtaci er ansatt på Ringen barnehage, og forteller at barna elsker å være med på lesestunden på biblioteket annenhver uke. I tillegg låner de bøker som de kan bruke i barnehagen. De har lånt bøker på flere språk siden mange av barna i barnehagen er tospråklige.

Mari (13), og Ida (14) har tatt plass ved ei datamaskin. De sier at de er på biblioteket en gang i blant, og da bruker de internett og chatter. De låner ikke så mye bøker. Singh (13) er ofte på biblioteket for å spille fotball på "spillrommet". Tonje (13) er ofte her og låner bøker, lydbøker og filmer. Hun har ikke prøvd å spille fotball på spillrommet, enda, men hun har sett på at guttene spiller. - Ellers liker jeg å være her å lese og slappe av sammen med venner, sier Tonje.

Ved kaffemaskina sitter Einar Tildmo (82). Han bor på Kolstad, og sier han har brukt biblioteket i en mannsalder.

- Før lånte jeg mye bøker her, men nå kommer jeg for å lese aviser. Ellers er dette et hyggelig

sted hvor jeg møter andre og slår av en prat.

Tidene skifter. For tre år siden var det flere oppslag i Adresseavisen om at guttegjenger skremte både lånekunder og bibliotekansatte på Saupstad. Det ble satt i verk strakstiltak med ekstra vektore til stede i lokalene, med bråket fortsatte. Bibliotekledelsen orienterte om forholdene på et foreldremøte på Kolstad skole, og dette førte til at foreldrene meldte seg på som vakter på biblioteket etter skoletid. Minimum to vakter satt samtidig. På møtet ble det uttrykt fra flere foreldre at biblioteket var et av få kulturtilbud i bydelen som hadde flotte arrangementer.

Engasjementet fra beboerne på Saupstad og en positiv holdning fra politisk hold i kommunen, førte til at biblioteket fikk leve.

- Jeg er glad for at vi nå er ferdig med diskusjonen om å legge ned filialer. Nå rustet vi opp bibliotekene i kommunen. Vi tenger kulturtilbud som kan gi oss leseopplevelser som kan gi oss drømmer og bilder på hvordan det kan være andre steder enn der vi er til enhver tid,

sa ordfører Rita Ottervik på den offisielle åpninga av biblioteket.

Biblioteksjefen i Trondheim Berit Skillingsaas Nygaard er selvsagt på plass når det fineste biblioteket i byen skal åpnes:

- Dette er en kultur- og møteplass for alle som bor her. Vi satser nå spesielt på barn og unge. Det er så fint at de som arbeider på fritidsklubben og frivillighetssentralen har fått lokaler vegg i vegg med oss. Dette gir muligheter for å samarbeide om å skape interesse for biblioteket og tilbudene her.

- *Du er ikke redd for at biblioteket skal bli en ungdomsklubb enn et bibliotek? Spillrommet kunne også vært plassert i lokalene hos ungdomsklubben?*

- Jeg ser på spill også som et kulturuttrykk som passer godt innenfor bibliotekets rammer. Ellers handler jo dette om at nye grupper skal få interesse for andre tilbud vi har å tilby. Da er det viktig at de motiveres til å komme hit. Vi har ellers lagt vekt på å få det fint her med nye møbler, men vi har også satsa på gjenbruk. Hyllene som står her pussa og malt på nytt, og det er vi stolte av, sier Skillingsaas.

Stolte damer. Sigrid Bremseth (t.v.) og Aslaug Stømme Nilsen er stolte av de nye biblioteklokalene.

Nytt elektronisk arkivtidsskrift

ABM-media lanserer 1. april eit nytt arkivtidsskrift på nett. Det skal romme alt frå aktualitetsstoff til fagfellevurderte artiklar. – Vi ønskjer å vere eit tidsskrift for alle som arbeider med eller har interesse for arkiv, forteller redaktøren, Gudmund Valderhaug.

Bok og Bibliotek: Kvifor treng vi eit nettidsskrift om arkiv?

Gudmund Valderhaug: Eg forstår kvifor du spør. Vi har jo allereie tre arkivtidsskrift; Norsk Arkivråd gir ut Arkivråd, det statlege Arkivverket har Arkivmagasinet og dei kommunale arkivinstitusjonane gir ut Arkheion, så kva skal vi med eit fjerde? Årsaka er vel at desse tidsskrifta har sine spesifikke målgrupper. Arkivråd er først og fremst til for medlemsmassen i Arkivrådet, Arkivmagasinet for Arkivverkets brukarar og Arkheion for arkivmedarbeidarar i kommunane. Det nye tidsskriftet må ha ei klar arbeidsdeling i høve til desse tre. Det oppnår vi med å fokusere på teoretiske og metodologiske arkivfaglege problemstillingar og prioritere publisering av fagfellevurderte vitenskaplege artiklar. Formålet til, og grunngjevinga for, tidsskriftet er å styrke den vitenskaplege tilnærminga til faget og vere ein uavhengig arena for fagleg utvikling og debatt.

BoB: Kva for dele av arkivsektoren skal tidsskriftet dekke?

Valderhaug: Målet er å dekkje heile spennet i arkivfaget, frå arkivdanning til bevaring og formidling av eldre arkiv. Dei siste tjue åra har vi sett ei eit omfattande teoretisk og metodisk nybrottsarbeid for kunne

forstå, handtere og bevare elektroniske arkiv som autentisk dokumentasjon. Samtidig har påverking frå tenkjarar som Foucault og Derrida ført til auka kritisk refleksjon kring arkivet som konstruksjon og uttrykk for samfunnsmessige makttilhøve, og om samfunnsrollene til arkivinstitusjonane. Begge desse perspektiva – arkivet som system og arkivet som samfunnsfenomen – må få ein tydeleg plass. Vi ønskjer å vere eit tidsskrift for alle som arbeider med eller har interesse for arkiv.

BoB: Kva slags typar stoff ynskjer du å formidle?

Valderhaug: Eg har ein ambisjon om å få dei ”praktiserande arkivarane” i forvaltning og depot til å bidra med artiklar. Det finst mange høgt kvalifiserte kollegaer som har viktige erfaringar, folk som har arbeida med metodeutvikling i t.d. arkivdanning, arkivbeskriving, digitalisering og formidling. Dei sit med kunnskapar som fortener vitenskapleg systematisering og publisering. Eg vil elles legge vekt på å publiserte artiklar av utanlandske forfattarar.

BoB: Korleis vil bedømminga av dei forskningsbaserte artiklane skje?

Valderhaug: Fagfellevurderinga vil foregå slik at artiklane blir

vurdert anonymt av to fagfellar som har spesiellkompetanse innanfor artikkeltemnet. Desse kan så tilrå publisering av artikkelen som den er, publisering med bestemte endringar, eller at den blir refusert.

BoB: Har du nokre kjepphestar som redaktør?

Valderhaug: Som sagt vil fagfellevurderte arkivvitskaplege artiklar stå sentralt. Men samtidig gir sjølve nettpubliseringa av tidsskriftet oss høve til å vere aktuelle på ein måte som dei tradisjonelle papirbaserte tidsskrifta ikkje har hatt. Vi vil for det første publisere dei vitenskaplege artiklane kontinuerleg, etter kvart som dei er ferdige. Men vi vil også publisere aktualitetsstoff, dvs arkivrelaterte nyheiter, aktuelle kommentarar og debattinnlegg. Og vi vil gi lesarane høve til å seie si meining direkte, i kommentarfelt under artiklane. Dette vil ikkje gjelde dei fagfellevurderte artiklane. Kommentrar til desse må gå via redaksjonen.

Vi kjem tilbake på bokogbibliotek.no med internettadresse når lansering nærmar seg 1. april.

Odd Letnes, redaktør

Gudmund Valderhaug er førsteamanuensis (50%) ved arkivutdanninga på HiO, og har bak seg ei rekkje frilansoppdrag i arkiv- og kulturarvsektoren. Han var arkivsjef for Interkommunalt arkiv i Hordaland 1990–2002, og avdelingsdirektør ABM-utvikling i 2003–06.

Mylder. Bokmessa i Leipzig er verdens eldste i sitt slag – og er fortsatt et symbol på litteraturens viktige plass i Tysk kulturliv.

Leipziger Buchmesse innbyr til lesefest

Leipziger Buchmesse, Tysklands nest største bokmesse etter den i Norge mer kjente bokmessen i Frankfurt, retter også i år perspektivet mot Sentral-Europa og litteratur fra små språkområder. Det blir dessuten norsk deltakelse: NORLA – Senter for norsk skjønn- og faglitteratur i utlandet – har invitert forfatterne Miriam Kristensen, Roy Jacobsen og Sverre Henmo nedover. Og messen byr på Europas største «lesefest», med opplesning av litterære tekster over hele Leipzig by.

Av Reidar Jensen, frilans-journalist

Temaer på årets messe, som varer fra 18. til 21. mars, er - blant mye annet - tegneserier, barnelittera-

tur, uavhengige forlag, lydbøker og nye mellom- og østeuropeiske forfattere. Det er ventet over 2100 utstillere, med storinnrykk

av bokhandlere, forlag og litterære agenter. Nytt av året er ellers en egen seksjon for musikkforlag.

Det er altså snakk om et virkelig storarrangement, og det mest omfattende innslaget blir nok den omtalte «lesefesten» - «Leipzig liest». Den blir arrangert i samarbeid med den tyske bokbransjen og tyske medier og forlag, og når arrangørene kaller den Europas største litteraturopplesning, er det neppe noen grunn til å tvile på dette. Her skal nemlig over 1500 forfattere lese opp litterære tekster, på 1900 forskjellige tilstelninger, noe som gir publikum en unik anledning til å møte forfatterne.

«Lesefesten» er blitt arrangert hvert år siden 1991. Hele Leipzig by blir tatt i bruk – det skal i år leses opp litteratur ikke bare på messeområdet, men også i bibliotek, bokhandler og andre lokaler. Tilmed frisørsalonger, bad, byens zoologiske hage og kirkegårdene vil bli tatt i bruk, med – får vi tro – opplesning av tekster som passer til omgivelsene.

Brobygger. Messen, som blir holdt hvert år i mars måned, er en av de viktigste bokmessene i Europa og et sentralt møtepunkt for utgivere, forfattere, lesere og journalister. Her blir det lagt fram boknyheter fra hele det tyske språkområdet, samt fra store deler av det øvrige europeiske bokmarkedet, ikke minst Sørøst-Europa.

I fjor deltok 2345 bokutgivere fra 38 land, noe som trakk 147.000 besøkende. Messen ble da dekket av 2135 journalister, mens det i år er ventet hele 2900 akkrediterte pressefolk.

Blant de tradisjonelle innslagene på messen er overrekkelsen av bokpriser for tyskspråklig litteratur, i genrene skjønnlitteratur, faglitteratur / essays og oversettelser. Flere av Tysklands ledende kritikere, blant annet fra storavisene Süddeutsche Zeitung

og Die Zeit, sitter i juryen. I tillegg utdeler delstaten Sachsen, byen Leipzig og den tyske bokhandlerforeningen en egen Leipzig-bokpris for europeisk forståelse. Denne prisen er i år tildelt den ungarske forfatteren og tidligere dissidenten György Dalos, for boken «Forhenget trukket bort: Slutten på diktaturene i Øst-Europa». Dalos vil bli overrakt prisen i forbindelse med åpningen av bokmessen.

Bibliotekkongress. Messen byr videre på en rekke seminarer og paneldebatter. Et eget seminar, rettet særlig mot ungdommer som er ferdige med skolen, samt nykommere i bransjen, vil belyse mulighetene for jobber i forlag og medier. Sist, men ikke minst, blir det for sekstende gang arrangert en egen utstilling av bokkunst og antikvariske bøker, noe som tidligere har trukket et stort publikum blant samlere.

Før og parallelt med selve bokmessen, blir det i dagene fra 15. til 18. mars dessuten holdt kongress i den tyske biblioteks-sammenslutningen BID – Bibliothek & Information.

Nærmere 3000 tyske bibliotekarere og informasjonsmedarbeidere vil da komme sammen i det store kongressenteret i Leipzig. Temaet for konferansen er: «Mennesker vil ha kunnskap – bibliotek i det 21. århundre». Som eget gjesteland på denne konferansen er i år Spania invitert. Konferansen vil ifølge arrangørene belyse både «internasjonale, interkulturelle og interaktive problemer». «Kvalitetsledelse i offentlige bibliotek», «Nettverk for bibliotek i Europa» og «Formidling av mediekompetanse til den unge generasjonen» er noen av de mange postene som er ført opp på programmet.

Serbia neste år. Bokmessen i Leipzig betrakter seg tradisjonelt som en brobygger og som et møtested for land både i øst og vest. Det blir derfor lagt stor vekt på å orientere om ny litteratur fra Sentral- og Øst-Europa.

Ved messen i 2009 ble det presentert forfattere fra Ukraina, Kroatia, Ungarn, Tyskland og Nederland. Meningen var å få forfatterne til å fortelle ikke bare om sine egne land, men også om hvilke visjoner, utopier og håp de hadde for Europa, og om hva de fryktet.

Også i år vil en rekke skribenter og oversettere fra Øst- og Sørøst-Europa delta, under fellesbetegnelsen «Små språk – stor litteratur». I alt kommer 21 forfattere, de fleste av dem ukjente i Tyskland og Nord-Europa, fra 18 forskjellige land, til å delta i denne presentasjonen.

Neste år, 2011, blir Serbia hovedtema – eller «tyngdepunktland», som bokmessen kaller det. Dette ble besluttet på et møte mellom den serbiske kulturministeren Nebojsa Bradic og bokmessens direktør Oliver Zille i slutten av november. Messen sier i en pressemelding at den ønsker å rette oppmerksomheten mot et interessant bok- og litteraturmarked, og ikke minst mot de yngre forfatterne i Serbia.

Heller ikke i Tyskland er kjennskapet til nyere serbisk litteratur særlig stort. År om annet blir det oversatt i undertak av ti titler til tysk. Våren 2011 skal vi imidlertid få lære mer om landet – og dette blir trolig gjort med ekte tysk grundighet.

Bok og Bibliotek

Nr. 1. 2010

Prosas paradis
- kritisk blikk på Biblio9

Vest-Finnmark kaller

Dark Horse i ABM-utvikling

For abonnement, ta kontakt med

DB Partner as

Telefon 67 11 38 05

bob@dbpartner.no

Bok og Bibliotek

Nr. 6. 2009

Jakten går videre

- i Kongsberg

Mil etter mil
- med bok i øret

Lek og lær i
Hjørning

Vefsn, Nordland: Bibliotek med kjøpesenter

... i stort eller smått?

Bok og Bibliotek

Nr. 5. 2009

9.11.1989

Suksess med "bok i butikk"

... teknologi og bibliotekarutdanning

Bok og Bibliotek

Nr. 4. 2009

Nye krav til bibliotekarene

Bergen Offentlige i celebrert selskap på Flickr Commons

... frivillig drahjelp i Steinkjer

Bok og Bibliotek

Nr. 3. 2009

Tør vi ikke lenger snakke om kvalitet?

e-Science - Norge må på banen!

Etterlyser gode ledere

Bok og Bibliotek

Nr. 2. 2009

Ideene gror i London

Pengedryss fra ABM-utvikling

Open Access - må alt være gratis?

Studenter ser framover

Bok og Bibliotek

Nr. 1. 2009

Grensesprengende i Kirkenes

Biblioteksøk i 2009

Fykesbibliotekene må styrkes

Finanskrisen utfordrer biblioteksektoren

Bli oppdatert og inspirert – ta en tur innom bokogbibliotek.no

Hovedfeltet

- Nettpubliserte artikler fra den trykte utgaven av Bok og Bibliotek
- Aktuelt stoff produsert spesielt for nettutgaven

Venstre spalte

- RSS-strøm
- Siste papirutgave som nedlastbar pdf
- 5 sist kommenterte artikler
- 5 sist publiserte
- 5 mest leste den siste måneden
- Aktuelt tilbakeblikk
- Besøksstatistikk

Høyre spalte

- Søkefelt
- Sitatet
- Glimt fra norske bibliotekblogger
- Biblioteknyheter
- Nytt fra Norsk bibliotekforening
- NBF skole
- Nytt om Nasjonalbiblioteket
- Nytt om ABM-utvikling

www.bokogbibliotek.no

Bok og Bibliotek

Hjem For annonsører Aktuelt Bok og Bibliotek 2008- Arkiv 2003-2007 Abonnement Om Bok og Bibliotek

Nye bøker fra ABM-media

Nytt sosialt nettsted
Aktuelt
YouTube, MySpace, og Flickr på ett sted - Reaktor er Norges første sosiale medium med alle disse funksjonene samlet. På Reaktor kan alle som er interessert i film, foto, animasjon, musikk, tegneserier, tekst eller tegning legge ut egne verk, kommentere andres og bli kjent med folk med samme interesse, fremgår det av en pressemelding. Skriv kommentar (0 Kommentarer)
Sist oppdatert [tirsdag 02. februar 2010]

Makta rår mens paven skjegg får økt interesse
Aktuelt
Følges innholdet i Nasjonalbibliotekets notat opp, er ABM-utvikling ved veis ende. Jeg er sikker på at det er enighet i departementet, både på politisk nivå og blant byråkratene, om at dette kan være en interessant løsning.
Skriv kommentar (7 Kommentarer)
Sist oppdatert [tirsdag 02. februar 2010]

Viktig debatt - på bortebane
Aktuelt
27. januar la Magnus Enger inn en melding på Biblioteknorge og gjorde oppmerksom på en nettdébat på vg.no med tittelen "Kan biblioteker drives kommersiell?" Det er en av de viktigste meldingene som har lagt inn på Biblioteknorge den siste tida. Løst viktigere enn den obligatoriske og gymnasiale lærerutdanning med Nasjonalbiblioteket vi så noen dager tidligere.
Skriv kommentar (4 Kommentarer)
Sist oppdatert [tirsdag 26. januar 2010]

Bibliotekmelding til besvær
Nr. 6 - 2009
Bibliotekdirektøren ved NTNU, Lisbeth Tangen, ble ikke akkurat overbegeistret for den stortingsmeldingen om bibliotek som ble lagt fram våren 2009. Vi hadde ventet en "bibliotekmelding til besvær", men fikk en "bibliotekmelding til besvær", mener hun.
Tekst og foto: Odd Løttnes, redaktør
Skriv kommentar (0 Kommentarer)
Sist oppdatert [søndag 24. januar 2010]

Nytt elektronisk arkivtidsskrift
Aktuelt
ABM-media lanserer 1. april et nytt arkivtidsskrift på nett. Det skal romme alt fra aktuellitetsstoff til fagfellerutvalgte artikler. - Vi ønsker å være et tidskrift for alle som arbeider med eller har interesse for arkiv, forteller redaktøren, Gudmund Valderhaug.
Skriv kommentar (0 Kommentarer)
Sist oppdatert [tirsdag 26. januar 2010]

ABM-u og NB - hva handler saken om?
Aktuelt
Hvorfor oppstår tanken om at det vil "være tånelig med ei nærmere samordning eller samanslåing av bibliotekoppfølger i Nasjonalbiblioteket og ABM-utvikling, eventuelt om det kan være ei løsning å overføre bibliotekoppfølger fra ABM-utvikling til Nasjonalbiblioteket" - slik det er formulert i statsbudsjettet for 2010? Svaret på dette er en forutsetning for å forstå det som nå skjer.
Av Hans Martin Fagerli, daglig leder ABM-media as
Skriv kommentar (0 Kommentarer)
Sist oppdatert [mandag 25. januar 2010]

Nasjonalbiblioteket og Kulturdepartementet - hvorfor så hemmelighetsfulle?
Aktuelt
Hva er det som er så vanskelig i forholdet mellom Nasjonalbiblioteket (NB) og ABM-utvikling (ABM-u) at Kulturdepartementet må unndra dokumenter offentlighet?
Skriv kommentar (0 Kommentarer)

«De fikk beskjed om å 'andre konseptet' og styrke tilbudet, medarbeiderne ved Børge Bibliotek. Men selv om utslået gikk opp fra 260 000 i 2008 til 2014 i 2009, har politikerne likevel besluttet å legge ned Kisten.»
Les mer...

Biblioteknyheter

- Familieforestilling på Vestby bibliotek - Moss Avis
- Først på Flickr - Bergens Tidende
- Helt trick for Skanska - Drammens Tidende
- Fra opera til kulturhus - Adresseavisen
- Automat kan redde åpningsrid - Østlands Blad
- Sex-plakat ruver på biblioteket - Finnmark Dagblad

Nytt fra NBF

- NRK P2 om dragkampen om statlige bibliotekoppfølger - NBF regner...
- Nasjonalbibliotekaren direktøren for DET HELST?
- Lesesåret 2010: Offisiell åpning med det første, med begge statsrådene
- Bibliotekmijet er utslådd: Dugnad om modellbibliotek nå!
- Aaker ble Årets bibliotek - Gledelig i Lesesåret!
- NBF-valg i mars: Ny toppløse og fornyelse

NBF skole

- Skolebiblioteket i endring, hvor er vi om fem / 6...
- Årsrøte i NBF skole
- Brukermøte for mikromær på Gardemoen
- Nytt nettsted for skolebibliotek på UTA
- Viktig artikkel om skolebibliotek i Dagsavisen idag!
- How College Students Seek Information in the Digital Age

Nytt om Nasjonalbiblioteket

- Utvid heller på Bygdey...
- Det Norske Kammerorkester i kirken...
- Ipsensenteret har flyttet - Aftenposten
- Pensum i lønnen - rettigheter...

Nytt om ABM-utvikling

- Forbrødrer fordeling - Ballade.no
- Barentsdagene og Barents Spektakel - Kulturett.no
- Norges Varemisse, Lillestrøm - Riksantikvaren

Markedets fetisjisme

Ideer kan være revolusjonerende, men uten å skape revolusjon. Siden jeg tok mitt første datakurs i 1981 har jeg opplevd en informasjonsteknologisk revolusjon, men det er bare når jeg setter meg til rette og reflekterer over det at jeg oppfatter den slik. Hvorfor? Svaret er enkelt: Den har gått nokså rolig for seg, fordelt over snart tredve år som den er.

Et spørsmål som melder seg når det gjelder e-boka, er om det finnes noen erfaringer å hente fra andre områder hvor vi har sett nesten-revolusjonære endringer i måten vi distribuerer informasjon eller utveksler kommunikasjon på: Finnes det historiske paralleller?

Det vi alle snakker om for tiden, er altså at et vel etablert, populært, og åpenbart historisk funksjonelt produkt - papirboka - nå blir utfordret av et produkt som mange fremholder som et substitutt, e-boka.

Hvilke andre substitueringer av samme karakter kan vi se tilbake på?

En sammenligning med tilsynekomsten av selve internett eller pc'en holder ikke. Her fikk verden noe helt nytt i hendene, ikke en erstatning for et eksisterende og dårligere produkt, med mindre man strekker sammenligninger langt. At den portable laptop'en nå, sakte men sikkert, holder på å erstatte den stasjonære pc'en for privat bruk, er heller ingen revolusjon i så måte.

Kanskje er de bærbara lydspillerne bedre. Først kom de portable cd-spillerne (husker du

begrepet Walkman?), og dernest mp3-spillerne (som i dag nesten generisk omtales som iPod, interessant nok), og vi fikk en tilleggsverdi som enkelt sagt var *frihet*. Plutselig kunne vi ta musikken med oss rundt på en helt annen måte. Det ligner e-boka. Men har stereoanlegg med HiFi-kvalitet forsvunnet? Nei. Det var altså ikke et reelt substitutt, men dels det og dels et tilleggsprodukt.

Mobiltelefonen er et annet interessant sammenligningsobjekt. Den hadde en meget trang fødsel, den gang man bare kunne ringe med den, men da innebygd musikkavspiller (i realiteten et mulig substitutt for portable musikkavspillere som *likevel* ikke har forsvunnet), radio, tv, kamera og så videre ble lagt til, begynte den å bli allemannseie.

Og igjen *likevel* - har ikke fasttelefonen forsvunnet.

Og flatskjerm-tv kjøpes i bøtter og lass til tross for at vi like gjerne kunne erstatte dem med pc'en.

Med andre ord: Vi erstatter svært lite med noe helt nytt, til tross for at vi like gjerne kunne det. Vi bare legger ting til, i et

evig konsum-lappeteppe.

Hva dette skyldes, er sikkert sammensatt på så komplekst og irrasjonelt vis at jeg ikke ville kunne nærme meg svaret uten flerårige studier. Men én delforklaring er utvilsomt *innhold*. Vi kaster ikke platesamlingen og stereoanlegget så snart vi får en annen dings som vi kan oppbevare, organisere og spille av innholdet på rett og slett fordi vi er glad i innholdet - og innholdet er ikke bare lyden, men omslag, faktaopplysninger som står på omslaget, måten platene fyller hyllene på, måten hyllene fyller stua på, og så videre.

Det handler om en form for fetisjisme, og fetisjisme i sin beste, estetiske forstand

Sånn kommer det til å være med e-boka også, og vi skal være klar over at e-boka består av (minst) tre komponenter: Lesebrettet, boka og teksten/bildene/grafene etc. Det første er et medium, det siste er det rene innhold, men boka - *boka* - er noe mer subtilt. Den er et objekt på så mange måter; design, pynt, sosialt symbol, estetisk gledesspreder, i tillegg til å være et medium i seg

selv. Boka har i seg selv innhold.

E-boka kommer, eller kan komme, med mange merverdier; ny funksjonalitet i form av søkbarhet, tilleggsinformasjon, utvalgstilgjengelighet, bevegelsesfrihet og mye annet. Det meste handler om distribusjon, noe om ekstrainnhold. Men i forhold til p-boka endres ikke det rene innholdet vesentlig.

Her utelater jeg naturligvis en lang og interessant diskusjon om læremidler og skolebøker. Innenfor dette feltet tror jeg på en helt annen utvikling enn det vi vil se når det gjelder det jeg i mangel av noe bedre kaller "lese-bøkene"; romaner og novellesamlinger, biografier og dokumentarer - altså de bøkene vi i dag setter oss ned for å lese fra perm til perm fordi de ment slik fra forfatterens side. Dette kan vi kalle "de lange tekstene", og det er kanskje de som er viktigst for e-bokas utbredelsehastighet. Lærebøker og oppslagsverk kan forsvinne ut i eteren eller inn på pc'en, men den lange teksten er det som må inn i lesebrettene om de skal bli allemannseie.

Den lange teksten handler om ikke-flimring, den handler om pauser, om stillhet og konsentrasjon, om avslapning, om å sitte eller ligge med en fysisk gjenstand i hendene - noe som er en rolig, sanselig hendelse - og leve

seg inn i en annen verden, enten den er dokumentarisk eller lyrisk - noe som er en mental hendelse. Kommer e-boka til erstatte p-boka for den type nytelse, selv med alle dens åpenbare merverdier bygd inn i selve mediet? I hvert fall ikke umiddelbart og på grunn av noe påtrengende behov.

Men papirboka er faktisk mye mer enn et medium. Den er på sitt beste en vakker gjenstand i seg selv, en gjenstand vi møblerer og dekorerer med, en gjenstand vi sender ut sosiale statussignaler med. "Et møblert hjem" er et hjem hvor det finnes bøker. Riktignok kan moderne byggeskikk og trangboddhet gjøre veggplass til en mangelvare på sikt, men fortsatt er de færreste norske hjem skandinavisk-minimalistiske showrooms med potensial for å bli eviggjort i

interiørdesign-magasiner.

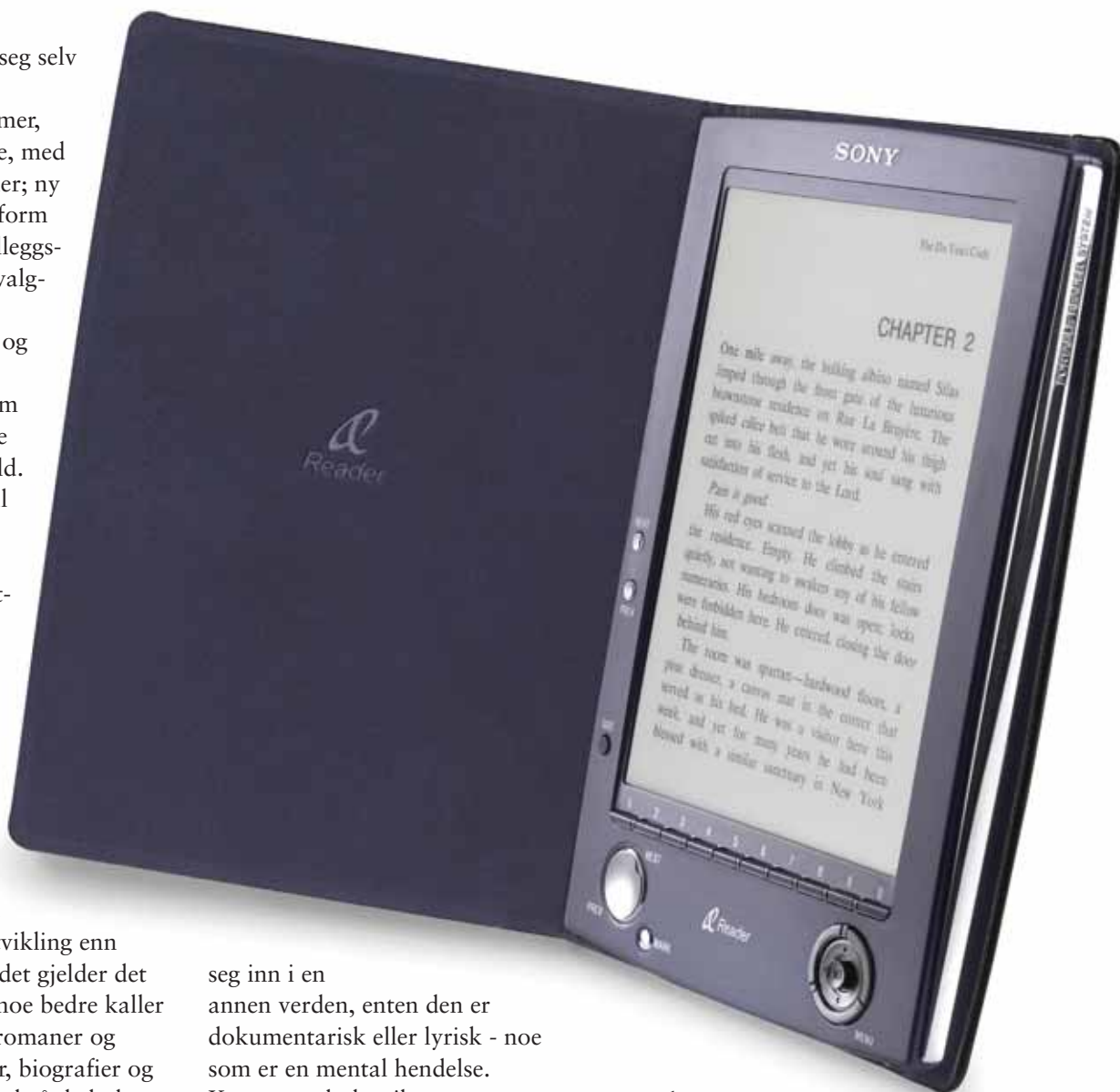
Og det er ingen grunn til å tro at de som bebor bokløse hjem plutselig skal få sin epifani ved e-bokas inntreden.

Nei, markedet er fetisjistisk. Det leter etter tilleggsverdier, men kaster ikke de gamle. Om man liker det eller ei, blir ting i liten grad erstattet; de hopper seg opp.

E-boka er kommet for å bli, det er sikkert, men ikke på hurtig bekostning av p-boka.

Morten Harry Olsen er fast spaltist i Bok og Bibliotek.

» *For oss nordmenn er det en fremmed tanke å overlate digitalisering og tilgjengeliggjøring av litteratur til én kommersiell aktør.*

Er Google™-avtalen en trussel for bokbransjen?

Det litterære landskapet endrer seg. De tradisjonelle aktørene – forfattere, forleggere, bokhandler og bibliotek, samt naturligvis leserne – er fremdeles viktige. Imidlertid har nye og mektige aktører begynt å gjøre seg gjeldende på det som tidligere var en nokså oversiktlig arena. En av de mektigste er den amerikanske søkemotorgiganten Google.

14. desember 2004 annonserte Google at de hadde inngått en avtale med en rekke biblioteker, deriblant universitetsbibliotekene i Oxford og ved Harvard, om å skanne bøkene deres og gjøre dem tilgjengelige for fulltekstsøk på internett. Bøker som er falt i det fri kunne leses i sin helhet på nettet. Når det gjaldt rettighetsbelagte bøker, fikk leseren bare se korte utdrag av teksten, såkalte "snippets".

I en pressemelding skrev Google at "Library content will be displayed in keeping with copyright law". Imidlertid var langt fra alle enige i at Googles skanning og bruk av rettighetsbelagte bøker var lovlig. Mens Google hadde kommet til

enighet med bibliotekene om en avtale som var gunstig for begge parter, hadde selskapet ingen avtale med forfattere og forleggere. De hadde ikke en gang bedt om lov til å skanne bøkene og gjøre dem søkbare på nett. Det falt ikke i god jord hos forfattere og forleggere at Google hadde tatt seg til rette på denne måten, og i september 2005 ble Google saksøkt av den amerikanske forfatterforeningen Authors Guild og representanter for Association of American Publishers (AAP). Rettighetshaverne kalte Googles skanning og tilgjengeliggjøring for "wholesale copyright infringement", mens Google mente at deres bruk av bøkene falt innenfor det som kalles "fair use" i amerikansk lovgivning, og at de ikke hadde gjort noe ulovlig.

Forliksavtalen. I oktober 2008 ble det kjent at Google og rettighetshaverne hadde inngått forlik. I et informasjonsskriv fra Authors Guild het det at "This agreement will enable us to do more together than copyright owners and Google could have done alone or through a court ruling".

Det er ingen tvil om at forliksavtalen lar Google gjøre langt mer med de skannede bøkene enn de kunne ha drømt om å gjøre uten en slik avtale. Mens Google før forliket bare hadde latt brukerne se korte utdrag av bøkene, åpner forliksavtalen for at Google kan selge tilgang til hele bøker, samt institusjonsabonnementer på hele samlingen av skannede bøker.

Overraskende. For oss i NFF var det noe overraskende at den amerikanske forfatterforeningen var villig til å inngå forlik med Google etter at de hadde tatt seg til rette og skannet bøker uten tillatelse, og vi var i utgangspunktet nokså skeptiske til hele forliket. Etter en nærmere gjennomgang av avtalevilkårene ble det imidlertid klart at selve avtalen på mange punkter var god, også for de amerikanske forfatterne. For det første gir avtalen den enkelte forfatter muligheten til selv å bestemme om og hvordan Google skal få bruke de skannede bøkene. For det andre sikrer avtalen rettighetshaverne en relativt anstendig betaling for bruken av bøkene. 63 % av alle inntekter fra enhver

Kommentar

Av informasjonskonsulent Magnus Holm, Norsk faglitterær forfatter- og oversetterforening (NFF) og Jørgen Lorentzen, leder NFF

bruk av bøkene skal tilfalle rettighetshaverne, mens Google får 37 %.

Reaksjoner på avtalen. Selv om dette kan virke som en gunstig avtale, kanskje spesielt i amerikansk målestokk, var forliket likevel ikke uproblematisk, og sommeren 2009 begynte innvendingene mot forliket å strømme inn. Europeiske forfattere og forleggere reagerte med sinne på hvordan Google hadde tatt seg til rette, og på at en avtale forhandlet fram av amerikanske organisasjoner også skulle gjelde dem. Også i USA satte forliket sterke følelser i sving. Motstandere av forlikssavtalen – deriblant Googles viktigste konkurrenter Microsoft, Yahoo og Amazon - fryktet at forliket vil gi Google et monopol på innskannede bøker på nett, mens tilhengere av avtalen påpekte at prosjektet ville gjøre de innskannede bøkene tilgjengelig for millioner av mennesker som i dag ikke har tilgang til disse verkene.

Etter at både U.S. Copyright Office og de tyske og amerikanske justisdepartementene gikk hardt ut mot forlikssavtalen, ble det klart at det opprinnelige avtaleutkastet neppe ville bli godkjent av retten, og i november oversendte partene et nytt avtaleutkast til rettsbehandling. Den nye avtalen gjelder bare bøker som enten er publisert i USA, Canada, Storbritannia eller Australia eller var registrert ved U.S. Copyright Office innen 5. januar 2009. Dermed vil den i utgangspunktet bare omfatte ikke-amerikanske forfattere som har gitt ut bøker for et engelskspråklig marked.

Fordeler. Som nevnt mente mange det var urimelig at en avtale forhandlet frem av

amerikanske organisasjoner også skulle gjelde europeiske rettighetshavere. Det er både rett og rimelig at det nye avtaleutkastet bare omfatter bøker utgitt for et engelskspråklig marked, og det nye avtaleutkastet er derfor på mange måter en seier for norske forfattere.

Imidlertid innebærer forliket også en rekke fordeler som norske forfattere nå vil gå glipp av.

Google Book Search gir brukere i USA muligheten til å søke i millioner av bøker som ikke lenger finnes i handelen, noe som vil føre til økt oppmerksomhet rundt både bøkene og forfatterne som har skrevet dem. Avtalen åpner også for at forfatterne kan la Google selge tilgang til hele bøker, noe som gir forfatterne nye muligheter til å tjene penger på bøkene sine, samtidig som brukerne får tilgang til bøker som ellers kan være vanskelige å få tak i. Nå må brukerne nøye seg med engelskspråklig litteratur, og norske forfattere går glipp av en økonomisk mulighet.

Googles bokskanningsprosjekt er et godt eksempel på at nye og mektige aktører gjør seg gjeldende – og tar seg til rette - i det internasjonale litterære landskapet. Denne utviklingen byr på både muligheter og utfordringer for både forfattere, forleggere, bokhandlere, biblioteker og alminnelige lesere. Dersom forlikssavtalen blir godkjent av retten, er det ingen tvil om at dette vil styrke Googles allerede enormt sterke posisjon i informasjonsmarkedet. Imidlertid er det ikke sannsynlig at de vil få monopol på digitalisert litteratur, med mindre vi ønsker å gi dem det.

Norske forhold. For oss nordmenn er det en fremmed

tanke å overlate digitalisering og tilgjengeliggjøring av litteratur til én kommersiell aktør. Her i Norge har vi gjennom lang tid bygget opp mekanismer som både sikrer befolkningen tilgang til norsk litteratur – blant annet gjennom bibliotekene – og sørger for at rettighetshaverne får betalt for bruken. Vi har altså utviklet et system som balanserer allmennhetens behov for tilgang og forfatternes og forleggenes krav om å kunne råde over egne verk. Vi er også velsignet med politikere som ser det som en viktig oppgave å opprettholde denne balansen også i en digital verden, og som har innsett at digitalisering av kulturarven er en altfor viktig oppgave til at den kan overlates til kommersielle aktører. Nasjonalbibliotekets digitaliseringsprosjekt Bokhylla.no, som ble muliggjort gjennom den særnorske ordningen med avtalelisenser, er et godt eksempel på dette.

Det er dermed langt fra sikkert at Google vil ha interesse av en avtale med norske rettighetshavere etter amerikansk modell, og enda mindre sikkert at en slik avtale vil være i vår interesse. Likevel kan det ikke utelukkes at enten Google eller andre aktører vil være interessert i å implementere en lignende forretningsmodell på det norske markedet.

Google-forliket vil få minimal praktisk betydning for de aller fleste norske rettighetshavere i denne omgang. Likevel er det svært interessant og viktig også for oss. Ved å følge prosessen fra Googles uautoriserte skanning fram til en eventuell rettskraftig forlikssavtale foreligger, vil vi stille langt bedre forberedt når nye og mektige aktører gjør sin inntreden også på det norske bokmarkedet.

Levende blogger

Bibliotek og blogger passer sammen som hånd og hanske. Ingen annen yrkesgruppe har kastet seg over blogging med samme hemningsløse begejser. – Nå har jeg startet en blogg! skrev Thomas Brevik 26. februar 2001. – Er dette en god ide?

Det var en god ide. Månedet etter startet Morten Skogly opp. Den tredje foregangsmannen, Magnus Enger, slo til i april. Ingen av de tre pionerene har gitt opp. Bibliotekarens bibliotek, den første norske bibliotekbloggen, finnes fortsatt - på adressen www.miromurr.no. Miromurr er flaggerkatten på stjerneskippet Alexandria. Engerbloggen - om mat og musikk og bøker og sånn - ligger på blogg.enger.priv.no. Morten holder til på pappmaskin.no.

Men det var først noen år senere at bloggingen tok av. Ved utgangen av 2003 hadde Norge bare seks bibliotekblogger. I 2004 hadde vi sytten. Deretter gikk tallene i taket: tjuefem nye i 2005, over femti i 2006, omtrent sytti i 2007 og like mange i 2008. I fjor var vi tilbake på nivået fra 2006.

Høy bloggthet. Da jeg sjekket blogsfæren i midten av januar, fant jeg to hundre og fem blogger som hadde vært aktive i 2009. Det er veldig mye i et faglig miljø som består av fire-fem tusen mennesker. Det finnes ti ganger så mange sykepleiere, men ikke to tusen sykepleierblogger.

Bloggingen fortsetter altså å vokse, men ikke fullt så raskt som i jubelårene 2007-2008. Hva som vil skje fram mot 2020, er uvisst. Men de nærmeste årene vil nok være preget av det nye mediet. Deler av trafikken har flyttet til

Twitter. Men mikroblogging er jo også en form for blogging. Twitter egner seg for korte kommentarer. Det betyr at innleggene på faglige blogger blir lengre og grundigere. Jeg kan i hvert fall bekrefte at det stemmer for min egen blogg Plinius. For en skribent er det en fordel med flere ulike kanaler.

Etter hvert som vi får flere digitale muligheter, vil mer av skrivingen skje i andre fora. Eirik Stillingen reflekterte over dette rett før jul:

... det er 5 år siden jeg startet Eirikblogg. Er det egentlig så mye vits i å blogge lenger. ... De fleste foretrekker Facebook eller Twitter nå for tiden. Og når bloggposter ... postes på min profil på Facebook, er det der folk foretrekker å kommentere. Jeg får få kommentarer her på selve bloggen.

Digital offentlighet. Men for bibliotekene spiller det ikke så stor rolle hvor formidlingen og meningsbrytingen skjer. Bloggen kan erstattes av andre plattformer uten å forandre det vesentlige. Det som er viktig er at bibliotekansatte og publikum kan delta i en digital offentlighet - og at de faktisk utnytter denne muligheten. For feltet er bloggene et middel til å løse bibliotekenes oppgaver. Den lave terskelen gir oss dessuten anledning til å utforske personlige og faglige muligheter - til å leke litt, med andre ord.

Opptellingen viser at det først og fremst er folkebibliotekene (på kommune- og fylkesnivå) som blogger. Nesten halvparten av de 205 bloggene var knyttet til folkebibliotek. Bloggen hadde altså et visst offisielt preg. Skolebibliotekene var representert med tjue og fagbibliotekene med sytten blogger. Folk og fag er omtrent jevnstore med hensyn til personale. Totalt sett blogger folkebibliotekene fem ganger så mye som fagbibliotekene - pr. årsverk.

Når tallene først ligger på bordet, er det lett å finne forklaringer. Folkebibliotekene har mer varierte målgrupper, mer varierte tilbud og større behov for utadrettet markedsføring. Folkebibliotekarene leser mye, er glad i bøker, og deler gjerne sine opplevelser med verden utenfor. Fagbibliotekarene leser kanskje like mye, men de er jo ikke - med unntak av fagreferentene - spesialister på fagområdene de betjener. På UBtinget - en rikholdig og velskrevet blogg - finner jeg mange innlegg om bøker fra selve bibliotekfeltet, men ingen presentasjoner av nye bøker fra universitetets mange fagområder. En post om Knausgård - også her! - kan kanskje representere faget nordisk. Men det må bli under sterk tvil.

Sjanger og plattform. Det er fornuftig å skille mellom bloggen som sjanger og bloggen som teknisk plattform. Sjangeren

inviterer til en personlig og uformell stil. Ytterpunktet er den åpne dagboken - kanskje helt inn i døden, som hos Regine Stokke. Hun skrev sin siste post 1. desember og døde to dager senere - med både mamma, pappa, lillesøster og kattepus ved sin side. Jeg har valgt å regne alle blogger skrevet av bibliotekarer som bibliotekblogger. Dermed kommer også blogger som Lundtola (2005-), Snåtas univers (2007-) og Solskinn og brød og ånd (2009-) med på lista. Magnus Enger skriver om oppdrett og hverdagsliv med norsk lundehund. Snåta er bibliotekar, men tenker også høyt om livet, døden og kjærligheten. På den tredje bloggen skriver Lars Egeland fra Stortinget, der han vikarierer for Inga Marte Thorkildsen. Til daglig leder han Læringscenteret ved Høgskolen i Oslo.

Personlige blogger. Jeg har klassifisert tredve prosent av bloggene - inkludert mine egne - som personlige. Det betyr først og fremst at vi skriver på vegne av oss selv. De personlige bloggene handler ofte om faglige spørsmål, men vinklingen er vår egen. Disse bloggene er ofte mer interessante enn de nyttepregede «offisielle» bloggene. Virkeligheten slår inn:

Øyvind Solstad fra NRKbeta ... snakket ... om Twitter, som jeg inntil i går hadde avskrevet som uinteressant Men da han ... viste hvordan han brukte det, forsto jeg plutselig at dette var både morsomt og spennende. Jeg kastet meg ut i det i går ettermiddag, opprettet profil og der fant jeg jamen flere gode gamle kjente fra bloggeverden også!

Så lenge departementet ikke vil arbeide med noen bindende retningslinjer/minstekrav til skolebibliotekstandard pga den

Økning. Selv om veksten av blogger dabber av, tror jeg virkningen vil øke.

hellige lokale styringsretten arbeider vi som brenner for skolebiblioteksaken i en bratt og tung motbakke.

Bokhøsten er her. Jeg leser og leser. Mye traurig samtidssutring uten noe som helst substans og interesse. Har forlagene sparket konsulentene sine?

Men OJ! Hva er dette??? Kan det være....??? Er det virkelig...? Jeg tør nesten ikke håpe... MEN DET ER!!!!!! KVALITETSLITERATUR!!!! [= Terje Holtet Larsen: «Home is where you die, sier Mr. Saunders»]

Større dristighet. Det var de personlige bloggerne som brøytet vei for institusjonene. I de første fem årene (01-06) ble sytti prosent av bloggene som fortsatt lever, startet av enkeltpersoner. Institusjonene begynte først å

blogge i større skala fra 2007 av. De startet på trygge områder - som å gi råd om gode bøker. Selv om bloggene hadde kommentarknapp, var faren for innsigelser liten. Fjoråret har vært preget av større dristighet. Nye blogger som BibDir - fra UB i Bergen, Nye Deichman og UBtinget - fra UB i Oslo, gir større innsikt i beslutningsprosessene og øker muligheten for kollektiv læring.

Selv om veksten dabber av, tror jeg altså virkningen vil øke. Blogger, Twitter, Facebook og fornuftige nettredaktører gir leserne mulighet for å svare. Smått om senn blir det stive og korrekte forvaltningsspråket - der folket skal lytte og lære - erstattet av samtaler mellom likestilte mennesker. Slik var det i opplysningstida, og slik blir det nok i bibliotek-Norge også.

Norsk bibliotekforskning: De som gikk foran

I januar 1940 - altså for 70 år siden for den som er rask i hoderegning – startet det første studentkullet opp på Statens bibliotekskole – det som i dag er den bibliotek- og informasjonsvitenskapelige utdanningen ved Høgskolen i Oslo. Selv om det skulle gå mange ti-år fra etableringen av en yrkesutdanning til vi i Norge fikk noe som ligner et bibliotek- og informasjonsvitenskapelig forskningsmiljø, var opprettningen av en bibliotekskole en helt nødvendig forutsetning for den forskningsvirksomheten vi etter hvert har fått. Når vi om få år forhåpentligvis har et doktorgradsprogram i bibliotek- og informasjonsvitenskap ved Høgskolen i Oslo, var det som skjedde i januar 1940 frøet som dette har vokst ut av. Det er grunn til å se seg tilbake – peke og milepæler og identifisere noen av dem som har bidratt til å legge den grunnmuren for forskning som vi i dag kan bygge videre på.

De første ti-årene av sin eksistens var bibliotekskolen nærmest å betrakte som en etatsskole. Utdanningen var kort. Man hadde ikke en egen stab med akademisk kompetanse. Bindingen til praksisfeltet var tett. Her var ingen forutsetninger for forskning.

Den som løste opp i dette og bidro til å utvikle bibliotekskolen fra etatsskole til høgskole, var først og fremst Gerd Wang. Da hun ble ansatt som rektor i 1952,

var hun den eneste fast ansatte. I 1975 da hun døde, hadde skolen en lærerstab med utdanning på hovedfagsnivå som ikke lå så langt unna dagens nivå.

Gerd Wang var en rektor som kanskje ikke var elsket av alle. Da bibliotekskolen ble integrert i Høgskolen i Oslo i 1994, var forfatteren av denne artikkelen på et lederkurs i den nye organisasjonen. Kurset ble innledet med et rollespill der den som spilte leder gjorde alle de feil i forhold til lærebøker i ledelse som det er mulig å gjøre. – Nå har vi naturligvis overdrevet – ingen av dere har møtt en slik leder i virkeligheten, sa de kursansvarlige da rollespillet var over. Inger Cathrine Spangen som da var direktør på den nye avdelingen for journalistikk, bibliotek og informasjonsfag lente seg over mot meg og hvisket: – Det har jeg. Det var Gerd Wang hun tenkte på.

Men Gerd Wang fikk til ting. Hun bidro avgjørende til å bygge plattform for forskning og høyere utdanning i bibliotek og informasjonsvitenskap her i landet. Derfor står navnet hennes skrevet med gullskrift i faghistorien. Og så illustrerer hun at det ikke alltid er den som følger A4-oppskriftene i ledelses håndbøkene som oppnår resultater.

Etableringen av Norsk dokumentdata (ND) i 1973 representerte en annen avgjørende milepæl i utviklingen av norsk bibliotekforskning. ND var et

forsknings- og utdanningsprogram under NTNf – Norges teknisk-naturvitenskapelige forskningsråd. Entreprenøren bak dette programmet var Per Ongstad – seinere dosent ved bibliotekskolen. Norsk dokumentdata drev dels forsknings- og utviklingsarbeid knyttet til bibliotekautomatisering, dels en aspirantutdanning på hovedfagsnivå – et utdanningsprogram som var forløperen til dagens masterutdanning i bibliotek- og informasjonsvitenskap. Da dokumentdataprogrammet ble avsluttet på begynnelsen av 1980-tallet, ble det videreført i form av en oppdragsforskningsavdeling og en hovedfagsutdanning rettet inn mot bibliotek og EDB ved bibliotekskolen.

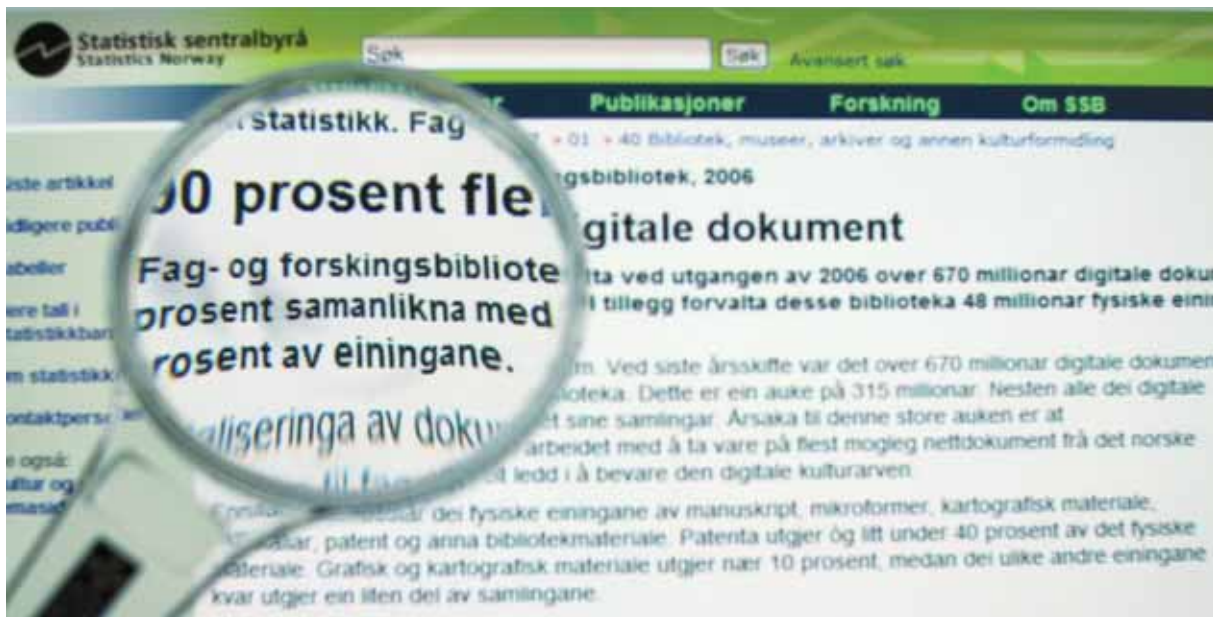
En av forskerne i dokumentdataprogrammet, seinere ved Statens bibliotekhøgskole og Høgskolen i Oslo, var Liv Holm. Med henne fikk det norske bibliotekmiljøet en forsker på bibliotek og EDB som sto i fremste rekke internasjonalt. BIBNETT 1 og 2 var pionerprosjekter rettet inn mot kommunikasjon mellom datamaskiner i nettverk som Liv Holm sto bak ved inngangen til 1980-tallet. På 90-tallet ledet hun det store EU-prosjektet ONE – Opac Network Europe – som utviklet metoder for å søke på tvers av ulike biblioteksystem i Europa.

Virksomheten i BRODD og innsatsen til faglige pionerer og entreprenører som Per Ongstad og Liv Holm representerer en

Professor'n

Av professor Ragnar Audunson,
Høgskolen i Oslo, avd. JBI

På kjempers skuldre.

Dagens bibliotekforskere står på skuldrene til faglige pionerer og entreprenører som Gerd Wang, Per Ongstad, Liv Holm og Tor Henriksen.

annen milepæl i utviklingen av norsk bibliotekforskning. Fra inngangen til 1980-tallet og fram til høyskolereformen i 1994 var Tor Henriksen rektor på bibliotekhøgskolen. Historien til norsk bibliotek og informasjonsvitenskapelig forskning kan ikke skrives uten å peke på den utviklingen som skjedde ved skolen i hans rektortid. Det er den tredje stolpen i byggverket.

Særlig viktig var Tors internasjonale orientering og hans rolle som inspirator og igangdytter. Han hadde tette og nære kontakter ikke bare med de andre nordiske miljøene, men også med sentrale forskningsmiljø i Storbritannia og USA. Gjennom det bidro han avgjørende til å knytte bibliotek- og informasjonsfaget i Norge til det europeiske og internasjonale fagmiljøet. Internasjonale forskningskonferanser som IRFIS ble lagt til bibliotekskolen og kontakter ble knyttet mellom Dælenenggata og de fremste forskningsmiljøene i Norden, Europa og USA. Bibliotekskolen arrangerte nordiske sommer-skoler for forskning og faglig ansatte ble stimulert til og dyttet i gang med forskning. Jeg er helt sikker på at jeg ikke hadde utviklet meg som bibliotek- og

informasjonsforsker dersom ikke Tor Henriksen hadde dyttet meg i gang og lagt forholdene til rette på 1980 og 1990-tallet.

I Tor Henriksens rektortid ble også de siste restene av bibliotekskolen som etatsskole avviklet. Skolen ble en del av høyskolesystemet. Det var viktig for å gi den nødvendige avstanden til praksisfeltet som god profesjonsfaglig forskning forutsetter.

Men et byggverk må ha stolper i alle fire hjørnene. Høsten 1995 vedtok Norges forskningsråd å etablere et eget bibliotekforskningsprogram med det formål å utvikle formell forskningskompetanse i form av doktorgrader. Statens bibliotektilsyn og daværende bibliotekdirektør Asbjørn Langeland spilte en avgjørende rolle i å drive fram det spleiselaget mellom Tilsynet, Riksbibliotekstjenesten, Nasjonalbiblioteket og Forskningsrådet som programmet bygde på.

Men vi trengte litt svenskehjelp også. Daværende leder for bibliotekskolen i Borås – Romulo Enmark, en av de store entreprenørene i nordisk bibliotekforskning - ledet arbeidet med den utredningen som til slutt overbeviste Forskningsrådet om

at bibliotek- og informasjonsfeltet var verdt et eget forskningsprogram. Han ble også leder i programstyret. De første stipendene ble delt ut høsten 1996 og programmet ble avsluttet ved utgangen av 2001. Følgende tall kan illustrere den betydningen dette programmet hadde: Da Forskningsrådet i 1995 vedtok å opprette programmet, hadde ingen av de om lag 25 lærerne på bibliotek og informasjonsstudiene ved Høgskolen i Oslo doktorgrad. Da den siste med stipend fra programmet disputerte – det skjedde noen år etter programmets avslutning i 2001 – hadde 10 av lærerne denne kompetansen. Bibliotekforskningsprogrammet bidro slik til en formidabel fagutvikling i det bibliotek- og informasjonsfaglige miljøet generelt og ved bibliotek- og informasjonsstudiene i Oslo spesielt.

Men frøet ble sådd i januar 1940. Og når vi nå forhåpentligvis snart søker om å få akkreditert et doktorgradsprogram skal vi huske at vi står på skuldrene til faglige pionerer og entreprenører som Gerd Wang, Per Ongstad, Liv Holm og Tor Henriksen.

Ragnar Audunson er fast spaltist i Bok og Bibliotek

Auka sjølvstyre

I 1965 vart innkjøpsordning for norsk skjønnlitteratur oppretta. Ho har seinare vorte revidert og utvida til å gjelde barne- og ungdomslitteratur, oversat litteratur, og sakprosa. Ordninga har styrka satsinga på norsk skjønnlitteratur, og den har gjort det mogleg for forlaga å satse meir på breidde enn dei elles ville ha turt. Innkjøpsordninga har også sørgt for at biblioteka er sikra eit breitt utval av den norske bokfloraen. Men spørsmålet ein kan stelle seg, er om kvart folkebibliotek eigentleg treng eller ønskjer seg alle desse bøkene. Kanne ein tenkje seg at biblioteka i større grad bestemte sjølv kva dei ville kjøpe inn?

Folkebiblioteka er pålagt ”*å stille bøker og egnet materiale gratis til disposisjon for alle som bor i landet.*” i følgje lova om folkebiblioteka. Samtidig med dette skal biblioteka tilby aktuell litteratur, dei skal ikkje vere lagerstader eller depot (dette er kanskje gjenstand for debatt, eg aner at spørsmål omkring kassering er noko betent i bibliotekmiljøet). Ein kan kanskje trekke ut to sentrale grunnlinjer frå dette: Biblioteka skal vere til for brukaren (”*til disposisjon for alle som bor i landet*”), og tilbodet skal vere relevant og breitt. Eg meiner innkjøpsordninga bidreg til dette, men samtidig så meiner eg ho med dagens ordning også er ein hemske for folkebiblioteka.

Ein av folkebiblioteka sine meir sentrale oppgåver, er å formidle bøkene dei har til utlån. Det er ei

nærast umogleg oppgåve å yte rettferd til alle bøker dei har, både eldre og nyare. Men det er også på grensa til meningslaust å sjå for seg at folkebiblioteka skal greie å formidle alle bøkene dei får tilsendt gjennom innkjøpsordninga. Og det er da ein illusjon dersom nokon trur det store utvalet poesi og dramatikk-bøker som blir sendt ut til kvart folkebibliotek blir ståande lenge på hylla. Dei beste boksala ein kan komme over er kasseringssala til norske folkebibliotek. Eg har ei imponerende samling norsk samtidspoesi ståande heime i hylla mi, kjøpt inn til ein latterleg lav sum.

Det er nett dette som er noko av problemet med innkjøpsordninga: For mange bøker, valt ut av andre enn bibliotekarane, blir pressa på biblioteka. Det urimelege er at staten legg opp til at det er biblioteka som skal stå for hovuddelen av formidlinga av desse bøkene. Bokhandlane er fritatt, dei har frikort til å berre tenkje etterspørsel. Avisene følgjer sin eigen logikk, og melder bøkene dei meiner er viktige og intervjuar forfatarane dei sjølv har gitt status. Eit apropos her er den enorme suksessen Karl Ove Knausgård har hatt med sin bokserie ”Min kamp”. Dette er eit verk som til slutt vil ende på tre tusen sider, og kvart bind er på fem hundre sider. Og det er relativt tunge saker. Likevel blir bøkene kjøpt, lånt og lest i store kvanta. Det kan kanskje vitne om at sjølv vanskelegare tilgjengeleg litteratur kan nå ut til folket. Men sett bort frå dette: Når kritikarar er

ferdige og bøkene er plassert med eitt eksemplar bak i bokhandlarane sine lokalar, så verker det som det er biblioteka sitt fulle ansvar å stå for formidlinga. Det verker noko urettferdig.

Så lenge folkebiblioteka skal vere til for brukarane, så må også utvalet og samlinga leggst opp til dette. Kanskje er det på tide at bibliotekarar kjem på bana og krev auka sjølvstyre ved innkjøp av bøker og andre medium? Ein kunne tenkje seg at innkjøpsordninga vart smalare, at ho rett og slett oppfordra forlaga til å knipe litt igjen på utgivinga av norsk skjønnlitteratur. Eg trur breidda ville verte like god, men kanskje kvaliteten ville bli betre? Eller ein kunne tenkje seg at biblioteka hadde større moglegheit til å velje kva for bøker frå Kulturrådet dei ønskte å ta i mot. Det slår meg som noko merkeleg at ein bibliotekar må stå og forkynne at biblioteket er til for brukaren, samtidig som han må seie nei, den boka har dessverre åtte personar framfor deg på ventelista, men du må gjerne låne noko frå den eminente diktsamlinga vår.

Ein kan også sjå for seg at dette problemet vil bli tydelegare i næraste framtid. Den aukande vendinga i bruken av medium vil kanskje tvinge fram bibliotekslokale der bokhyllene må gi noko av plassen til alt frå playstations-tasjonar til konkrete møtestader som ein sofakrok. Korleis skal ein da stelle seg til den konstante årlege auka i boksamlinga som innkjøpsordninga bidreg til?

Den bibliotekariske tenkemåten

Av Lars Petter Sveen, forfatter og student ved Høgskolen i Oslo, avd. JBI

Ikkje berre vil dette tvinge fram ein meir progressiv kasserings- verksemd i dei fleste bibliotek, men sannsynlegvis vil det også tvinge fram eit auka sjølvstyre på biblioteka: Bibliotekarane må aktivt velje kva for bøker som skal stå framme, og kva for bøker som ikkje kan settast fram. Kva for bøker som skal ha lang levetid, og kva for bøker som skal ha kort levetid. Og det beste vil vere om dette kan baserast på kva brukarane ønskjer.

Eit viktig argument for biblioteka har lenge vore at vi skal stå for breidda og sikre det litterære mangfaldet i Noreg. Det er vanskeleg å argumentere mot dette, men det er også vanskeleg å sjå for seg korleis eller kvifor det berre er biblioteka som skal vere ansvarleg for formidlinga av ny norsk skjønnlitteratur. Kanskje det er på tide at vi bibliotekarar slepp oss meir laus, og seier høgt at vi ønskjer meir sjølvstyre med innkjøp av bøker. Det er for eksempel ei takksam oppgåve for Litteraturhuset i Oslo å ha full styring på kva for litteratur dei vil formidle. Dei treng ikkje ha kjellaren eller kjøkkenet fullt av forfattarar og bøker som dei verken har tid eller plass til å vise fram på ein skikkeleg måte.

Innkjøpsordninga er ei god ordning. Men biblioteka må få større reell sjølvråderett. Det vil eg tru vil styrke biblioteka våre.

Lars Petter Sveen er fast spaltist i Bok og Bibliotek.

LARS SAABYE
CHRISTENSEN
BISETTEISEN

Er bibliotekarutdanningen ved HiO/JBI en digital sinke?

INorge kan du ikke fjernutdanne deg til bibliotekar. Men det kan du i Sverige. – Det ble redningen, forteller en norsk student.

Er Høgskolen i Oslo i ferd med å sakke akterut?

”Min drøm om bibliotekarutdanning er i ferd med å gå i oppfyllelse takket være en svensk kollega som tipset meg om studiet i Borås. I skrivende stund er jeg halvveis, 60 studiepoeng oppnådd, 60 igjen. Hvis alt går etter planen, kan jeg om to år endelig rettmessig smykke meg med tittelen bibliotekar. For tre år siden trodde jeg ikke at dette var mulig, nå er jeg i ferd med å få det til takket være litt svensk drahjelp”, sier Gunhild Blindheim Bergo, ansatt som skolebibliotekar ved Randaberg videregående skole.

Underskudd. Det er en mangel på bibliotekarer i Norge, ikke minst en mangel på bibliotekarer som ønsker ledende stillinger innenfor sektoren. Vi vil mene at et aspekt ved dette er de begrensede mulighetene til å ta utdanningen som fjernstudie.

Ikke alle har muligheten til å flytte på seg for å kunne ta en profesjonsutdanning og Høgskolen i Oslo tilbyr kun første studieår som fjernstudium. For å bli fagutdannet bibliotekar må man ha minimum første og andre studieår i en bachelorgrad. Det høgskolen tilbyr er bare halve veien til målet. Man får kunnskap, men ikke de nødvendige kvalifikasjonene.

”Høsten 2007 sendte jeg forespørslers til høgskolen om

muligheten for å lage fjernstudium av andre studieår. Svaret jeg fikk var at dette delvis var et spørsmål om ressurser og delvis mente de at andre studieår var for tungt og krevende til å passe som fjernstudium” sier Bergo som fant løsningen på drømmen om å bli bibliotekar i Sverige.

Fjernstudium i Borås. Det viser seg nå at det finnes muligheter for å bli bibliotekar også for oss bosatt i Rogaland uten å flytte til Oslo. Høgskolan i Borås i Sverige utdanner bibliotekarer på heltid og ikke minst på deltid som fjernstudie.

”Studiet i Sverige åpner opp for alle de bibliotekansatte rundt omkring i Norge som mangler et år av bibliotekarutdanningen og aldri får muligheten til å fullføre fordi det krever at de må bo et år i Oslo og bli heltidsstudenter. Kravet om en høyere andel utdannede i bibliotekene kan nå gjennom å la folk studere der de bor, samtidig som de kan fortsette å jobbe. Det blir sagt at bibliotekaryrket er et modningsyrke. La de som bestemmer seg for å bli bibliotekarer etter fylte 25, også få muligheten til å nå målet uten å måtte slutte i jobb og forlate familien for å oppnå det”, sier Bergo.

Sverige – den digitale høyborg? Høgskolan i Borås, Sverige, utdanner bibliotekarer på deltid. Studiet er lagt opp som et fjernstudium, med ca. fire treff i Borås hvert år. 120 studiepoeng tas på deltid over fire år, og gir tittelen kandidat i biblioteks- og informationsvetenskap. For å bli

tatt opp på studiet kreves vitnemål fra videregående skole, med eksamen i svensk og engelsk. For norske studenter kan man istedenfor ha eksamen i norsk. I tillegg må man fra før ha 60 studiepoeng som ikke er bibliotekfag. Søknadsfristen er på høsten, og kurset starter opp i januar hvert år. Det er også mulig å etteranmelde seg så lenge det er ledige studieplasser og man er kvalifisert etter kravene.

Studiet er lagt opp til en stor grad som et selvstudium. Man leser hjemme, men det betyr ikke at man sitter isolert hvert på sitt sted. Høgskolan anvender læreplattformen Ping Pong, hvor studentene kan kommunisere både med hverandre og lærerne på kursene. På treffene i Borås blir det gitt forelesninger som introduksjoner til de ulike kursene, og så blir ytterligere forelesninger lagt ut som lydfiler i Ping Pong. Her finner også studentene alle dokumenter vedrørende studiet, det vil si læreplaner, boklister, powerpoint presentasjoner til forelesningene, diskusjonsforum, chat, anslagstavle for beskjeder, forelesninger på lydfiler og mye mer.

”En utilsiktet konsekvens av mine studier i Borås, er at jeg har blitt kjent med mange hyggelige mennesker, og har fått venner som jeg gleder meg til å se igjen hver gang jeg drar til Sverige. Jeg er nå halvveis i studiet, og etter to år som deltidsstudent gleder jeg meg til å fortsette studiene. Høgskolan i Borås har etter mitt syn vært flinke til å utnytte digitale medier i opplegget av

studiet. De utnytter den teknologien som finnes til å tilby et studium for alle dem som ikke har mulighet til å studere på heltid eller å flytte til det studiestedet som tilbyr bibliotekarutdanning. På denne måten blir det utdannet flere bibliotekarer enn det ellers ville ha blitt, ” utdyper Bergo.

Paradoksene står i kø. Til forskning.no 18.01 sier bibliotekprofessor Ragnar Audunson ansatt ved Høgskolen i Oslo at ”bibliotekene må endre seg, skal de overleve i den digitale tidsalder. Den digitale revolusjonen har ført til store endringer i samfunnet – og ikke minst har den endret forutsetningene til bibliotekene slik vi kjenner dem i dag”.

Gjelder ikke dette også for bibliotekutdanningen ved Høgskolen i Oslo?

Er det ikke naturlig å tenke at bibliotekarutdanningen burde være den første til å ta i bruk alle slike nye tekniske hjelpemidler all den tid det er en vesentlig del av studiet å kunne bruke disse? Hvorfor er det slik at i Sverige omfavner de tekniske hjelpemidler som kan lette studiene og muliggjøre studier hjemmefra, mens det i Norge fortsatt er studier ”på stedet” som gjelder?

Norge og Sverige godkjenner hverandres utdanninger. De blir regnet for så like at en bibliotekarutdanning fra Sverige automatisk blir godkjent i Norge.

I Sverige har de utdannet bibliotekarer ”på distans” siden 1989. De har til og med fjernstudenter på heltid som aldri kommer til Borås.

Er det slik at Høgskolen i Oslo ikke henger med i den digitale utviklingen og er blitt en digital sinke?

Svenskehjelp. Du kan ikke fjernutdanne deg til bibliotekar i Norge. Men Søta Bror hjelper deg.

Vi holder
stengt

Byvandring blant stengte bibliotek

Kommentar

Av Svein Arne Tinnesand

Artikkelforfatteren benytter den tredje søndagen i advent 2009 til en gåtur i Oslo sentrum. Kirkeklokkene kimer, butikkene åpner snart, men bibliotekene holder stengt.

(Oslo, desember 2009) Jeg lovte redaktøren da jeg traff han en lørdag formiddag i desember på Grønland, at jeg skulle skrive en grundig og skarp artikkel om bibliotekpolitikken. Likevel valgte jeg å bruke tiden på søndagen til å gå tur i Oslo sentrum.

Det enkleste for meg er å

starte med å gå opp Borggata der jeg på venstre hånd ser en mursteinsbygning der det står «BIBLIOTEK» med store bokstaver på veggen. Det er ikke biblioteket til forskningsstiftelsen FAFO som holder til på området. Det er bygget der den gamle filialen på Grønland holdt til tidligere. Dette bygget ble

innflyttet i 1930, men filialen på Grønland ble opprinnelig etablert i Åkerbergveien i 1906 som Deichmanske biblioteks aller første filial. Jeg velger å følge Åkerbergveien et lite stykke før jeg legger oppover Sigurds gate og rett på det som ble Gamle Oslo filial i 1991 i Hagegt. 32 på Tøyen. Lokalet er i ferd med å

tømmes, det visste jeg jo. «Nye» Gamle Oslo filial skal åpne på Tøyensenteret femti meter lenger mot vest over nyttår. I følge planene skal den nye filialen satse på selvbetjening. Nå har de dekket vinduene med gråpapir og det er ikke lenger mulig å følge med om det er framgang i innredningsarbeidet.

Forrige gang jeg var på Tøyensenteret og kikket inn på det som skulle ble det nye biblioteket ble jeg stoppet av en mann som lurte på om det ikke var bibliotek her lenger. Da jeg fortalte ham at det åpnet i januar, ble han fortvilet, han trengte et bibliotek nå. Denne formiddagen er det folketomt på Tøyensenteret og jeg legger i vei i retning Munch museet, der noen japanske turister med store fotografiapparater står og tar bilder denne kalde søndagen. Porten til botanisk hage er stengt og jeg går rundt parken på nordsiden for å komme meg til Grünerløkka.

Det er fremdeles ikke mange folk ute, jeg treffer en sliten kar som leter i søppelkurvene etter tomflasker når jeg kommer på Schous plass. Her ligger Grünerløkka filial som ble bygget i 1914 og var den aller første bygningen i Norge som ble bygget til biblioteksbygg. Biblioteket på Grünerløkka er også et spesialbibliotek for tegneserier med «Serieteket» i loftsetasjen. Våren 2009 la kulturminister Trond Giske fram Stortingsmeldingen om bibliotek her. I høst har filialen vært rammet av nedskjæringer som gjør at den ikke lenger har åpent på søndager. Under høstens budsjettbehandling i bystyret ble det klart at biblioteket likevel kan ha søndagsåpent til neste år.

Veien videre går over «eventyrbrua» som egentlig heter

Ankerbrua, men i 1937 ble Dyre Vaas skulpturer med motiver fra norske folkeeventyr plassert på brua. Det var bare få år etter at det nye hovedbiblioteket i Oslo ble åpnet. Allerede den gang var det ett ankepunkt mot biblioteket på Hammersborg at det hadde for mange trapper. Trappene er der i dag også 76 år etter åpningen.

Som rogalending legger jeg selvsagt merke til at biblioteket ligger på Arne Garborgs plass. Under statsbudsjettbehandlingen i begynnelsen av desember ble det lagt på plass 7 millioner kroner til nytt Garborgsenter i Time kommune. Et senter som skal lokaliseres sammen med nytt hovedbibliotek i kommunen. Time kommune på Jæren har i likhet med Oslo holdt på i over 20 år for å finne en passende plass å lokalisere sitt nye hovedbibliotek. Nå er de i gang med byggingen.

Jeg fortsetter søndagsturen min videre ned mot Bjørvika. I dag er området først og fremst preget av at det har vært og fortsatt er en trafikkmaskin. Likevel, den nye operaen gir bud om et område som inneholder andre kvaliteter. I det vakre vinterlyset over fjorden er det allerede mange som har samlet seg på operataket for å nyte stemningen. Det er i dette området at det nye hovedbiblioteket i Oslo etter planen skal bygges. Byggestart skal være i 2012 eller 2014, foreløpig er Nye Deichman bare en blogg. I Dagsavisen ble det hevdet at forslaget til plassering av nytt hovedbibliotek i Oslo er utenfor allfarvei.

Selv legger jeg turen videre over brua fra operaen til Oslo sentralbanestasjon, går forbi nedgangen til T-banestasjonen og gjennom galleri Oslo som rommer busstasjonen. Galleri

Oslo er et merkelig bygg som etter yappe-tiden på 80-tallet, ble stående tomt. Dette var ett av byggene som i sin tid ble foreslått til hovedbibliotek. Det ikke mange vet, er at bygget i sin østre ende i dag inneholder et bibliotek. Det er det lille fagbiblioteket til den private NITH (Norges informasjonsteknologiske høgskole) som til neste år skal samarbeide med bibliotekutdanningen på Høgskolen i Oslo om undervisning for biblioteksansatte som vil lære mer om dataspill.

Når jeg kommer ut i Tøyengata har det gått en time side jeg passerte den nedlagte bibliotekfilialen i Borggata. Kirkeklokkene kimer over Grønland, om noen timer åpner butikkene for søndagssalg i adventidstiden. Bibliotekene holder fortsatt stengt.

Blogg.
Foreløpig er Nye Deichman bare en blogg.

Hjelpen er nær.
Lokalhistorisk institutt har laget gode veiledninger til lokalhistoriewikien.

Lokalhistoriewiki.no

- en mulighet til å synliggjøre lokalsamlingen i biblioteket

Bibliotekarere med ansvar for lokalsamlingen i biblioteket har nå fått en unik mulighet for å profilere samlingen og gjøre den mer synlig.

Når en søker med Google kommer artiklene i lokalhistoriewiki.no høyt opp på trefflisten, slik som tilfellet også er med artiklene i de norske versjonene av Wikipedia. Lokalhistoriewiki.no ble lansert i mars 2008 som resultat av et samarbeid mellom Norsk lokalhistorisk institutt (NLI) og administratorer på de norske versjonene av Wikipedia.

Lokalhistorie er et fag som egner seg godt for samarbeid mellom alle som har interesse for og kunnskaper om lokalhistorie, så vel amatører som faghistorikere. Bibliotekene deltar i det

lokalhistoriske samarbeidet gjennom digitalisering og formidling på sine nettsteder. Men disse nettstedene har lett for å bli usynlige, bortgjemte og isolerte. Kan wikien være en mulighet for bibliotekene til å synliggjøre lokalsamlingen?

Trinn-for-trinn. For mange kan det oppleves som en utfordring å komme i gang, men man kan begynne i det små ved å registrere seg som bruker og kanskje legge inn noen linjer om lokalsamlingen. Da må en være forberedt på at andre kan komme inn og supplere eller rette

i artikkelen etter wiki-prinsippet om samarbeid. NLI har utarbeidet en trinn-for-trinn veiledning. Det ligger detaljert informasjon fra wikiens hovedside med lenke til *om wikien* og fra hjemmesiden til NLI (lokalhistorie.no). NLI arrangerer begynnerkurs i wikien på forskjellige steder i landet. Et spesialnummer av *Lokalhistorisk magasin* har tema lokalhistorie og internett med hovedvekt på lokalhistoriewiki.no (se lenker etter artikkelen). Veiledere og administratorer i wikien står klar til å hjelpe nybegynnerne. En annen fordel er at man kan danne et sosialt nettverk og

»
Av høgskolelektor Tor Sveum,
Høgskolen i
Oslo, avd. JBI

Eksempel. Artikkelen om Kviteseid folkebibliotek er et eksempel på hvordan man kan synliggjøre det lokale biblioteket i wikien.

samarbeide med andre bibliotekarer.

Fleksibel. Selv om wikiens oppbygging er lett gjenkjennelig fra Wikipedia, er den både administrativt og innholdsmessig et selvstendig prosjekt. Den er inndelt i en hoveddel (Allmenning), en metodedel, et kilde- og fotoarkiv og har en egen seksjon for Norsk historisk leksikon.

Wikien har en encyklopedisk form og leksikonartiklene dominerer innholdet. Men det er også mulig å legge inn annet materiale, for eksempel minne- og tradisjonstoff, arkivmateriale og bibliografier. Det kan emnemessig dreie seg om alt fra lokale matoppskrifter til dialektprøver, artikler om kjente personer, viktige begivenheter, stedsnavn, gamle seder og skikker osv. Materialet bør være egenprodusert og originalt og kan bestå av ulike formater som tekst, lyd,

bilde og video. Wikien ønsker ikke å konkurrere med andre brukergenererte sosiale nettverk som for eksempel digitaltfortalt.no, kulturminneløypa.no, mangfoldigeminne.no eller andre nasjonale eller lokale digitaliseringsprosjekter, selv om stoffet fra disse stedene godt kunne vært innlemmet i wikien.

Hvordan kan så bibliotekarer med ansvar for localsamlingen i biblioteket bidra til lokalhistoriewiki.no?

Bibliotekarer kan skrive artikler i wikien om emner de selv er interessert i og som mangler i wikien, eller som brukerne etterspør og som er relevant for det området som localsamlingen dekker. Alt som er av interesse fra et lokalt synspunkt eller er viktig for et område, kan legges inn. Forutsetningen er at regler for opphavsrett og personvern respekteres. Artikkelen om Kviteseid

folkebibliotek er et eksempel på hvordan man kan synliggjøre det lokale biblioteket i wikien. Ved å klikke på historikken kan man se hvordan artikkelen har utviklet seg og hvem som har bidratt. Interne og eksterne lenker (som man kjenner fra Wikipedia) forbinder artikkelen med andre relaterte emner. Nederst på siden er det en liste over kategorier (emneord) som artikkelen hører inn under, slik at man lett kan få oversikt over tilsvarende artikler.

Stort behov. Bibliotekarer har spesialkompetanse innen bibliografisk metode, klassifikasjonsteori og indekseringsspråk. I øyeblikket er det stort behov for å legge til og å redigere kategorier i wikien slik at artikler kan gjenfinnes på tvers av de ulike seksjoner. Bibliotekarer har lagt ned et stort arbeid i å utarbeide lokalhistoriske bibliografier. Disse kan for eksempel oppdate-

res og tilpasses wikiformatet og lenkes opp til eventuelle dokumenter i fulltekst. Bibliotekarere kan forsyne artikler i wikien med lokale bibliografier, litteraturreferanser eller generere søk i bibliografiske databaser. Artikler kan suppleres med lenker til nasjonale referanseverk, for eksempel biografiske artikler til Norsk biografisk leksikon (gratis tilgjengelig gjennom SNL). På den måten får man en simultan oversikt over en persons biografi på nasjonalt og lokalt nivå.

NLI har utarbeidet gode oversikter over kilder og litteratur til norsk lokalhistorie (se lenker etter artikkelen). Tanken er at disse sidene skal overføres til wikien. Arbeidet har så vidt begynt og bibliotekarere kan bidra med å supplere og oppdatere sidene. Det ligger lenke til det "bibliografiske rommet" fra hovedsiden. Her ligger det personbibliografier, kildeoversikter og lokalhistoriske bibliografier. Den mest fullstendige er foreløpig om Skedsmo kommune. Oversikten er satt opp alfabetisk etter emner. Noen av referansene er lenket opp til fulltekst. Litt bortgjemt under tittelen *Bibliografi:Skedsmo* ligger en lenke til *Forside:Skedsmo*. Denne har også en lenke til bibliografidelen slik at man får en krysslenking mellom forside og bibliografidel. Kanskje kan dette være en modell for andre lokalbibliografier? Målet må være at så mange dokumenter som mulig lenkes opp til fulltekst.

Nasjonalbiblioteket sikter mot digitalisering av hele sin samling av dokumenter publisert i Norge. Pr. januar 2009 er 20 % av samlingen digitalisert, hvorav 14000 titler er tilgjengelige gjennom bokhylla.no. Litteratur om Norge publisert i utlandet kan kanskje etter hvert lenkes til

fulltekst dokumenter i Google Books? Det er fra dette perspektivet ikke urealistisk at wikien en gang i fremtiden kan bli det sentrale stedet for all lokalhistorisk litteratur i Norge.

Markedsføring av wikien.

Markedsføring er viktig og det naturlige stedet å gjøre det, er på det lokale biblioteket. NLI har lagd en liten brosjyre som kan lastes ned og distribueres til alle interesserte. En spesielt viktig målgruppe er de unge, som er fortrolig med de nye sosiale mediene og som har gode datakunnskaper. Skoleelever kunne kanskje få en egen seksjon i wikien hvor lokalhistoriske artikler kunne legges inn, for eksempel oppgaver som er basert på intervjuer med eldre? Andre viktige målgrupper er immigranter og innflyttere til kommunen, samt de tradisjonelle gruppene som slektsgranskere, amatør- og faghistorikere, journalister, kommunepolitikere og lærere. Som et minimum av markedsføring bør bibliotekaren lenke opp

til wikien fra nettstedet for lokalsamlingen.

Vi lever i en globalisert verden preget av raske endringer. Samtidig søker vi etter røtter og lokal identitet. Peter H. Reid skriver i sin bok "The digital age and local studies" fra 2003: "Globally, the sense of *Heimat* has re-emerged as a potent force. The internet and the creation of digital records about people, places and events and subjects enable many users to feel that they are overcoming the diaspora that perhaps took their parents or grandparents away from a particular community." I denne sammenhengen kan lokalsamlingen i biblioteket spille en rolle og medvirke til å overvinne følelsen av ikke å høre til. Bibliotekarere som deltar i wikiens dugnadsarbeid kan gjøre samlingene synlige og mer tilgjengelige.

Alle har vi noe å bidra med, både unge og gamle - om det spesielle stedet som engang var, og fremdeles er - så viktig for oss. Det er bare å sette i gang.

Introduksjonsbrosjyren:

<http://www.lokalhistorie.no/wiki/wikibrosjyre.pdf>

Trinn-for-trinnbrosjyren:

<http://www.lokalhistorie.no/wiki/nybegynner.pdf>

Lokalhistorisk magasin nr. 2/2008:

<http://www.lokalhistorie.no/lm/LM208.pdf>

Temasider: Kilder og litteratur fra NLI:

http://www.lokalhistorie.no/kilder_litteratur.html

Lenker til Kilder og litteratur m.m. fra NLI:

<http://www.lokalhistorie.no/lenker.html>

lokalhistoriewiki.no drives av Norsk lokalhistorisk institutt (NLI) og har i dag over 7000 artikler, rundt 5500 bilder og nærmere 600 registrerte brukere. Hvis du trenger hjelp til å komme i gang eller ønsker å bestille wikibrosjyrer, ta kontakt på nli@lokalhistorie.no eller tlf. 22 92 51 30.

Norwegen – Zwei Aktionen mit Strahlkraft

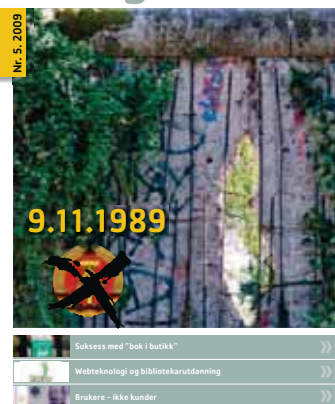
Wer Norwegen nur aus touristischer Sicht betrachtet, denkt wahrscheinlich nur an Fjorde, den Postdampfer („Hurtigrute“) und natürlich an Prinzessin Mette-Marit, vielleicht noch an die Gas- und Erdölförderung. Ach ja, da war doch noch der charmante junge Geiger, der den Eurovision Song Contest 2009 gewonnen hat: Alexander Rybak. BibliothekarInnen wissen natürlich, dass Norwegen mit Henrik Ibsen, Knut Hamsun, Sigrid Undset, Jostein Gaarder international anerkannte Literaten hervorgebracht haben und der Komponist Edvard Grieg (1843-1907), dessen Peer-Gynt-Suiten auch heute noch sehr beliebt sind, ist ein weiteres Beispiel aus dem Musikbereich. Außerdem lässt es sich laut UNO-Human Development Index (HDI) sehr gut in Norwegen leben. Norwegen belegt da Platz 1, Island Platz 3, Schweden Platz 7, Dänemark Platz 16 und Deutschland Platz 22. Das sind nur einige Beispiele. Selbstverständlich richten deutsche Bibliothekare und Informationsfachleute gerne mal den Blick gen Norden. Denn die nordischen Bibliotheken haben auch hier Beachtliches zu bieten. Aktueller Anlass sind ein Film von Telenor mit dem Rechtsinformatikprofessor Jon Bing und das Schwerpunktheft zum „9.11.1989“ in „Bok og Bibliotek“ (BoB).

„9.11.1989“

Betrachten wir die Berichterstattung in den Medien, so schien jeder zu Wort zu kommen, der auch nur irgendetwas mehr oder weniger Sinnvolles zum Mauerfall zu sagen hatte. Nun wieder einmal die entscheidende Frage: Was haben die Verbände und/oder die Bibliotheken zu diesem medien- und öffentlichkeitswirksamen Datum angeboten. Zwar haben auch deutsche Bibliotheken den Mauerfall mit zum Beispiel Lesungen oder Bücherlisten thematisiert. Welche Verbände aktiv wurden, ist mir nicht bekannt. Festzuhalten bleibt: Die Integration in den Medienhype um den 20. Jahrestag des Mauerfalls dürfte kaum gelungen sein, um es vorsichtig zu formulieren. Denkbar wären zum Beispiel Erfahrungsberichte von Kunden in einem Dossier zu sammeln und die Aktion, samt Ergebnis auch den Medien anzubieten.

Die norwegische Fachzeitschrift „Bok og Bibliotek“ (5/2009)1 hat unter dem Motto „9.11.2009“ ein Schwerpunktheft herausgegeben. Das Heft wurde bereits seit einiger Zeit mit einem Countdown beworben (... nur noch ... 6, 5, 4... Tage). In vier Interviews und zwei Berichten thematisieren ehemalige DDR-BürgerInnen Bibliotheken, das Kulturleben in der

Bok og Bibliotek

DDR, die Wendezeit und die Zeit danach. „Bob“-Chefredakteur Letnes führt mit „Als die Mauer fiel“ kurz in die Thematik ein und betont die Pressekonferenz mit Günter Schabowski. Die Naturwissenschaftlerin, Philosophin und Bibliothekarin Antje Klitkou, früher Leipzig, heute Wissenschaftlerin am NIFU/STEP2 beschreibt in „Von der DDR nach Norwegen“ ihren Werdegang in der DDR, unter welchen Umständen sie ins Bibliotheksfach wechselte und wie sie die Liebe nach Norwegen führte. Die Bibliothekarin und Fachschulpädagogin Kornelia Richter, Professorin an der HTWK Leipzig, tritt in „Wir müssen ein differenziertes Bild darstellen“ dafür ein, Bibliotheken weder als reine Propagandaabteilungen noch DDR-BürgerInnen als „eingeschüchterte“ („kuede“) Masse zu sehen. Universitätsbibliothekarin Almuth Gasting von der Technisch-Naturwissenschaftlichen Universität Norwegens (NTNU) in Trondheim steht in „Doch, ich bin Ostdeutsche“ zu ihren Wurzeln. Obwohl wir die Mauer in den Köpfen beseitigen wollen, meint sie „Ich bin zuerst aus Ostdeutschland und nicht aus Deutschland“. Sie beschreibt ihr Leben und ihren Bezug zu Bibliotheken. Bibliothekarin Heidrun Hamann, Direktorin der Stadtbibliothek Schwerin und Leiterin Schleswig-Holstein-Haus, geht in „Leselust im Kontrollstaat“ auf die Unterschiede im Bibliotheksbereich und in der Gesellschaft zur damaligen und heutigen Zeit ein. Franz Hannuth, jahrzehntelanger Redakteur des „Bibliothekar“, informiert über die ostdeutsche Fachzeitschrift. Nach diesen Interviews folgt „G für Gift“, wo es um den privilegierten Zugang zu der Sammlung „Verbotene Literatur“ geht. In „Schriftsteller zwischen Baum und

Borke“ wird die Problematik beschrieben, dass sich viele ostdeutsche Schriftsteller aktiv in der Protestbewegung engagierten, aber nach der Wende als IM beschuldigt wurden. Dieser Beitrag zeigt kurz und knapp die Entwicklungslinien von der „Stunde Null“ bis in die Wendezeit. Odd Letnes, „BoB“-Chefredakteur, bringt in einem Gespräch mit dem Autor seine Idee so auf den Punkt: „Ja, woher kam die Idee eine DDR-Ausgabe zu machen? Es begann im Frühling. Ich wusste, dass man im November 2009, nicht nur in Deutschland, sondern auch in ganze Europa den Fall der Mauer feiern würde. Ich wusste auch, dass es nichts über die Bibliotheken zu DDR-Zeiten auf Norwegisch geschrieben gab. Also hatte „Bok og Bibliotek“ eine große Möglichkeit, etwas Neues zu bringen.“

Jon Bing und die norwegische „Telekom“

Rechtsinformatikprofessor und Multitalent Jon Bing gehört zu den wohl schillerndsten Persönlichkeiten, die Norwegen und der ganze Norden zu bieten hat (s. Interview auf Seite 59-60. in dieser Ausgabe). Dementsprechend ist der Jurist und SciFi-Autor medienpräsent und für die Testimonial-, besser: Celebrity-Werbung geeignet. Das norwegische Gegenstück zur Telekom AG ist die Telenor, die die Idee hatte, mit Jon Bing einen Werbespot zu drehen, wo es im Wesentlichen um die Haltbarkeit von Daten ging. Was Jon Bing besonders auszeichnet, ist sein Einsatz für Bibliotheken. So lässt der SciFi-Autor Bing sogar Bibliothekare als Besatzung eines Raumschiffs Konflikte in fernen Welten durch Wissen und nicht durch Gewalt lösen. Darüber hinaus setzt er sich auch in seiner wissenschaftlichen Arbeit für die Belange von Bibliotheken ein.

Viele werden sich noch an die IFLA-Konferenz 2005 in Oslo erinnern, wo Jon Bing den Vorsitz des Nationalkomitees innehatte. Kurz: Wir müssen Persönlichkeiten, wie eben Jon Bing, in unsere Arbeit integrieren. Wie schwierig das ist, zeigt der Versuch, eine Interviewreihe mit hoch stehenden Persönlichkeiten aus Wirtschaft, Politik und BID-Welt zu etablieren. Obwohl wir bereits Karl-Theodor zu Guttenberg, Karin Göring-Eckert (Vize-Präsidentin des Deutschen Bundestags), Andreas Storm (Staatssekretär in Bundesbildungsministerium) interviewt haben, zeigen sich einige Redaktionen sehr verschlossen. Seit einiger Zeit wird diese Reihe von in der IWP fortgeführt. Das Interview mit Jon Bing zeigt, wohin die Reise in der deutschen BID-Community gehen muss.

Wolfgang Ratzek, Stuttgart

Vi vil gjerne høre din mening

Bok og Bibliotek er til for dere lesere, det er dere som står i sentrum. Vi ønsker derfor i 2010 å opprette et leserpanel, der du kan gi oss tilbakemelding på alt fra artikler til annonser, slik at vi kan lage et enda bedre blad og nettsted. Ved å svare på noen enkle spørsmål fire ganger i året blir du med i trekningen av et gavekort på kr 2000 ved årets slutt.

Noen overordnede spørsmål kan være:

- Har du savnet noe stoff den siste tiden?
- Er bredden i stoffet god nok?
- Ønsker du mer eller mindre debatt?
- Ønsker du mer matnyttig stoff? («Sånn gjør vi det her»)
- Er det teoretiske stoffet godt nok forklart?

I tillegg vil det dreie seg om noen konkrete spørsmål til utvalgte artikler fra siste kvartal. Påmelding skjer ved epost til odd.letnes@bokogbibliotek.no.

Du er ikke forpliktet til å svare hver gang og du kan når som helst melde deg av panelet. Men det er kun de som deltar på alle fire rundene som blir med i trekningen av premien.

Jordskjelvofrene på Haiti trenger hjelp nå!

**Et folk i ekstrem fattigdom kjemper
for livet i ruinene. Gi Haiti hjelp nå.**

**Bruk konto 8200 06 08331
eller ring 820 44 001 (200 kr).**

Du kan også gi på rodekors.no

Røde Kors

Foto: REUTERS/Edward Muroz, www.alarth.org

En skattekiste

GRATIS
KATALOG!

for alle barne- og ungdomsbokinteresserte!

CAPPELEN DAMMS STORE BARNE- OG UNGDOMSBOKKATALOG

ALT AV KJENTE FIGURER, MERKENAVN, SERIER, BACKLIST, KLASSISKERE OG NYE FAVORITTER – NÅ SAMLET MELLOM TO PERMER!

Nyt den, bruk den, og slit den med helse.
Et kjekt verktøy i arbeidsdagen, til inspirasjon og glede for deg som jobber med barnebøker.
Med forord av forlagssjef John Erik Riley.

VINN FLOTT
BOKPAKKE FRA
CAPPELEN DAMM
TIL EN VERDI
AV 2000,-!

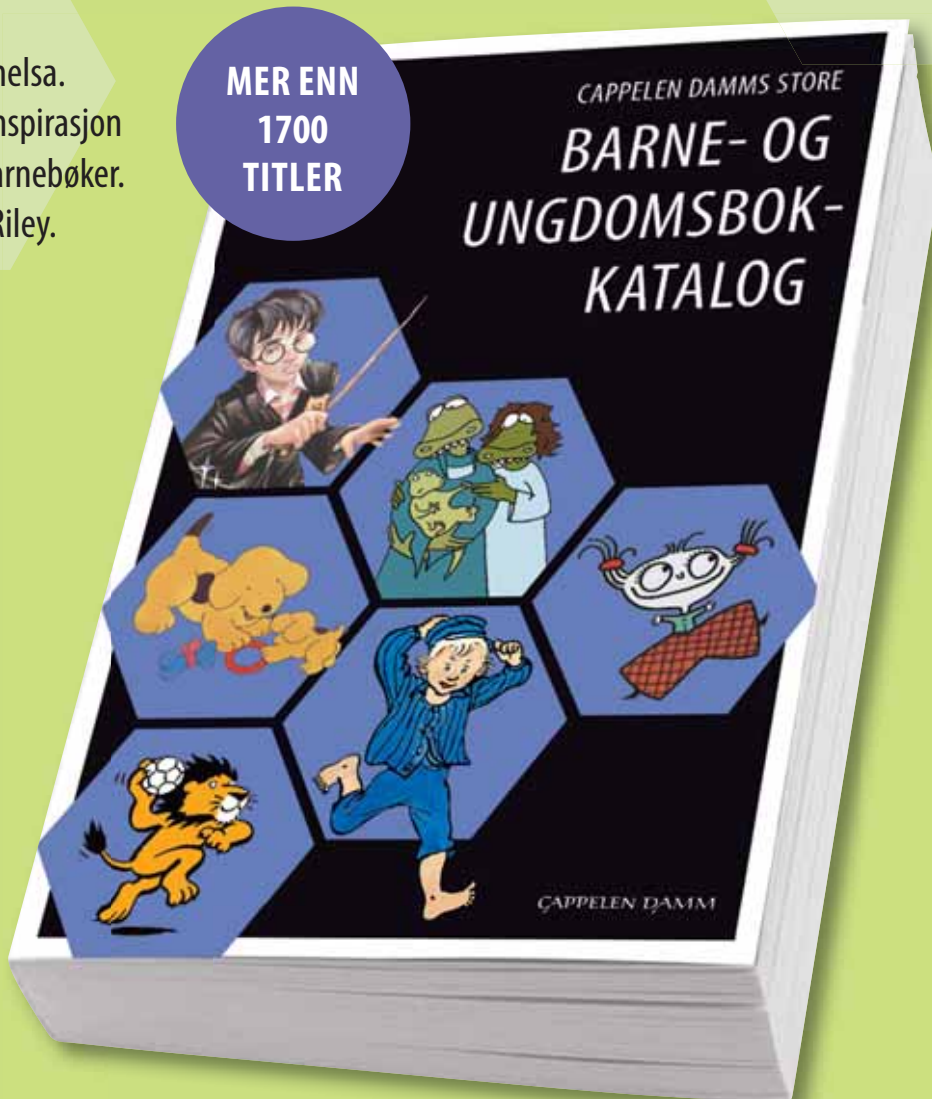
KONKURRANSE:

Finn din favorittbok i katalogen, og skriv et par setninger om hvorfor du liker akkurat denne.

Send til nina.aalstad@cappelendam.no

Vi trekker **5 VINNERE** som får en bokpakke med utvalgte nyheter og klassikere tilsendt i posten.

MER ENN
1700
TITLER

ISBN	TITTEL	PRIS	ANTALL
9788202309046	Cappelen Damms store barne- og ungdomsbokkatalog	Gratis!	
NAVN:		DATO:	
ADRESSE:			

BESTILLINGEN FAKSES/MAILES TIL CAPPELEN DAMM V/ NINA AALSTAD TELEFAKS: 21 61 79 40 E-POST: NINA.AALSTAD@CAPPELENDAMM.NO
FRI FRAKT.

www.cappelendam.no

Tja til endring

Vi lever i en tid hvor vilje til endring er viktigere enn alminnelig dyktighet. Du får neppe ny jobb hvis du ikke framstår som en endringskåt og konfliktelskende ressursperson. Her kan du teste din endringsvilje på en skala fra 1-10 ved at du tar standpunkt til følgende utsagn i forslaget til statsbudsjettet for 2010:

".... departementet vil.... vurdere om det kan være tjenlig med en nærmere samordning eller sammen-slåing av bibliotekoppgaver i Nasjonalbiblioteket og ABM-utvikling, eventuelt om det kan være en løsning å overføre bibliotekoppgaver til Nasjonalbiblioteket."

Bibliotek- og fagforeninger, som ofte arrangerer seminarer om de ufattelige endringer fremtidens bibliotek innebærer, er ikke enig i departementets antydninger om mulige endringer for

samboerne på Solli plass. Samstemt melder de at samordning og sammen-slåing erfaringsmessig er tid- og ressurskrevende. Som egentlig betyr at her ser man helst at ikke noe skjer. De er nemlig såre fornøyd med status quo: ABM-utvikling er "i full gang med å løse sine oppgaver" sier Norsk bibliotekforening i en e-post på Bibliotek-norge 28. november 2009. På skalaen er vel dette i underkant av 1. Hva med litt coaching? Jeg vet ikke hva det er, men det skal hjelpe sier entusiastene.

Torkel Hasle, daglig leder i Biblioteksystemer og leverandør av storparten av folkebibliotekenes biblioteksystemer, ser derimot fram til at det skjer noe i ABM-utvikling. På sine nettsider hilser han ny direktør i ABM-utvikling velkommen til et utviklende samarbeid, og knaller til med at ABM-utviklings flaggskip Norsk digitalt bibliotek etter 6 års utvikling fortsatt ikke har forlatt fosterstadiet. Går det an å snakke om en innertier på skalaen?

De tilsatte ved hhv NB og ABM-u har ikke ytret seg, men kan mistenkes for å ha ulike standpunkter – alt ettersom. Skulle imidlertid arbeidsoppgaver måtte flyttes, behøver ikke noen av de involverte å flytte langt. De er jo allerede samlokalisert, og maksimalt

kan det handle om å skifte kontor for enkelte av dem. Riktignok en øvelse som normalt ikke går uten bruk av fysisk tvang, gulrøtter eller mental terror alt ettersom.

Personlig ville jeg anse at en gjennomgang av arbeidsoppgaver på grensen mellom to statlige institusjoner, som begge lever av samme departements bevilgninger og velvilje, måtte være både nyttig og nødvendig. Ikke minst fordi sitatet fra statsbudsjettet i realiteten innebærer at departementet ikke er helt fornøyd med tingenes tilstand, enten hos ABM-utvikling eller på Nasjonalbiblioteket, og gir dermed en korrigerende av kursen.

I denne saken er jeg klart endringsvillig, og gir meg selv en atter for å ha noe å gå på ved neste framtidsseminar. Men jeg forbeholder meg retten til å være mot endring senere dersom en ny sak dukker opp, spesielt hvis noen vil gjøre endringer i mitt eget bed.

Hvor på skalaen havnet du?

– Sekken Leif